ฉบับวันวิสาขบูชา

หนึ่งใน
วันสำคัญ
ของโลก

วารสาร

โพธิยาลัย

ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๒๔ เดือนพฤษภาคม ๒๕๖๐

วิสาขบูชารำลึก

เพ็ญเดือนวิสาขะครั้งกระนั้น โลกธาตุมหัศจรรย์บันลือเสียง
ประชุมเทพทั้งหลายอยู่รายเรียง คอยเคียงพระสรรเพชญเสด็จมา

จำเนียรกาลผ่านสามสิบห้าปี ในดิถีเพ็ญเดือนวิสาขา
ทรงตรัสรู้อนุตรสัมมา - สัมโพธิญาณมหามหัศจรรย์

อีกสี่สิบห้าปีมีกำหนด โลกกำสรดโหยไห้พิไรลั่น
คืนเพ็ญเดือนหกเห็นอยู่เช่นกัน พระนิพพานในสาละวันวโนทยาน

แต่พระธรรมคำสอนอันช้อนโลก ให้พ้นทุกข์ภัยโศกวัฏสงสาร
ยังอยู่ยงคงมั่นนิรันดร์กาล เหมือนจันทร์ฉายชื่นบานนับนานเอย

ศาสตราจารย์ (พิเศษ) ธงทอง จันทรางศุ
ประพันธ์ในนามวารสารโพธิยาลัย

วารสาร โพธิยาลัย
ฉบับที่ ๒๔ เดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๐

วารสารโพธิยาลัยฉบับนี้เป็นฉบับพิเศษอีกวาระหนึ่ง พิเศษแรกคือเป็นฉบับครบรอบสองปี พิเศษที่สองคือเป็นฉบับ **“วันวิสาขบูชา หนึ่งในวันสำคัญของโลก”**

UNESCO ได้ประกาศให้วันวิสาขบูชา เป็นวันสำคัญของโลก ตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๔๒ ตามที่ชาวพุทธศรีลังกาได้นำเสนอต่อ UNESCO หลังจาก UNESCO ได้ประชุมพิจารณาแล้ว เห็นควรให้วันวิสาขบูชา เป็นวันสำคัญของโลก

นับเป็นเรื่องน่าอนุโมทนาเป็นอย่างยิ่ง และชาวพุทธทั่วโลกจะถือวาระจัดการประชุมใหญ่ขึ้น เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้ และวิชาการต่างๆ ปัญหาที่พบ แนวทางการแก้ไข ฯลฯ ให้แก่กันในหมู่ประเทศสมาชิก ซึ่งมีประมาณ ๘๘ ประเทศทั่วโลก บางประเทศไม่นึกว่าจะมีกลุ่มชาวพุทธแต่ก็มี เช่น บางประเทศในยุโรปตะวันออก เช่น เชกโกสโลวาเกีย ลิทัวเนีย หรือประเทศแถบสแกนดิเนเวีย เช่น ฟินแลนด์ นอร์เวย์ สวีเดน และประเทศแถบขั้วโลกใต้ เช่น ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ เป็นต้น

ศาตราจารย์ที่สอนวิชาพระพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัยชั้นนำในประเทศที่ประชากรส่วนใหญ่เป็นคริสต์ศาสนิกชน ผ่านการศึกษาพระไตรปิฎกและภาษาบาลีอย่างเชี่ยวชาญ สามารถพูดปาฐกถาภาษาบาลีได้อย่างคล่องแคล่ว เก่งกว่าพระสงฆ์ไทยเสียอีก ที่เป็นเช่นนั้นเพราะเขาเห็นความสำคัญในการศึกษาเล่าเรียนพระไตรปิฎกและภาษาบาลีอย่างจริงจัง ไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก ทั้งๆ ที่เป็นภาษาที่ไม่เกี่ยวข้องกับภาษาพื้นถิ่นของพวกเขาเลย ผิดกับคนไทย ซึ่งน่าจะคุ้นกับพระไตรปิฎกและภาษาบาลีดี เพราะคนไทยส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา และพระพุทธศาสนาก็อยู่คู่กับคนไทยนานแสนนานนับตั้งแต่สร้างบ้านแปลงเมือง กลายมาเป็นประเทศไทย แต่จะมีพระสงฆ์ไทยและคนไทยสักเท่าใดกัน ที่มุ่งมั่นศึกษาพระไตรปิฎกและภาษาบาลีอย่างแน่วแน่จริงจัง เพื่อสืบทอดและส่งต่อพระพุทธศาสนาให้ยืนนานออกไปจนถึงชั่วลูกชั่วหลาน

อนึ่ง ประเทศไทยได้รับคัดเลือกให้เป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาเถรวาทแห่งโลก ดังนั้น การประชุมส่วนใหญ่ หลายครั้งจึงถูกจัดขึ้นในประเทศไทย มีสมาชิกมาเข้าร่วมประชุมบางปีหลายพันคน ยกเว้นปีนี้ ที่การประชุมได้จัดขึ้นที่ประเทศศรีลังกา

หากความกตัญญูเป็นเครื่องหมายของคนดี เราจะเป็นคนดีได้อย่างไร หากไม่กตัญญูต่อพระพุทธเจ้า พระศาสดาผู้ทรงมหากรุณาธิคุณต่อชาวโลกทั้งปวง เมื่อบรรลุพระสัมมาสัมโพธิญาณแล้ว ทรงเสียสละพระองค์เองเผยแผ่สิ่งที่ทรงค้นพบ เพราะทรงเล็งเห็นว่า ยังพอมีผู้มีสติปัญญาจะเรียนรู้และบรรลุธรรมตามที่ทรงแนะนำ แม้จะทรงทราบว่า ในท่ามกลางดินแดนที่เต็มไปด้วยมิจฉาทิฏฐิทั่วทุกตารางนิ้ว การจะทำให้สัมมาทิฏฐิบังเกิดขึ้นนั้น ไม่น่าจะเป็นไปได้เลย แม้พระองค์จะต้องเหน็ดเหนื่อยอย่างแสนสาหัส แต่พระองค์ไม่ทรงหวั่นไหว เพราะกิจที่จะต้องทำเพื่อพระองค์เองไม่มีอีกแล้ว ทุกพระกรณียกิจทำเพื่อประโยชน์สุขของชาวโลก

การที่เราได้อานิสงส์จากพระมหากรุณาธิคุณของพระพุทธเจ้า ทำให้เรามีโอกาสได้พบสิ่งที่ประเสริฐที่สุด ที่เรียกว่า พระนิพพาน ความสงบเย็นอันเป็นนิรันดร์ การไม่ต้องกลับมาเกิดวนเวียนอยู่ในวัฏสงสารอันยาวนาน เผชิญกับความทุกข์จากการเกิด แก่ เจ็บ ตาย การพลัดพรากจากบุคคลที่รัก ของที่รัก อันทำให้จิตใจต้องทุกข์ทรมาน เจ็บปวด ไม่มีสิ้นสุด

พระมหากรุณาธิคุณนี้จึงยิ่งใหญ่นัก อันเราพุทธศาสนิกชนทั้งหลายควรได้สำเหนียกและตระหนักแน่นอยู่ในใจเสมอ และได้แสดงความกตัญญูกตเวทีเพื่อตอบแทนพระมหากรุณาธิคุณด้วยการเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี ศึกษาคำสอนอย่างตั้งใจ แล้วนำมาประพฤติปฏิบัติให้เป็นนิจศีล ดำเนินชีวิตอยู่ในครรลองครองธรรม บำเพ็ญทาน ศีล ภาวนา อยู่อย่างสม่ำเสมอ หากทำได้เช่นนี้ นอกจากจะได้ชื่อว่า กัลยาณชนแล้ว ยังเป็นการแสดงความกตัญญูกตเวทีต่อผู้ที่มีพระมหากรุณาธิคุณอย่างไม่มีประมาณอีกด้วย

วารสารโพธิยาลัยฉบับนี้ จัดทำอย่างตั้งใจเพื่อบูชาพระพุทธองค์ ได้คัดเลือกเนื้อหาที่มีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธองค์ในหลากหลายแนว เช่น คอลัมน์ ชวนอ่านหนังสือ ฉบับนี้ชวนอ่าน **หนังสือชุด พุทธประวัติ** The Gotama Buddha ซึ่งเป็นหนังสือพุทธประวัติแนวประวัติศาสตร์ เขียนโดย ศ.ดร. นากามูระ จากมหาวิทยาลัยโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น ท่านผู้นี้ใช้เวลาค้นคว้าและศึกษาคัมภีร์ต่างๆ เท่าที่หาได้ทั้งในมหายานและเถรวาท แล้วรวบรวมมาเขียนเป็นพุทธประวัติเล่มนี้ มีหลักฐานอ้างอิงครบครัน ท่านใดสนใจจะศึกษาพุทธประวัติในแง่ประวัติศาสตร์และวิชาการต้องอ่านหนังสือชุดนี้

นอกจากนั้น เรายังได้คัดเลือกเรื่องที่มีเนื้อหาธรรมะอันลึกซึ้ง และพิเศษสุด ที่เขียนโดยคณะผู้จัดทำของเรา ซึ่งเป็นพระภิกษุผู้ใฝ่เรียนใฝ่ศึกษา และได้ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ของท่านให้กับท่านผู้อ่าน

เรื่อง**ประสบการณ์การเรียนพระอภิธรรมหลักสูตรเร่งรัด** เป็นเรื่องหนึ่งที่น่าสนใจ เพราะคำว่า พระอภิธรรม คนไทยมักไม่ค่อยคุ้น ว่าทำไมจึงต้องเรียนพระอภิธรรม พระอภิธรรมเป็นหนึ่งในสามของพระไตรปิฎก ดังนั้น จึงมีความสำคัญไม่น้อยกว่าปิฎกอื่นๆ แต่เนื่องจากความยาก ความลึกซึ้ง จึงทำให้พุทธศาสนิกชนจำนวนหนึ่งกลัวที่จะศึกษา หากอ่านบทความเรื่องนี้แล้ว

จะเห็นภาพว่า เราจะเรียนพระอภิธรรมได้อย่างไรบ้าง เป็นทางเลือกหนึ่งในหลายๆ ทาง เพราะการเรียนการสอนพระอภิธรรมมีหลายหลักสูตร ทั้งแบบยาวนาน หลายปีหลายเดือน และแบบเร่งรัดอย่างที่เล่าไว้ในฉบับนี้ เชิญท่านผู้อ่านที่สนใจใฝ่เรียนได้รับรู้ไว้เป็นอีกทางเลือกหนึ่ง

เนื่องจากเรามีบทความดีๆ ที่เกี่ยวกับพระพุทธเจ้านำเสนอมากมายในฉบับนี้ จนพื้นที่ไม่พอ เราจึงได้เพิ่มหน้าอีก ๘ หน้า และจำเป็นต้องยกคอลัมน์ประจำบางคอลัมน์ไปอยู่ในเล่มถัดไป

โลกวันนี้มีแต่ความวุ่นวาย ร่ำราจะเกิดสงครามใหญ่ในตะวันออกกลาง หากมองใกล้เข้ามาในประเทศของเรา ข่าวอาชญากรรมร้ายแรง มีให้เห็นรายวัน ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นทุกที ข่าวเหล่านี้ย่อมแสดงให้เห็นว่า โลกที่ห่างไกลธรรมะอย่างที่เป็นอยู่นี้ มีแต่ภัยพิบัติที่น่ากลัว คอยจะทำลายล้างมนุษยชาติ แต่เรายังโชคดีที่มีพระพุทธเจ้า ที่ทรงชี้ทางรอดไว้ให้เรา ที่เหลือคือเราจักสามารถนำสิ่งที่ทรงสอน มาใช้ได้แค่ไหน อย่างไร

คณะผู้จัดทำหวังว่า วารสารโพธิยาลัย จะเป็นส่วนเสี้ยวเล็กๆ ในสังคมไทย ที่ยังคงรักษา สืบทอด คำสอนของพระพุทธเจ้าให้ดำรงคงอยู่ต่อไป เต็มตามกำลังความสามารถที่มี และนี่คือการแสดงกตัญญูกตเวทีในวิถีทางที่ทำได้ ซึ่งพุทธศาสนิกชนทุกคนมีโอกาสแสดงความกตัญญูกตเวทีต่อองค์พระบรมศาสดาได้ ตามกำลังความสามารถของตน เพียงแต่จะทำหรือไม่เท่านั้น

คณะผู้จัดทำ

วารสาร โพธิยาลัย ๒๔

ประธานที่ปรึกษา
พระครูธรรมธรสุมนต์ นนฺทิโก
อัคคมหาบัณฑิต
บรรณาธิการอำนวยการ
พระมหาประนอม ธมฺมาลงฺกาโร
บรรณาธิการบริหาร
พนิตา อังจันทรเพ็ญ
panitaang@gmail.com
รองบรรณาธิการ
ทพญ. อัจฉรา กลิ่นสุวรรณ์
Acharak7153@gmail.com
ประสานงาน
พระครูประคุณสรกิจ
(พระมหาการุณย์ กุสลนนฺโท)
pk.krun21@gmail.com
กองบรรณาธิการ
คณะสงฆ์วัดจากแดง
สำนักงาน : วัดจากแดง
๑๖ หมู่ ๖ ถ.เพชรหึงษ์
ซ.เพชรหึงษ์ ๑๐
ต.ทรงคนอง อ.พระประแดง
จ.สมุทรปราการ ๑๐๑๓๐
โทรศัพท์. ๐๒-๔๖๔-๑๑๒๒
พิมพ์ครั้งที่ ๑ : มิถุนายน ๒๕๖๐
จำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม
ปก
วันวิสาขบูชา
ภาพปก
คนข้างหลัง
เครดิตภาพ
มหาบ้านนอก, Cagino bhikkhu, กุสลนนฺโท, พอจ. มหาพจน์ สุวโจ, Pimukt
ศิลปกรรม
สหมิตรกรุ๊ปทีม
อุปถัมภ์อุปกรณ์คอมพิวเตอร์
โดยคุณพัชรพิมล ยังประภากร
ประธานกรรมการสินค้าแบรนด์ 'สุวิมล'
จัดพิมพ์โดย
สหมิตรพริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง
โทร. ๐๒ ๙๐๓ ๘๒๕๗-๙

สารบัญ

❁ มหาสีหนาทสูตร..๓
❁ กรณียเมตตสูตร ตอนจบ..........................๘
❁ ลุกขึ้นเถิด..๑๔
❁ ธรรมะ ๓๗...๑๙
❁ พระพุทธเจ้า เป็นมนุษย์หรือเทวดา ?..........๒๖
❁ "ท่านเป็นใคร ?"...๒๘
❁ พุทธบริษัทกับเรื่องน่ารู้เกี่ยวกับพุทธวิสัย.....๒๙
❁ พระรัตนตรัยอยู่ในพระไตรปิฎก................๓๔
❁ สัลเลขธรรม ตอน ๑..................................๓๘
❁ เมล็ดพันธุ์บาลีใหญ่งอกงามที่กัมพูชา........๔๑
❁ ประวัติพระพุทธเจ้าฉบับอังกฤษ................๔๗
❁ คัมภีร์แผนที่นิรวาน......................................๕๑

หากท่านผู้อ่านมีความประสงค์จะติดต่อกองบรรณาธิการวารสารโพธิยาลัย หรือต้องการแสดงความเห็น ติชม หรือคำแนะนำใดๆ กรุณาติดต่อได้ที่อีเมลล์ **pk.krun21@gmail.com** (พระครูประคุณสรกิจ หรือพระมหาการุณย์ กุสลนนฺโท)

วารสารโพธิยาลัยจัดพิมพ์ด้วยปัจจัยบริจาคของท่านผู้มีจิตศรัทธา โดยเลือกใช้กระดาษถนอมสายตาเพื่อรักษาสุขภาพของผู้อ่าน เปี่ยมด้วยคุณค่าทางปัญญาที่คัดสรร เพื่อแจกเป็นธรรมทานและบริจาคไปตามห้องสมุด หากท่านอ่านจบแล้วต้องการแบ่งปันธรรมทาน โปรดส่งต่อให้ท่านอื่นที่เห็นคุณค่า หรือมอบให้ สถาบัน ห้องสมุด วัด หรือสถานปฏิบัติธรรมต่างๆ เป็นต้น เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางปัญญากว้างขวางต่อไป

ท่านสามารถติดตามอ่านวารสารโพธิยาลัยทุกฉบับย้อนหลังได้ทาง เว็บไซต์วัดจากแดง www.watchakdaeng.com, เว็บไซต์ชมรมกัลยาณธรรม www.kanlayanatam.com และ Facebook Page : Kanlayanatam

ขออนุโมทนาบุญผู้ร่วมจัดพิมพ์วารสารฉบับนี้
๑. ชมรมกัลยาณธรรม
๒. คุณจิรวรรณ ศิริจิตร และครอบครัว
๓. คุณสุวพร หทัยสุทธิธรรม และครอบครัว
๔. คุณพ่อวัชระ - คุณแม่ทองสุข โลหารักษ์พงศ์

มหาสีหนาทสูตร เหตุแห่งการบันลือสีหนาท

พระมหาประนอม ธมฺมาลงฺกาโร

ปุจฉา : กราบนมัสการเรียนถามพระอาจารย์ ปรารภถึงวันวิสาขบูชา เราชาวพุทธต่างน้อมรำลึกถึงพระพุทธคุณ จึงอยากจะถามถึงเรื่อง **การบันลือสีหนาท** ของพระพุทธเจ้า ซึ่งมีกล่าวไว้ในมหาสีหนาทสูตร อยากทราบที่มาและแนวทางการศึกษาของพระสูตรนี้

มหาสีหนาทสูตร มหาสีหนาท **มหาสีห์** คือ ราชสีห์ผู้ยิ่งใหญ่ ราชสีห์ผู้ประเสริฐ **นาท** คือ การเปล่งเสียงออกมา การบันลือเสียงด้วยการเปล่งเสียงของราชสีห์ผู้ยิ่งใหญ่ แต่ราชสีห์ในที่นี้เป็นการอุปมา คือทั้งโลกนี้ ผู้ที่ทรงอำนาจมาก โบราณเขาเรียกว่า สีห หรือ ราชสีห์ เป็นเจ้าแห่งไพร ผู้ที่มีอำนาจมากในพระพุทธศาสนา คือองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงเปล่งสีหนาทไปสู่ทิศทั้ง ๔ เราจะเห็นเสาอโศกมีสัญลักษณ์คือสิงห์หันหน้าไปสู่ทิศทั้ง ๔ ในเสาอโศกจะบอกไว้ชัดเจนว่า **สีหะนาทัง นะทันเต เต ปะริสาสุ วิสาระทา** คือองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเปล่งเสียงสีหนาท บันลือสีหนาทในทางพุทธบริษัททั้ง ๔ ด้วยวิสารทะ คือความแกล้วกล้า

ความอาจหาญ กล้าที่จะประกาศพระศาสนา บันลือสีหนาทไปสู่ทิศทั้ง ๔ **สีหะนาทัง** คือ ประกาศพรหมจักร จักรอันประเสริฐนี้ไม่ไปทำลายชีวิตใคร แต่เป็นจักรที่หมุนชีวิตคนให้เปลี่ยนไปในทางที่ดี ดีกว่า ดีที่สุด คนเอาไปประพฤติแล้วจะพ้นจากทุกข์ทั้งปวง แต่ยุคสมัยหลังนี้ คนมีอำนาจเขาก็ประกาศเหมือนกัน แต่เป็นจักราวุธ อาวุธที่เป็นจักร เครื่องจักรที่ไปทำลายคนอื่น แต่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าประกาศพรหมจักร ธรรมจักร จักรที่หมุนไปสู่ทิศทั้งสี่ แล้วทำให้พ้นจากทุกข์ทั้งปวง อันนี้คือพระองค์ทรงเปล่งสีหนาท มาด้วยความแกล้วกล้า ตามที่ปรากฏในคาถาว่า **สีหะนาทัง นะทันเต เต ปะริสาสุ วิสาระทา พรัหฺมะจักกัง ปะวัตเตนติ โลเก อัปปะฏิวัตติยัง** การบันลือสีหนาท คือการเปล่งเสียงเหมือนราชสีห์ การหมุนพรหมจักร ธรรมจักรของพระองค์ ไม่มีผู้ที่จะย้อนหรือโต้กลับได้

ในยุคสมัยโบราณ กลุ่มสุนักขัตตลิจฉวีบุตร มาตำหนิว่าพระพุทธเจ้าไม่ดีอย่างนั้นอย่างนี้ แต่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงชี้แจงอย่างอาจหาญ ด้วยเวสารัชชธรรม ๔ ประการ หรือเวสารัชชญาณ ญาณที่พระองค์ประกาศความอาจหาญ กล้าที่จะประกาศว่า ทำไมพระองค์จึงสามารถประกาศพรหมจักรให้เป็นไปได้ อดีตเหตุ คือบารมีทั้ง ๑๐ ได้สร้างไว้เต็มแล้ว เหตุปัจจุบัน คือกำลังของพระตถาคต ๑๐ ประการ กำลังของพระพุทธเจ้า ๑๐ ประการ เช่น ทศพลญาณ ญาณคือกำลังของพระพุทธเจ้า คือ กำลังพระวรกายของพระองค์ ก็มี ๑๐ ประการ กำลังญาณก็มี ๑๐ ประการด้วยกัน ช้างเป็นสัตว์ที่มีอานุภาพมาก กำลังมากที่สุดในโลก แต่พระพุทธองค์มีกำลังมากกว่านั้น ๑๐ เท่า แต่ถ้าเป็นกำลังญาณปัญญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญญาเกี่ยวกับสัตว์ใน ๓๑ ภพภูมิ ตั้งแต่สัตว์ในอบายภูมิจนถึงสูงสุดคือพรหม พรหมมีความคิดระดับไหน เราอาจจะบอกว่า ยุคนี้พิสูจน์ได้ เช่น นักวิทยาศาสตร์เราก็เชื่อ แต่ถ้าเราไปดูในพรหมชาลสูตร เราจะเห็นว่า ในพระไตรปิฎก โดยเฉพาะพรหมชาลสูตร นักวิทยาศาสตร์นั้นจัดอยู่ใน**กลุ่มวีมังสี** (คือมีปัญญาในการคิดค้นทดลองต่างๆ) อยู่ในเครือข่ายของทิฏฐิ ๖๒ ซึ่งยังอยู่ในข่ายความคิด ๖๒ ชั้น กลุ่มนักวิทยาศาสตร์ก็เป็นกลุ่มคนที่ไม่ได้ฌาน แต่ด้วยการคิดค้นวัตถุและสิ่งประดิษฐ์ออกมาเท่านั้นเอง สูงกว่านั้นคือพวกพรหม ปฏิบัติจนได้ฌานสามารถเหาะเหินเดินอากาศได้ เมื่อตายจากมนุษย์จึงไปเกิดในพรหมโลกได้ สูงกว่านักวิทยาศาสตร์อีก แต่ความคิดของคน ๖๒ ชั้น ที่เรียกว่าทิฏฐิ ๖๒ พระองค์ดักได้ด้วยข่ายแห่งพระญาณของพระองค์ คือญาณชาละ พรหมชาละ อรรถชาละ สังคามวิชยะ ฉะนั้น พระองค์มีพระญาณที่แกล้วกล้าสามารถที่จะดักข่ายแห่งความคิดของสัตว์ใน ๓๑ ภพภูมิ และสามารถที่จะประกาศความเป็นพุทธะให้ชาวโลกได้รับรู้อย่างชัดเจน การบันลือสีหนาท คือประกาศออกไปด้วยความอาจหาญไปสู่ทิศทั้ง ๔ หมายถึง ประกาศธรรมจักรนั้นเอง

อาฬวกยักษ์ยอมฟังธรรมจากพระพุทธเจ้า

นี้คือสิ่งที่ชาวพุทธต้องภูมิใจว่า พระพุทธเจ้าหรือพระศาสดาของชาวพุทธ ไม่ใช่ใครก็ได้ที่จะอุปโลกน์ขึ้นมาเป็นพระ-พุทธเจ้า ต้องสร้างเหตุสร้างปัจจัยมาทั้งหมด ๒๐ อสงไขย คือบารมีทั้ง ๑๐ นั่นคือเหตุที่จะทำให้เป็นพุทธะหรือเรียกอีกชื่อว่า **พุทธการธรรม** คือ ธรรมะที่จะทำให้ผู้กระทำเป็นพระพุทธเจ้า เรียกว่า **บารมี** เริ่มจากทานบารมี ศีลบารมี เป็นต้น จนถึง อุเบกขาบารมีเป็นที่สุด เป็นเหตุให้เป็นพระพุทธเจ้าได้ การสร้างเหตุสร้างปัจจัยคือสร้างฐานไว้เพียงพอ คือทำความดี ๑๐ ประการ มานานถึง ๒๐ อสงไขย เริ่มจากคิดในใจไม่บอกให้ใครรู้ ๙ อสงไขย ให้คนอื่นรับรู้ตามอีก ๗ อสงไขย หลังจากนั้นก็ได้รับพยากรณ์ว่าหลังจากนี้เป็นต้นไปอีก ๔ อสงไขยแสนมหากัปสุเมธดาบสจะได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มีพระนามว่าโคดม

สรุปแล้ว พระองค์สร้างเหตุสร้างปัจจัยสร้างฐานมวลชนเอาไว้ ๒๐ อสงไขย ก่อนที่พระองค์จะมาเป็นพระพุทธเจ้า และเป็นพระ-พุทธเจ้าที่ใช้ปัญญานำหน้าในการบำเพ็ญบารมีที่เรียกว่า **พระพุทธเจ้าแบบปัญญาธิกะ** เพราะฉะนั้น ต้องภูมิใจว่าพระพุทธเจ้าของเราไม่ใช่บุรุษโนเนม ไม่ใช่ใครก็ได้มาเป็นพระพุทธเจ้า แต่ทรงสร้างเหตุที่จะเป็นพระพุทธเจ้า คือสร้างฐานบารมีไว้ใน ๓๑ ภพภูมิ สร้างไว้ยาวนานถึง ๒๐ อสงไขย และพระชาติสุดท้าย กำลังพระวรกายของพระองค์ก็ไม่เหมือนมนุษย์ธรรมดา มีมากกว่าช้างที่มีกำลังมากที่สุดถึง ๑๐ เท่า ส่วนกำลังสติปัญญา เรียกว่าทศพลญาณ สัพพัญญุตญาณ อนาวรณญาณ อินทริยปโรปริ-ยัตตญาณ อาสยานุสยญาณ ฯลฯ ญาณทั้ง ๑๐ ประการที่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงมี พระองค์เปล่งให้เรารู้ว่าพระพุทธเจ้าของเรานี้ยอดเยี่ยมเลิศมนุษย์จริงๆ ด้วย **เวสารัชชญาณ** ๔ ประการ คือญาณที่ทำให้แกล้วกล้าอาจหาญ ใครจะบอกว่าพระพุทธเจ้าเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ เอาเวสารัชชญาณ ๔ มาประกาศ ๑ – ๒ - ๓ พระพุทธเจ้ายิ่งใหญ่จริง ชาวพุทธยิ่งใหญ่จริง มีหลักการ มีเหตุมีผล มีการวางรากฐานมา ๒๐ อสงไขย และจัดระบบ ๑ – ๒ – ๓ ฯลฯ สำหรับสัตว์เดรัจฉาน ใช้ธรรมะหมวดนี้ ถ้าอยู่ในทุคติภูมิ ใช้ธรรมะหมวดนี้ ถ้าเป็นมนุษย์ใช้ธรรมะหมวดนี้ เทวดาใช้ธรรมะหมวดนี้ พรหมชั้นนี้ใช้ธรรมะหมวดนี้ พรหมชั้นสูงใช้ธรรมะหมวดนี้ สรุปว่า ธรรมะสำหรับสัตว์ใน ๓๑ ภพภูมิ พระองค์ก็แบ่งให้หมด เป็น**พุทธวิธีการบริหารจัดการ**จำแนกธรรมสั่งสอนสัตว์ใน ๓๑ ภพภูมิ

สัตถา เทวะมะนุสสานัง พระองค์เป็นครูของมนุษย์และเทวดาทั้งหลาย ถ้าเราได้ศึกษามหาสีหนาทสูตร ว่าด้วยเหตุแห่งการบันลือสีหนาท จะมั่นใจว่าพระพุทธเจ้าของเรา เป็นผู้อาจหาญจริง วางรากฐานไว้จริง ระบบบริหารจัดการดีจริง คนบางคนในยุคนี้สมัยนี้ไม่มีตถาคตโพธิสัทธา ปรามาสว่าพระพุทธเจ้าเป็นใครมาจากไหน ไม่เห็นมีหลักฐานอะไรเลย หากศึกษามหาสีหนาทสูตรแล้ว เราจะภูมิใจในการเป็นชาวพุทธว่า พระพุทธเจ้าของเราทรงวางรากฐานที่ยาวนาน จนกระทั่งได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ประกาศพรหมจรรย์ไปสู่ทิศทั้ง ๔ โดยที่ประกาศพรหมจรรย์แล้ว ทั้งมนุษย์ทั้งเทวดา ทั้งพรหม ยอมรับ ทุกชีวิตได้รับประโยชน์หมด แต่ถ้าในยุคนี้สมัยนี้ประเทศมหาอำนาจประกาศออกไป ถ้าใครไม่เข้าข้างก็อาจพังพินาศ แต่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าประกาศออกไปแล้ว ไม่ต้องเลือกข้าง ถ้าใครปฏิบัติตามย่อมได้รับประโยชน์โดยถ้วนหน้าเหมือนกัน ประโยชน์ในชาตินี้ ประโยชน์ในชาติหน้าและประโยชน์สูงสุด

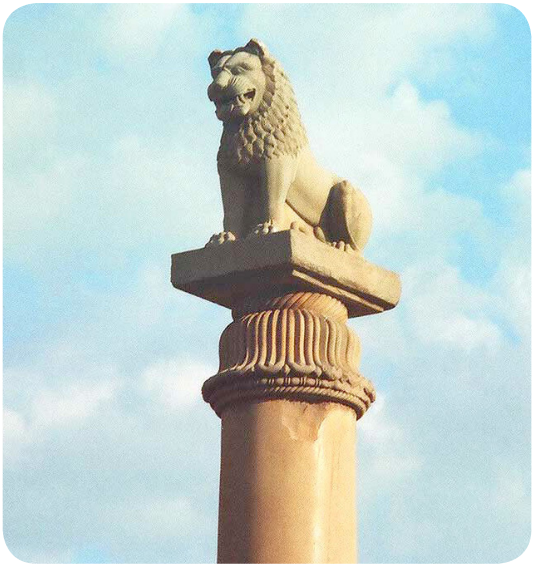

ปุจฉา : ที่พระอาจารย์บอกว่าพระพุทธองค์สามารถบริหารจัดการ ๓๑ ภพภูมิได้ เพราะว่ามีพระญาณ ๑๐ อย่างใช่ไหม

วิสัชนา : ใช่ ทรงมีญาณ ๑๐ อย่าง เช่น ญาณที่สามารถรู้อัธยาศัยของทุกคนเรียกว่า **อาสยานุสยญาณ** คนนี้ราคะจริต รักสวยรักงาม คนนี้โทสะจริต ขี้โมโห คนนี้โมหะจริต ไหลไปตามกระแส คนนี้วิตกจริต คิดมาก คนนี้พุทธิจริต มีปัญญามาก

อาสยะคืออัธยาศัย ความโน้มเอียงหรือจริตของสัตว์ **อนุสยะ** ก็คืออนุสัย กิเลสที่นอนเนื่องหรือแอบอาศัย เป็นสิ่งเล็กๆ ที่แอบอาศัยอยู่ในอัธยาศัย คือสิ่งที่ปลูกฝังมายาวนาน พระพุทธองค์ทรงรู้อัธยาศัยของสัตว์ทั้งหลาย อย่างเช่น อาฬวกยักษ์ ก็ทรงรู้ว่าอาฬวกยักษ์นิสัยเหี้ยมโหด นิมนต์พระพุทธเจ้าเข้าไปในวิมาน พระองค์ก็เสด็จเข้า พอพระองค์เสด็จเข้าอาฬวกยักษ์ก็นิมนต์ให้ออกมาเดี๋ยวนี้ พระองค์ก็ออก แล้วนิมนต์กลับเข้ามาใหม่ พระองค์ก็เข้า คืออาฬวกยักษ์จะยุให้พระองค์โกรธ ถ้าพระองค์โกรธคือแพ้ อาฬวกยักษ์นิมนต์เข้ามาในวิมานก็เข้า นิมนต์ออกไปเดี๋ยวนี้ก็ออก นิมนต์กลับเข้ามาใหม่ก็เข้า ถ้าเป็นชาวบ้านก็โมโหแล้ว แต่พระองค์มีขันติ อดทนได้ ในที่สุดอาฬวกยักษ์ก็ยอมแพ้ พอยอมแพ้แล้วก็ยอมเปิดใจฟังธรรม ได้บรรลุธรรม เพราะฉะนั้นตอนนี้คือทรงรู้อัธยาศัยของอาฬวกยักษ์

พอรู้อัธยาศัยแล้ว ทำอะไรที่ไม่ขัดกับอัธยาศัย เหมือนคล้อยตามก่อน สุดท้ายพระองค์ก็ดึงเข้ามาอยู่ในธรรมะของพระองค์ พอดึงเข้ามาสู่ธรรมะเรียกว่าได้ใจ ได้ใจเขาแล้ว พระพุทธเจ้าเป็นพวกเดียวกับเราแล้ว สุดท้ายก็ยอมฟังธรรม พอยอมฟัง น้อมจิตไปก็ได้บรรลุธรรม

เพราะฉะนั้น อาสยานุสยญาณ ก็เป็นเครื่องมือหนึ่งที่สำคัญในการบริหารจัดการสัตว์ใน ๓๑ ภพภูมิ

ปุจฉา : อาสยานุสยญาณเกี่ยวข้องกับปาฏิหาริย์ด้วยใช่ไหม

วิสัชนา : อาจจะเกี่ยวกับอนุสาสนีปาฏิหาริย์ ที่รู้อัธยาศัยของสัตว์ แต่หลังจากนั้นที่สำคัญคือให้ธรรมะที่ถูกกับอัธยาศัย คือเทศนาคัมภีระ ความลึกซึ้งด้านการแสดงธรรม และอนุสาสนีปาฏิหาริย์ที่รู้ธรรมะที่ถูกกับอัธยาศัยแล้วเกิดปาฏิหาริย์ คือรู้แจ้งเห็นจริงในธรรมที่ควรรู้ควรเห็น

สรุปว่ามหาสีหนาทสูตร พระสูตรแห่งการบันลือสีหนาทที่ยิ่งใหญ่ ปรารภสุนักขัตตะลิจฉวีบุตร ซึ่งเป็นคนที่มีชื่อเสียงในยุคนั้นสมัยนั้น เขาพูดอย่างไรคนก็ฟัง แต่สุดท้ายพอได้มาเห็นการทำงานของพระพุทธองค์อย่างแท้จริงที่ทรงบันลือสีหนาทด้วยเวสารัชชธรรม ๔ ประการ ธรรมที่ทำให้อาจหาญไม่เก้อเขิน เวสารัชชญาณนี้มีเฉพาะพระพุทธเจ้า ความอาจหาญแกล้วกล้ายังไม่มีใครสามารถทำได้เทียบพระพุทธองค์ หากใครจะกล่าวว่าอย่างไร พระองค์สามารถตอบโต้ได้ทั้งหมด ของพระสารีบุตรก็ได้ระดับหนึ่ง พระโมคคัลลานะก็ได้ระดับหนึ่ง ไม่สามารถแก้ปัญหาให้กับทุกคนได้ แต่พระพุทธเจ้าทรงแก้ปัญหาให้ทุกคนได้ เรียกว่าทรงมีความอาจหาญอย่างยิ่ง มีครบสมบูรณ์ในพระพุทธเจ้า นั้นคือเวสารัชชญาณ

ถ้าชาวพุทธได้ศึกษา จะเกิดความภูมิใจว่าเรามีองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ยิ่งใหญ่ และยิ่งใหญ่ขนาดไหน พระองค์ทรงกล้าบันลือสีหนาทใน ๓๑ ภพภูมิ ใน ๓๑ ภพภูมินี้ไม่มีใครที่จะสามารถโต้กลับพระองค์ได้เลยโดยประการ

ทั้งปวง อันนี้คือสิ่งที่เราจะต้องภูมิใจ บางท่านพอไม่รู้หลักธรรมหรือหลักการของชาวพุทธก็อาจจะว่าชาวพุทธเรามีอะไรดีบ้าง เรามีของดีที่สุด ดี - ดีกว่า - ดีที่สุด ดีคือมีศีล ดีกว่าคือมีสมาธิ ดีที่สุดคือมีปัญญาเพื่อหลุดพ้น ในพระพุทธศาสนามี ๓ ดี คือดีที่สุดที่ศาสนาอื่นไม่มี เขาจะมีดีและดีกว่า ดีคือมีศีล ดีกว่าคือมีสมาธิจนได้ฌาน แต่ดีที่สุดคือมีปัญญาเพื่อหลุดพ้นนั้นในศาสนาอื่นไม่มี ชาวพุทธมีตรงนี้แต่เราไม่ค่อยทราบ จึงไม่มีความภูมิใจในความเป็นชาวพุทธ ไม่เชื่อมั่นในคุณค่าของความเป็นชาวพุทธ จุดแข็งของชาวพุทธคือ**ปัญญา**

ต้องภูมิใจว่าเราเป็นศิษย์มีครู ครูของเราก็คือองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่ใช่ใครก็ได้จะมาเป็น ทรงสร้างฐาน สร้างเหตุสร้างปัจจัยมานาน ๒๐ อสงไขย เช่น บารมีทั้ง ๑๐ มีทานเป็นต้น จนถึงอุเบกขาเป็นที่สุด **"บารมี"** แปลได้ ๕ ความหมายคือ ๑. บำเพ็ญประโยชน์เพื่อผู้อื่น ๒. การกระทำที่ประเสริฐ ๓. การกระทำของผู้ประเสริฐ ๔. การตักตวงคุณงามความดีใส่ในตน และ ๕. การกระทำที่ส่งให้ผู้กระทำถึงฝั่งพระนิพพาน นั่นแหละ สิ่งสำคัญที่เราจะต้องรู้ว่าพระพุทธเจ้าทำสิ่งนี้มา ๒๐ อสงไขย กว่าจะได้เป็นพระพุทธเจ้า เจริญพร

พระธรรมเทศนา

พระอาจารย์ชยสาโร

กรณียเมตตสูตร ตอน ๒ (จบ)

อะนะติมานี เป็นผู้ไม่ดูหมิ่นผู้อื่น นี่เป็นเรื่องของมานะ การถือตัวถือตน นี้เรียกว่าเป็นอาการของความถือตัวถือตนที่รุนแรง น่าเกลียด คือการถือคนอื่นว่าต่ำต้อย การถือสีผิวเป็นต้น ซึ่งนี่เป็นมลทินของชาวยุโรปตั้งแต่ไหนแต่ไรมา ถือว่าผิวขาวอย่างนี้ ดีกว่า สูงกว่าผิวสีอื่น คนที่มีผิวขาวศิวิไลซ์กว่า มีอารยธรรมสูงกว่า แค่เห็นคนผิวดำก็ดูถูก ดูหมิ่นแล้ว อันนี้ก็เป็นมลทิน

อย่าลืมว่าคุณธรรมแต่ละข้อนี้ เป็นคุณธรรมของผู้มีเมตตา ถ้าเราแบ่งแยกอย่างนี้ ระหว่างผู้สูง ผู้ต่ำ ถือว่าคนชั้นนี้ดีกว่าคนชั้นนั้น แบ่งแยกเพราะชาติ ชั้น วรรณะ อย่างใดอย่างหนึ่ง เมตตาไม่เกิดแน่ เพราะเมตตาคือความหวังดี ความรักบริสุทธิ์ต่อสรรพสัตว์ทั้งหลาย ไม่มีการเลือกที่รักมักที่ชัง ถ้ายังมีการแบ่งแยก มีการดูถูกดูหมิ่น เหยียดหยาม เมตตาไม่เกิดแน่ ฉะนั้นเรื่องนี้เราก็ควรระมัดระวัง อย่างเช่นพระวัดป่าบางทีเห็นพระวัดบ้านครองจีวรไม่เรียบร้อย นั่งรถเก๋ง พระวัดบ้านยืนสูบบุหรี่ข้างถนน ซื้อลอตเตอรี่ อะไรอย่างนี้ บางทีพระวัดป่าก็ดูถูกเหมือนกันนะ

การเห็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องและวิจารณ์ด้วยจิตใจที่เป็นกลางหรือหวังดีต่อพระศาสนาก็อีกอย่างหนึ่ง แต่ว่าต้องดูที่จิตใจ ถ้ามีความรู้สึกว่าเราดีกว่าเขา เราก็ผิดศีลของเรา จิตใจของเราก็เศร้าหมอง พระพุทธองค์ตรัสว่าบัณฑิตเป็นผู้ที่ไม่มีความรู้สึกแม้แต่นิดเดียวว่า เราดีกว่าเขา ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบกว่า ศีลบริสุทธิ์กว่า ถ้าพระองค์ใดศีลบริสุทธิ์แล้วถือว่าดีกว่า สูงกว่าพระที่ทุศีล ท่านก็เศร้าหมองแล้ว เสียความเป็นบัณฑิตแล้ว หรือพระที่สมาธิดีๆ ได้ฌานสมาบัติ

แล้ว ไปดูถูกพระที่ยังไม่ค่อยสงบว่าสู้เราไม่ได้ นี่ก็เสียความเป็นบัณฑิตแล้ว เศร้าหมองแล้ว

ต้องระวังคำว่า "สู้เราไม่ได้" นี่คืออาการของการดูถูก ปัญญาเราเฉียบแหลม เราเก่ง เราฉลาด แล้วก็ถือว่าเราสูงกว่าคนไม่ฉลาด เรื่องนี้จะเกิดขึ้นบ่อยใช่ไหมในโลก คนที่มีการศึกษาคิดเร็วมักจะรำคาญคนที่คิดช้า โอ้ ทำไมเขาโง่อย่างนั้น สิ่งที่น่าจะเห็นได้ก็ไม่เห็น ถ้าเราชอบว่าคนอื่นว่าโง่ ให้ดูจิตใจของเราในขณะที่ว่าคนอื่นโง่ หมายความว่าเราฉลาดใช่ไหม หมายความว่าเราดีกว่าเขาใช่ไหม ต้องระวัง อย่าให้ความคิดแบบนี้เกิดขึ้น

การยอมรับความสามารถที่แตกต่างกันก็มีได้ แต่การที่เอาอัตตาเข้าไปครอบครอง ก็เป็นอีกก้าวหนึ่ง การปล่อยวางเรื่องมานะ ไม่ได้หมายความว่า ไม่รับรู้ต่อความแตกต่าง ทุกคนเสมอกันหมด ไม่ใช่อย่างนั้น เช่นว่าอาตมาพูดภาษาอังกฤษนี่เก่งกว่าโยม เรื่องพูดภาษาอังกฤษนี่โยมสู้อาตมาไม่ได้ แต่นั่นก็ไม่ได้หมายความว่าอาตมาเก่งกว่า ดีกว่า แต่เพราะว่ามันมีเหตุมีปัจจัย คืออาตมาเกิดเมืองนอกก่อนจะมาเมืองไทย จึงพูดภาษาอังกฤษได้เก่งกว่า

สันตุสสะโก เป็นผู้สันโดษ คำนี้มีการถกเถียงกันมากเหมือนกัน สันโดษคือความรู้สึกที่ปราศจากตัณหา ปราศจากความอิจฉาเกี่ยว

กับวัตถุสิ่งของต่างๆ หรือสิ่งที่เราสมมติกันว่าของเรา อยากได้ อยากได้มากกว่านี้ อยากได้อย่างนั้นอย่างนี้ ถ้าจิตใจคิดอย่างนั้นก็เศร้าหมอง ไม่สงบ ไม่นิ่ง ไม่มีความสุข ใช่ไหม และถ้าเราเห็นคนอื่นได้ แล้วเราอิจฉา แหม ทำไมเราไม่ได้อย่างนั้นสักที ความอิจฉา และความอยากได้ ก็จะเป็นอุปสรรคต่อความสงบ

ความสันโดษคือปฏิปักษ์ต่ออกุศลธรรมอย่างนี้ถือเป็นสิ่งที่รักษาความปกติของจิตใจเราไว้ ในการมุ่งที่จะพัฒนาตัวเองให้ดีขึ้นทางจิตใจ ท่านถือว่าเป็นความไม่สันโดษก็จริง แต่เป็นความไม่สันโดษที่เป็นกุศล นั้นคือให้สันโดษเรื่องสิ่งนอกตัว ไม่สันโดษเรื่องสิ่งภายในตัว คือคุณธรรมต่างๆ ที่เราปฏิบัติมาแล้ว อย่าประมาท ให้ทำให้ดียิ่งขึ้นไป

ในวัตถุสิ่งของต่างๆ นั้น การที่เราต้องการให้ดีกว่านี้ยิ่งขึ้นไปก็ได้ ไม่เป็นไร แต่หนึ่ง ต้องไม่ให้จิตใจฟุ้งซ่านวุ่นวายกับความคิดอย่างนั้น สอง ให้เรามีเงื่อนไขว่า เราจะแสวงหาสิ่งนั้นด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ได้เมื่อไหร่ก็ได้ แต่ที่สำคัญก็คือ ในระหว่างนี้ เราจะมีความสุข ถ้าเราคิดว่าจะต้องได้อย่างนั้นก่อนจึงจะมีความสุข เป็นอันว่าในระหว่างทางของการแสวงหาสิ่งนั้น การสะสมเงินทองอะไรต่ออะไร ไม่มีความสุขสิ บางทีเราอาจตายก่อนก็ได้ใช่ไหม เราก็ไม่รู้เหมือนกัน หรือว่าบางทีก่อนจะได้สิ่งที่อยากได้ก็อาจจะเปลี่ยนไปอยากได้อย่างอื่นมากกว่า นี่เป็นการติเตียนตัวเองในปัจจุบัน เพื่อสิ่งที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต แต่คนฉลาดแทนที่จะหวังความสุขในอนาคต ก็รู้จักมีความสุขในปัจจุบัน มีความสุขในระหว่างการเดินทาง ด้วยไม่ใช่ว่าจะต้องถึงจุดหมายปลายทางก่อนจึงจะมีความสุขได้

ท่านเอา**ความซื่อสัตย์**เป็นหลัก สันโดษตามมีตามได้ ก็หมายถึงว่าสิ่งที่ได้มาโดยความซื่อสัตย์สุจริตบริสุทธิ์แล้ว ถึงจะไม่ดีที่สุดแต่เราก็ยังมีความสุขกับมันได้ แต่อย่าลืมด้วยว่าได้อะไรก็แล้วแต่ มันก็ยังต้องมีอย่างอื่นที่ดีกว่าหรือต่างจากที่เราได้ใช่ไหม คือไม่มีวัตถุสิ่งใดที่ว่าได้ไปแล้วเรียกว่าดีที่สุด ยิ่งในสมัยนี้ก็มีการพัฒนาทางเทคโนโลยี เทคโนโลยีนี้ล่าสุดแล้วอีกปีสองปีก็ไม่ทันสมัยแล้ว ฉะนั้นก็ยังต้องมีความกระวนกระวายอยู่ในใจตลอดเวลา ไม่มีจุดจบ

เราหาสิ่งที่เหมาะสมกับเรา เหมาะสมกับภาวะของเรา เหมาะสมกับการใช้สอยของเรา ถ้าซื้ออะไรไว้เยอะแยะ แล้วไม่ได้ใช้สักที อันนี้คงไม่ได้หลักสันโดษแล้ว ซื้อเสื้อผ้าเป็นร้อยๆ ชุดก็มี แต่ทิ้งไว้อยู่อย่างนั้นไม่ได้ใช้สักที รองเท้าเป็นสิบๆ คู่ ร้อยๆ คู่ เท้าก็มีสองเท้าเหมือนเดิม ถือว่าไม่สันโดษ สันโดษคือพอดีกับความต้องการ พอดีกับการใช้สอย พอดีกับภาวะของเรา

สำหรับพระเรา สมมติว่าญาติโยมถวายของดี ถ้าเป็นพระนวกะไม่ค่อยอยากใช้ คิดว่าไม่เหมาะกับพระใหม่ ถวายครูบาอาจารย์ ถวายพระอุปัชฌาย์ดีกว่า เรียกว่ามันไม่เหมาะกับภาวะของเรา อย่างนี้เป็นต้น สำหรับญาติโยมก็จะต้องแปลให้เหมาะสมกับภาวะฆราวาส

สุภะโร เป็นผู้เลี้ยงง่าย นี่ก็เป็นคุณธรรมสำคัญของพระ ที่ไม่ควรจะรบกวนญาติโยมมาก เป็นผู้ที่ดูแลง่าย ไม่จุกจิกจู้จี้ และเป็นคุณธรรมของโยมได้ด้วย อย่างเช่นเขาทำกับข้าวให้เรา เราก็สั่งว่าอย่าให้มันหวานเกินไป เปรี้ยวเกินไป เผ็ดเกินไป นี่เรียกว่าคนเลี้ยงยาก เขาจะเป็นสามี ภรรยา เป็นลูก เป็นหลาน เขาทำอะไรให้เรา ด้วยความมีน้ำใจ ก็ให้เราสำนึกในบุญคุณ

อย่าให้เป็นคนเอาใจยาก เป็นคนยากทุกสิ่งทุกอย่าง พยายามฝึกให้เป็นคนง่าย บางสิ่งบางอย่างไม่ถูกใจเรา ๑๐๐% ก็ไม่เป็นไร ถ้าหากว่ามีอะไรบกพร่องก็ค่อยๆ แก้ไข ถ้าใครทำอะไรให้เราด้วยศรัทธา ด้วยความหวังดี แล้วเรามีอาการไม่พอใจ เขาก็อาจหมดกำลังใจไปเลย

อันนี้เป็นหลักสุภะโร มีสิ่งไหนที่เรารับจากคนอื่น ก็อย่าไปเอาความชอบความไม่ชอบของเราเป็นหลัก บางสิ่งบางอย่างไม่ชอบก็ใช้ให้เขา ทำให้เขาถึงแม้ว่าลึกๆ เราไม่ชอบก็ไม่เป็นไร บางทีก็รับอะไรมา ใครทำอะไรให้ก็ไม่ถูกใจ แต่อยู่ไปอยู่มา เออ ก็ดีเหมือนกัน มันไม่ตรงตามสเปคของเราก็จริง แต่บางทีสเปคของเราก็อาจจะไม่ถูกก็ได้ บางทีคนอื่นเขาก็คิดดีกว่าเรา ถ้าเป็นพระก็ให้ถือเป็นหลักสำคัญว่าใครทำบุญถวายทานอะไรก็มีความรู้สึกว่าพระท่านเคารพในทานและก็ไม่ได้สนใจว่าเลวหรือประณีต แต่เอาศรัทธาของผู้ถวายเป็นหลัก สิ่งใดถวายด้วยศรัทธานับเป็นของประณีตทั้งนั้น เป็นของมีค่าทั้งนั้น นับค่าจากอะไร ไม่ใช่เรื่องเงินเรื่องทอง แต่เป็นเรื่องความบริสุทธิ์ใจของผู้ถวาย ฆราวาสก็เอาหลักนี้ไปใช้ตามสภาวะเท่าที่จะทำได้

อัปปะกิจโจ เป็นผู้มีกิจการพอประมาณ อาตมามีความสุขกับคำนี้มาก เพราะว่าสมัยก่อนอยู่ที่วัดป่านานาชาติ ทุกครั้งที่สวด รู้สึกอะไรมันจี๊ดๆ อยู่ในใจ เรามีกิจการเกินประมาณ แต่มาอยู่ที่นี่ อัปปะกิจโจ กิจการพอประมาณ ใช่แล้ว ใช้ได้แล้วข้อนี้ รู้จักบริหารเวลาของตัวเอง กิจการทั้งหลายให้พอดี ให้เอาคุณภาพชีวิตเป็นหลักด้วย อย่าไปเอาแต่เงินทองเป็นหลัก แล้วอย่าไปทำให้ยุ่งเฉยๆ บางสิ่งบางอย่างมันไม่คุ้มค่ากับความยุ่งยากลำบาก แล้วถ้าทำมากเกินไป กลายเป็นว่า แต่ละอย่างที่ทำก็ทำได้ไม่เต็มที่ ไม่ค่อยจะเรียบร้อย และไม่มีความสุขจากการประสบความสำเร็จ ซึ่งเป็นแบบหนึ่งของความสุขที่เราไม่ควรมองข้าม

สังเกตว่า กิจการอะไร การกระทำอะไรก็แล้วแต่ แม้จะเป็นเรื่องเล็กเรื่องน้อย ถ้าเราทำให้สำเร็จ เราจะมีความสุขใช่ไหม แม้อาตมาจะเช็ดถูกุฏิ พอกุฏิสะอาดแล้ว เราก็มีความสุขนะ ปัดกวาด ตัดหญ้า ทำอะไรก็แล้วแต่ พอเราทำสำเร็จ เราก็มีความสุข แต่ถ้าทำอะไรมากมายก่ายกองเกินไป ทำอะไรสักอย่างมันก็ไม่สำเร็จสักที จิตใจก็ไม่ค่อยจะได้รับความสุขเท่าที่ควร ฉะนั้นต้องทบทวนว่าเราเกิดมาทำไม เราต้องการอะไรจากชีวิต ชีวิตของเราก็แค่นี้ เราจะเอาอะไรบ้าง แล้วต้องจัดลำดับความสำคัญ ชั่งน้ำหนักของการได้การเสียของแต่ละอย่าง ไม่ใช่ว่าใครชวนให้ทำอะไรก็ทำไปหมดเลย มันเหนื่อยเกินไป อัปปะกิจโจ ก็คือไม่ทำงานมากเสียจนเหนื่อยเกินไป ถ้าทำเสียจนไม่มีเวลานั่งสมาธิ ก็ไม่ได้ธรรมะข้อนี้

สัลละหุกะวุตติ ประพฤติตนเป็นผู้เบากายเบาจิต อันนี้ก็เรื่องความประหยัด เรื่องการใช้สอยเป็น ของที่ใช้แล้ว ถ้าเสียก็พยายามซ่อมก่อนไม่ใช่ว่าทิ้งเลย ซื้อใหม่ ทรัพย์สมบัติทั้งหลายอย่าให้มันมากนัก พระท่านให้เราทำตัวเหมือนนก นกมีปีก จะเปลี่ยนที่อยู่ก็บินไปได้ ให้เป็นผู้ที่ไม่มีทรัพย์สมบัติมากจนเกินไป จะรู้จักเบากายเบาจิต รวมทั้งเรื่องต่างๆ อยู่ในจิตใจ สิ่งที่เป็นหน้าที่ต่างๆ อย่าให้มันหนักจนเป็นภาระ ถ้าเรามีท่าทีต่อหน้าที่ที่ไม่ฉลาด มันก็กลายเป็นภาระหน้าที่ ถ้าเรามีสติปัญญามันก็เป็นแค่หน้าที่

ถ้าเรามีหน้าที่ต่อครอบครัว หน้าที่ต่อคุณพ่อคุณแม่ ต่อพี่ต่อน้อง หน้าที่ต่อลูกต่อหลาน ทำให้รู้สึกหนักใจ เราทำเท่าที่จะทำได้ แล้วก็ปล่อย เราจะบังคับทุกสิ่งทุกอย่างให้เป็นไปในทางที่ดีไม่ได้ แต่หากเราฉลาด เราก็ศึกษาเหตุปัจจัยของความเจริญ เหตุปัจจัยของความเสื่อมเป็นยังไง พยายามตัดออก ลดเหตุปัจจัยของความเสื่อมให้มากที่สุด สนับสนุนเหตุปัจจัยของความเจริญให้มากที่สุด แล้วก็ปล่อยวาง

แต่สิ่งที่จะออกมาตรงตามที่เราคิดล่วงหน้ามีน้อยมาก เพราะเหตุปัจจัยที่เราบังคับไม่ได้ ควบคุมไม่ได้ หรือสิ่งที่อยู่เหนือวิสัยมักจะเกิดขึ้นอยู่เสมอ ผู้ไม่มีปัญญาจะหมายมั่นปั้นมือว่า จะต้องเป็นอย่างนั้นให้ได้ เป็นอย่างอื่นไม่ได้เลย เรียกว่าทุกข์ฟรีๆ พร้อมที่จะเป็นทุกข์อยู่ตลอดเวลา ถ้าเราตั้งเป้าว่าทำอย่างไรให้เป็นอย่างนั้นให้ได้ ถ้าเป็นอย่างอื่นทนไม่ได้ อันนี้จะเครียดเกินไป ตึงเกินไป หนักเกินไป เราพยายามทำตามหน้าที่ ศึกษาในหน้าที่ ทำหน้าที่ของตนให้ดี ทำดีที่สุดแล้วก็ปล่อยวาง ก็จะได้เบาจิต

สันตินทริโย มีอินทรีย์อันสงบระงับ อินทรีย์ในที่นี้หมายถึง ตา – หู – จมูก – ลิ้น – กาย - ใจ ความไม่สำรวมคือ ตาอยากเห็นอะไรก็ปล่อยให้มันดูหมดทุกสิ่งทุกอย่าง หูอยากฟังอะไร

ก็ฟังทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่มีการยกเว้น ไม่มีการกลั่นกรอง ทุกวันนี้ข้อมูลข่าวสารมีมากเหลือเกิน ฉะนั้นเราจะต้องรู้จักเลือกเฟ้นเฉพาะสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อเรา เมื่อเรามีสติ เราจะสังเกตเห็นเองว่า การดูบางสิ่งบางอย่างก็ทำให้จิตใจเราเศร้าหมอง การดูบางสิ่งบางอย่างก็ทำให้จิตใจเราเบิกบาน เย็นสบาย เสียงก็เหมือนกัน สิ่งที่ไปสัมผัสทางอินทรีย์มีผลต่อจิตใจเรา เหมือนกับเราทานอาหาร เราต้องระมัดระวังเรื่องอาหารที่จะทานว่าสะอาด ไม่มีเชื้อโรค

สิ่งที่เข้ามาสู่สมอง ทางตา - หู - จมูก - ลิ้น - กาย - ใจ ข้อมูลต่างๆ ก็เหมือนกัน ถ้าไม่สะอาดก็มีโทษต่อจิตใจเราได้ ท่านจึงบอกว่า อย่าหลงใหลกับภาพรวม อย่าหลงใหลกับรายละเอียด ของรูป - เสียง - กลิ่น - รส - โผฏฐัพพะ เมื่อจิตใจไม่หลงใหลกับสิ่งเหล่านี้ ก็สงบขึ้นทันที ที่เรามักจะรู้สึกเหนื่อยนั้นเพราะการรับรู้ต่ออะไรๆ มากเกินไป

เด็กสมัยนี้ทำการบ้านก็ต้องเปิดวิทยุด้วย จะทำงานอย่างเดียวไม่ได้ต้องมีเสียงดนตรีด้วย จะต้องมีการสัมผัสอยู่ตลอดเวลา จึงอบอุ่น เดินเข้าไปในบ้าน เปิดทีวี ดูทีวีหรือไม่ดู ก็เปิดไว้ ต้องการให้มีเสียงเป็นเพื่อน ไม่ชอบความเงียบกลัว จิตใจของเราก็เหมือนกัน เมื่อเป็นอย่างนั้น สมาธิจะเกิดขึ้นได้อย่างไร ถ้าไม่คิดอะไรเลยก็รู้สึกเหงาทันที ไม่งั้นก็หลับไป ฉะนั้น การทำให้

อินทรีย์สงบสบาย คือจะดูก็ได้ ไม่ดูก็ไม่เป็นไร

นิปะโก หมายถึง การมีปัญญารักษาศีล ปัญญานั้นมีหลายชื่อ แต่ปัญญาในที่นี้จะเน้นไปทางด้านศีลธรรม ศีลของเราจะอยู่ได้เพราะเรามีปัญญา ที่พูดบ่อยๆ ว่าเล็งเห็นคุณค่าของการรักษา เห็นโทษของการไม่รักษา คือถ้าไม่เห็นคุณเห็นโทษอย่างนี้ ความละอาย ความเกรงกลัวไม่เกิดขึ้น ความละอาย ความเกรงกลัวเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากปัญญา ให้ดูว่า ใครไม่รักษาศีลข้อใดข้อหนึ่ง เช่นว่าไม่มีความละอาย ไม่มีความเกรงกลัวในศีลข้อนั้น หมายถึงว่าไม่เห็นเป็นเรื่องสำคัญ เรื่องแค่นี้ เราก็ไม่ใช่พระอรหันต์ ถือว่าเรื่องเล็กน้อย เรียกว่าขาดหิริโอตตัปปะในศีลข้อนั้น เพราะอะไร เพราะไม่มีปัญญาพิจารณาเห็นโทษของการผิดศีล และไม่เห็นคุณประโยชน์ของการรักษา จึงเห็นเป็นเรื่องจิ๊บจ๊อย เรื่องไม่สำคัญ ฉะนั้น มีปัญญารักษาตนได้ รักษาศีลของตนได้ ซึ่งถือเป็นเครื่องป้องกันตัว ด้วยการพิจารณาในเรื่องคุณและโทษเป็นสำคัญ

อัปปะคัพโภ คือเป็นผู้ไม่คะนองกาย วาจา คำว่าคะนองในที่นี้ หมายถึงการประพฤติหรือการพูดที่ไม่เรียบร้อย ไม่น่าดู แต่ไม่หยาบถึงขั้นผิดศีล หรือการขาดมารยาท อากัปกิริยาบางสิ่งบางอย่างไม่เรียบร้อย หรือการไม่เคารพต่อกติกา อย่างเช่น เข้ากรรมฐาน พระก็ขอให้บุคคลงดพูด แต่ก็แอบไปพูดไปคุย เรียกว่าคะนองวาจา ถึงจะซุบซิบก็ยังคะนองอยู่ดี มันไม่เหมาะสม

สำหรับพระท่านจะมีอธิบายเพิ่มเติมอย่างเช่นมีธรรมเนียมต่างๆ เช่น พระจะแสดงธรรม ถ้ามีพระที่มีพรรษามากกว่า ต้องขออนุญาตก่อน ถ้าไม่ขออนุญาตเรียกว่าคะนอง มันผิด แต่ก่อนอาตมาก็จะอึดอัดเรื่องนี้ พระฝรั่งหลายรูปจะมี

ปัญหา ไปอยู่ตามสาขา ไปอยู่กับพระผู้ใหญ่ ญาติโยมไม่เคยเห็นพระฝรั่ง อยากพูดอยากคุย อยากถามธรรมะ แต่ว่าเราไม่ควรตอบ เพราะว่าเราเป็นผู้น้อย นอกจากว่าจะขออนุญาตจากท่านก่อน ฉะนั้น การพูด การแสดงออกต่อหน้าผู้ใหญ่โดยไม่ขออนุญาตก่อน ก็เป็นตัวอย่างของความคะนองของพระ การพูดเสียงดังเกินไป การทำอะไรแบบไม่เกรงใจคนอื่น จะว่าผิดศีล ๕ มันก็ไม่ผิด แต่ว่ามันก็ไม่ดี ไม่งาม

กุเลสุ อะนะนุคิทโธ เป็นผู้ไม่ติดพันในสกุลทั้งหลาย อันนี้เป็นคุณธรรมสำหรับพระ ผู้ที่มีชีวิตอยู่ได้ด้วยอาศัยน้ำใจจากญาติโยม ทำให้เรามีความสัมพันธ์ที่เหมาะสมถูกต้องกับผู้เป็นอุปัฏฐากทั้งหลาย อย่าให้ติดพันจนเกินไป สำหรับฆราวาสอาจจะอธิบายได้ในแง่ว่า มีการปฏิบัติที่เหมาะสมแก่ผู้มีอุปการคุณต่อเรา

นะ จะ ขุททัง สะมาจะเร กิญจิ เยนะ วิญญู ปะเร อุปะวะเทยยุง สุดท้ายวิญญูชนย่อมติเตียนบุคคลเหล่าอื่นได้ โดยการกระทำอย่างใด เราไม่พึงกระทำการอย่างนั้นแม้เพียงนิดหนึ่ง นี้ก็เป็นบทอัปปมาทะ ความไม่ประมาท คือไม่ทำผิดแม้แต่ในเรื่องเล็กน้อย เมื่อเรายอมทำผิดได้ในเรื่องเล็กน้อย อยู่ไปอยู่มา เรื่องเล็กน้อยก็จะเพิ่มขึ้น คือจะมีอาการด้าน พอเราด้านต่อเรื่องเล็กน้อย แล้วก็จะทำผิดเพิ่ม ก็เราเคยทำอย่างนี้มา คือมันจะเพิ่มทีละเล็กทีละน้อยโดยเราไม่ค่อยรู้สึกตัว สมัยก่อนหลวงพ่อชาอบรมชาวบ้านว่า พอเราฆ่ายุงได้ ก็ฆ่าหนูได้ ฆ่าหนูได้ก็ฆ่าสุนัขได้ ฆ่าสุนัขได้ก็ฆ่าวัวได้ ฆ่าวัวได้ก็ฆ่าคนได้ ฆ่าคนได้ก็ฆ่าพ่อฆ่าแม่ได้

ที่จริงเรื่องทั่วไปในสังคม คนที่ฆ่ายุงก็คงไม่ได้ฆ่าพ่อฆ่าแม่ แต่ว่าโดยหลักการก็เป็นเรื่องจริงว่าเมื่อเราประมาทในเรื่องเล็กน้อย จิตใจจะ

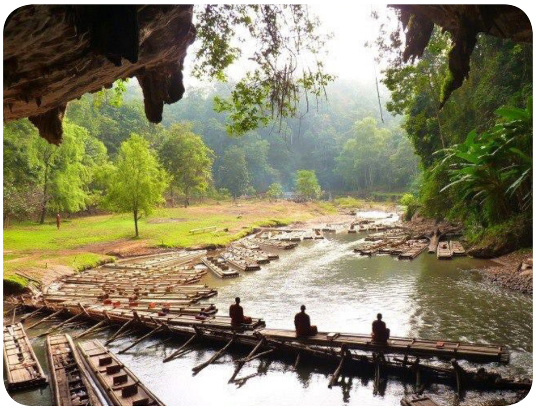

กล้าในความผิด กล้าในสิ่งที่ไม่ดีมากขึ้นๆ เป็นลำดับ ฉะนั้นเราเริ่มต้นตัดที่เรื่องเล็กน้อย มันจะไม่มีทางก้าวไปสู่สิ่งสำคัญหรือสิ่งที่ใหญ่ แต่แน่นอนที่สุดว่า ถ้าหากว่าคนเราไม่กล้าตบยุง เรื่องจะเบียดเบียนมนุษย์ด้วยกันไม่มีทางจะเกิดขึ้นได้ ถ้าแม้ชีวิตของยุง ชีวิตของมด ชีวิตตะขาบ ชีวิตสัตว์เล็กสัตว์น้อย เรายังเคารพได้ ไม่ต้องกล่าวถึงชีวิตมนุษย์เลย นี่ก็เป็นเหตุผล ฉะนั้นพระพุทธองค์ทรงสอนว่าอย่า**ประมาทความชั่วแม้เล็กน้อย** เพราะว่าตุ่มน้ำก็เต็มได้ด้วยการหยดของน้ำทีละหยด คุณงามความดีก็เช่นเดียวกัน อย่าดูถูกว่าเล็กน้อย มีโอกาสทำความดีที่ไหน ทำไปเถอะ เพราะว่าตุ่มน้ำของเรา ตุ่มน้ำใจเราก็จะเพิ่มขึ้น และจะเต็มได้ในที่สุด

ทั้งหมดนี้ก็คือคุณธรรมของผู้มีเมตตา คุณธรรมของผู้ประพฤติปฏิบัติธรรม ตามหลักของพระอริยเจ้าทั้งหลาย การที่มีพระสูตรอย่างนี้มีประโยชน์มาก เพราะว่าเป็นการแสดงคุณธรรมเป็นข้อๆ เหมือนเป็นแผนที่หรือเป็นข้อสอบของเรา เราก็สามารถดูแต่ละข้อๆ ว่าเรามีในตัวเราหรือยัง ถ้ายังไม่มี ทำอย่างไรจึงจะมีได้ ถ้ามีแล้ว ทำอย่างไรมันจึงจะดียิ่งๆ ขึ้นไป นี่เป็นแผนที่การพัฒนาตัวเองที่ดีมาก

ที่มา : แสดงธรรมที่บ้านบุญ อ.ปากช่อง
จ.นครราชสีมา ๒๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๗

ภิกษุรูปหนึ่ง

พระสูตรแนวปฏิบัติ

ลุกขึ้นเถิด

วันนี้เป็นวันพระ เราจะได้นำเรื่องอุฏฐานสูตรมาคุยกัน **อุฏฐานสูตร** ว่าด้วยบุคคล ๔ จำพวก คือ บุคคลที่ดำรงชีพอยู่ด้วยผลของความหมั่น มิใช่ดำรงชีพอยู่ด้วยผลของกรรม / บุคคลที่ดำรงชีพอยู่ด้วยผลของกรรม ไม่ใช่ดำรงชีพอยู่ด้วยผลของความหมั่น / บุคคลดำรงชีพอยู่ด้วยผลของความหมั่นบ้าง ผลของกรรมบ้าง / บุคคลที่ดำรงชีพอยู่ด้วยผลของความหมั่นก็มิใช่ ด้วยผลของกรรมก็มิใช่ เริ่มแรก เรามาดูตัวพระสูตรกันก่อน

อุฏฐานสูตร

ว่าด้วยการลุกขึ้นนั่งสมาธิ

อุฏฐะหะถะ นิสีทะถะ โก อัตโถ สุปิเตนะ โว
อาตุรานัญหิ กา นิททา สัลละวิทธานะ รุปปะตัง ฯ
อุฏฐะหะถะ นิสีทะถะ ทัฬหัง สิกขะถะ สันติยา
มา โว ปะมัตเต วิญญายะ มัจจุราชา อะโมหะยิตถะ วะสานุเค ฯ
ยายะ เทวา มะนุสสา จะ สิตา ติฏฐันติ อัตถิกา
ตะระเถตัง วิสัตติกัง ขะโณ โว มา อุปัจจะคา
ขะณาตีตา หิ โสจันติ นิระยัมหิ สะมัปปิตา ฯ
ปะมาโท ระโช ปะมาโท ปะมาทานุปะติโต ระโช;
อัปปะมาเทนะ วิชชายะ อัพพุฬเห สัลละมัตตะโนติ ฯ

(พระผู้มีพระภาคตรัสเตือนภิกษุทั้งหลายดังนี้)

เธอทั้งหลายจงลุกขึ้นเถิด[๑] จงนั่งเถิด[๒] ความหลับจะมีประโยชน์อะไรแก่เธอทั้งหลาย ผู้เร่าร้อนด้วยโรคคือกิเลสมีประการต่างๆ ถูกลูกศรคือราคะเป็นต้นทิ่มแทงจนย่อยยับอยู่

เธอทั้งหลายจงลุกขึ้นเถิด จงนั่งเถิด จงบากบั่นขยันศึกษาปฏิบัติเพื่อบรรลุสันติธรรม[๓] กันเถิด อย่าให้มัจจุราชรู้ว่า เธอทั้งหลายมัวแต่ประมาทลุ่มหลง แล้วบังคับให้หลงใหลอยู่ในอำนาจเลย

เธอทั้งหลายจงข้ามตัณหาที่ชื่อว่า **วิสัตติกา** ซึ่งเป็นเหตุให้เทวดาและมนุษย์ ผู้ยังมีความต้องการยึดติดอยู่ ขณะอย่าได้ล่วงเลยเธอทั้งหลายไปเสีย[๔] เพราะเหล่าชนที่ปล่อยให้ขณะล่วงเลยไป ย่อมแออัดกันในนรก เศร้าโศกอยู่ ความประมาทเป็นดุจธุลี ความประมาทที่เกิดซ้ำแล้วซ้ำเล่า ก็จัดเป็นดุจธุลี กุลบุตรผู้เป็นบัณฑิตควรถอนลูกศรคือกิเลสของตน ด้วยความไม่ประมาทและด้วยวิชชา

เธอทั้งหลายจงลุกขึ้นเถิด จงนั่งเถิด เธอทั้งหลายจะได้ประโยชน์อะไรด้วยความหลับ เพราะความหลับจะเป็นประโยชน์อะไรแก่เธอทั้งหลาย ผู้เร่าร้อนด้วยโรค คือกิเลสมีประการต่างๆ ถูกลูกศร คือ ราคะเป็นต้น เสียดแทงแล้วย่อยยับอยู่ เธอทั้งหลายจงลุกขึ้นเถิด จงนั่งเถิด จงหมั่นศึกษาเพื่อสันติเถิด มัจจุราชอย่าได้รู้ว่าเธอทั้งหลายประมาทแล้ว ยังเธอทั้งหลายผู้ตกอยู่ในอำนาจให้ลุ่มหลง นี่เป็น **อุฏฐานสูตร** เพราะฉะนั้น ขอให้เราจงลุกขึ้นเถิด จงนั่งเถิด

ลุกขึ้นมาทำอะไร? ลุกขึ้นมาทำความเพียร ฉะนั้น การลุกขึ้น การนั่ง นี่แหละ เป็นชื่อของ **วิริยะ** (ความเพียรในการสะสมความดีที่เป็นบารมี) แล้ววิริยะในที่นี้ มี ๔ วิริยะด้วยกัน ก็คือ ลุกขึ้นมาเพื่อ ๑) **สังวรปธาน** สังวรจากอกุศล อย่าให้อกุศลที่ยังไม่เกิดได้เกิดขึ้น ๒) **ปหานปธาน** ลุกขึ้นมาเพื่อที่จะละอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว ๓) ลุกขึ้นมาเพื่อจะเจริญกุศลที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น อันนี้เรียกว่า**ภาวนาปธาน** คือการเจริญวิปัสสนา และ ๔) ลุกขึ้นมาเพื่อที่จะทำกุศลที่เจริญขึ้นแล้ว ให้ไพบูลย์มากยิ่งขึ้น อันนี้เป็น **อนุรักขนาปธาน**

พระพุทธเจ้าได้ตรัสเตือนท่านทั้งหลายให้ละถีนมิทธะ ความง่วงเหงาหาวนอน ความเกียจคร้าน ความเบื่อหน่าย และให้ลุกขึ้นมาทำความเพียร ในการที่จะอบรม มุ่งมั่น หมั่นศึกษา

[๑] **จงลุกขึ้น** หมายถึง ลุกจากอาสนะ จงเพียรพยายาม อย่าเกียจคร้าน
[๒] **จงนั่ง** หมายถึง นั่งคู้บัลลังก์ เพื่อปฏิบัติกัมมัฏฐาน
[๓] **สันติธรรม** มี ๓ ประการ คือ
(๑) อัจจันตสันติ (ความสงบอย่างสิ้นเชิง)
(๒) ตทังคสันติ (ความสงบด้วยองค์นั้นๆ)
(๓) สัมมุติสันติ (ความสงบโดยสมมติ) แต่ในที่นี้หมายถึง อัจจันตสันติ กล่าวคือนิพพาน
[๔] **ขณะอย่าได้ล่วงเลยเธอทั้งหลายไปเสีย** ในที่นี้หมายถึง อย่าปล่อยให้โอกาสหรือเวลาแห่งการบำเพ็ญสมณธรรมผ่านไป

เพื่อสันติ **นัตถิ สันติ ปะรัง สุขัง** (สุขอื่นยิ่งกว่าความสงบ ไม่มี) เพื่อพระนิพพาน ให้มุ่งสันติ เพราะฉะนั้น จงหมั่นศึกษาเพื่อมุ่งสันติเถิด มัจจุราชคือความตาย อย่าได้รู้ว่าเธอทั้งหลายประมาทแล้วเลย คือเมื่อหลงลืมสติแล้ว ก็จะทำเธอทั้งหลายให้อยู่ในอำนาจ ลุ่มหลง มีโมหะ คือการมี **อวิชชา ปัจจะยา สังขารา** อวิชชาก็จะเป็นปัจจัยแก่สังขาร สังขารก็เป็นปัจจัยแก่วิญญาณ อวิชชา คือความไม่รู้ในอริยสัจ ๔ ก็จะเป็นปัจจัยให้มีการทำบุญบ้าง ทำบาปบ้าง อาเนญชาภิสังขาร (อรูปฌาน) บ้าง แล้วก็มีปฏิสนธิวิญญาณ เมื่อมีวิญญาณก็ทำให้มีนาม-รูป ซึ่งก็คือ เจตสิก และรูปร่างกายของเรานี่แหละ จะเป็นตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เมื่อมีการกระทบอารมณ์เข้า ก็ทำให้เกิดผัสสะขึ้น ผัสสะก็เป็นปัจจัยแก่เวทนา พวกเราก็แสวงหาเวทนากันทุกวัน เวทนาเกิดก็เป็นปัจจัยแก่ตัณหานั่นแหละ ตัณหาก็เป็นปัจจัยแก่อุปาทาน คือความยึดมั่นถือมั่น เมื่อมีความยึดมั่นถือมั่น ก็มีการทำกรรมต่อไปอีก ที่เรียกว่าเป็น “กรรมภพ”

กรรมภพ ทำให้เกิดอุปัตติภพ คือ ชาติ ชาติก็ทำให้มีชรา ชราก็ทำให้มีมรณะ (แก่แล้วตาย) ใครที่ยังไม่แก่ไม่ตาย ก็โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส อุปายาส ความจริงถ้ามีทุกข์ขนาดนี้น่าจะคิดออกจากวัฏฏะแล้ว แต่พอมีทุกข์ (โทมนัส) อุปายาส แล้วอะไรเกิดต่อรู้ไหม ? เกิด “อวิชชา” ต่ออีก อวิชชาเป็นปัจจัยแก่สังขารอีก สังขารก็เป็นปัจจัยแก่วิญญาณอีก ฉะนั้นก็จะเกิดวังวนอยู่อย่างนี้เรื่อยไป ไม่สามารถออกจากวัฏฏะได้เลย จนกว่าจะได้ฟังธรรม ได้ฟังธรรมแล้ว ก็ตั้งตนไว้ให้ชอบ เมื่อเกิดโสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส อุปายาส ความทุกข์เหล่านี้เป็นปัจจัยแก่ศรัทธา เพราะรู้เลยว่า ความทุกข์เหล่านี้มีโอกาสที่จะพ้นได้ ถ้าเราปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า เพราะฉะนั้น เมื่อฟังคำสอนแล้วมีศรัทธา จะเกิดปราโมทย์ ปราโมทย์ทำให้เกิดปีติ ปีติเป็นปัจจัยแก่ปัสสัทธิ ปัสสัทธิเป็นปัจจัยแก่ความสุข ความสุขเป็นปัจจัยให้เกิดสมาธิ

เราได้ฟังธรรมะมาแล้ว เพราะฉะนั้นเราจะต้องมีวิปัสสนาภูมิอยู่แล้ว เมื่อวิปัสสนาภูมิดีแล้ว สมาธินั่นแหละ เป็นปัจจัยต่อยถาภูตญาณ-ทัสสนะ (การรู้เห็นตามความเป็นจริง) ก็คือ นามรูปปริจเฉทญาณ สัมมสนญาณ อุทยัพพยานุ-ปัสสนาญาณ นั่นเอง และยถาภูตญาณทัสสนะเป็นปัจจัยแก่ **นิพพิทาญาณ** คือ ตั้งแต่ ภยตูปัฏ-ฐานญาณ ภังคานุปัสสนาญาณ อาทีนวานุปัส-สนาญาณ คือญาณคำนึงเห็นความเป็นภัย เป็นโทษ นิพพิทานุปัสสนาญาณ คือญาณคำนึงเห็นความเบื่อหน่ายในกำหนัด มุญจิตุกัมยตาญาณ คือญาณหยั่งรู้อันให้ใคร่จะพ้นไปเสีย มีความต้องการที่จะหลุดพ้น ปฏิสังขานุปัสสนาญาณ พิจารณาหวนกลับโดยไตรลักษณ์ สังขารุเปก-ขาญาณ คือญาณอันเป็นไปโดยความเป็นกลางต่อสังขาร คือระดับของนิพพิทาญาณ วิราคะ

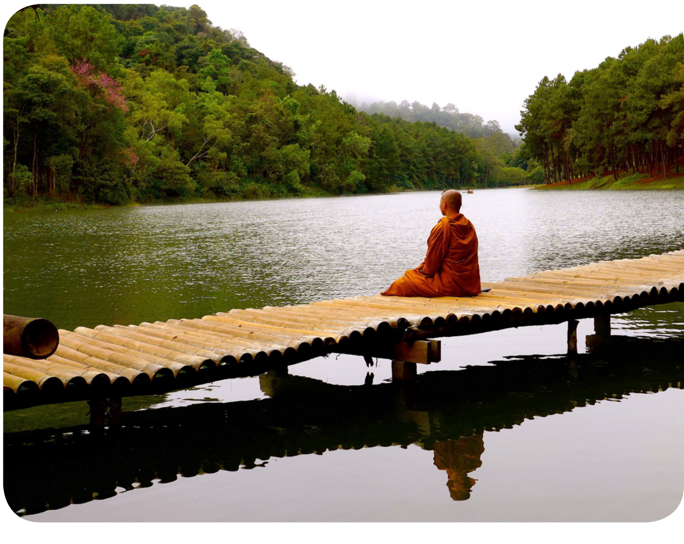

เป็นอริยมรรค วิราคะเป็นปัจจัยแก่วิมุตติ คือ อริยผล วิมุตติเป็นปัจจัยแก่วิมุตติญาณทัสสนะ อันนี้คือ ปัจจเวกขณญาณ (ญาณที่พิจารณาทบทวนตรวจตรามรรค ผล กิเลสที่ยังเหลือ และนิพพาน) เมื่อหลุดพ้นแล้ว ก็มีญาณหยั่งรู้ว่าหลุดพ้นแล้ว มีญาณหยั่งรู้ชัดว่า ชาติสิ้นแล้ว พรหมจรรย์อยู่จบแล้ว กิจที่ควรทำก็ทำเสร็จแล้ว กิจอื่นเพื่อความเป็นอย่างนี้อีกมิได้มี แล้วเมื่อไหร่พวกเราในที่นี้ จะได้กล่าวคำนี้บ้าง ?

จักษุญาณ ปัญญา วิชา แสงสว่าง เป็นปัญญาที่รู้ในเรื่องของอริยสัจ ๔ เพราะฉะนั้นไม่มีอะไรอื่นที่จะเป็นที่พึ่งของเราได้ในตอนนี้ เพราะเรายังไม่ถึงพระรัตนตรัยจริงๆ เราถึงแค่เงาๆ เท่านั้นเอง เพราะ**คนที่จะถึงพระรัตนตรัยจริงๆ จะต้องเป็นส่วนหนึ่งของพระรัตนตรัย** นั่นหมายความว่า จะต้องเป็นสังฆรัตนะ ถ้าเป็นสังฆรัตนะแล้ว จึงจะมีธรรมรัตนะจริงๆ คือ มรรค ผล นิพพาน มีพุทธรัตนะจริงๆ คือ ได้ตรัสรู้อริยสัจ ๔ ตามที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า *“ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นจึงเห็นเรา”* แต่ตอนนี้เราแค่เห็นพระรัตนตรัยแบบเงาๆ เท่านั้น ขณะใดที่อกุศลจิตของเราเกิด ขณะนั้นพระรัตนตรัยของเราก็เศร้าหมอง ขณะใดที่เราเบื่อหน่าย เกียจคร้าน ขณะใดที่เราฟุ้งซ่าน ขณะนั้นจะทำให้การถึงพระรัตนตรัยของเราเศร้าหมอง แต่ถ้าเมื่อไหร่เราระลึกถึงพระพุทธเจ้า ระลึกถึงพระธรรม ระลึกถึงพระสงฆ์ ขณะที่เราเจริญกรรมฐาน ขณะที่เรามาศึกษาพระธรรมคำสอนเพื่อที่จะปฏิบัติธรรมะ ขณะนั้น การถึงพระรัตนตรัยของเราก็จะผ่องแผ้ว หมดจดมากขึ้นๆ จนกว่าจะบรรลุอริยสัจธรรม เมื่อนั้นเราจะถึงพระรัตนตรัยที่เรียกว่า **“โลกุตตรสรณคมน์”** แต่ตอนนี้พวกเราเป็นแค่ โลกียสรณคมน์ คือมีโอกาสที่จะเศร้าหมองได้ เมื่อไหร่ที่อกุศลจิตเกิดนั้นก็เศร้าหมองแล้ว แต่ถ้ากุศลจิตเกิด ถึงพระรัตนตรัยขณะนั้น จิตผ่องใส มันจะผลัดกันเดี๋ยวจิตผ่องใสบ้าง จิตเศร้าหมองบ้าง สลับกันไปมา ถ้าใครมีความเพียรมาก ปัญญามาก ก็จะทำให้จิตผ่องใสได้มาก การถึงพระรัตนตรัย จิตผ่องใสได้อย่างมั่นคงมากขึ้น อันนี้ก็จะทำให้เรามีความมั่นคง และมีศรัทธาเพิ่มพูนยิ่งๆ ขึ้นไป ตอนนี้ยังไม่มีอะไรเป็นที่พึ่งจริงๆ เท่ากับพระธรรมรัตนตรัย ซึ่งเป็นปริยัติสัจธรรม เพราะว่าเรายังไม่มีพระธรรมอย่างอื่นเป็นรัตนะ

ธรรมรัตนะ ก็มี ๓ อย่างคือ

๑. **ปริยัติ** การศึกษาหาความรู้ที่ถูกต้องถ่องแท้จาก พุทธพจน์ / พระไตรปิฎก ฯลฯ

๒. **ปฏิบัติ** การลงมือปฏิบัติตาม เพื่อให้เกิดความชำนาญยิ่งขึ้น

๓. **ปฏิเวธ** เข้าใจถึงผลของการปฏิบัติที่ถูกต้อง (ถูกทาง)

พระสัทธรรม ๑๐ (ธรรมของสัตบุรุษหรือคนดี) มีมรรค ๔ ผล ๔ นิพพาน ๑ และปริยัติสัทธรรมคือสิ่งที่พึงเล่าเรียน ได้แก่ พุทธพจน์ ๑

มรรค ๔ ผล ๔ ก็คือ โสดาปัตติมรรค โสดาปัตติผล, สกิทาคามิมรรค สกิทาคามิผล, อนาคามิมรรค อนาคามิผล, อรหัตตมรรค อรหัตตผล แล้วจึงถึงพระนิพพาน

ถ้ายังไม่มี ก็แสดงว่ายังไม่ถึงพระรัตนตรัยจริงๆ แต่ได้ปริยัติ สามารถใช้เป็นแผนที่ (หนทาง แนวทาง) นำเราไปสู่พระรัตนตรัยได้ อันนี้เป็นสิ่งที่เราควรพิจารณาอยู่เสมอๆ สิ่งที่ขาดไม่ได้คือ การศึกษาพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ถ้าเราศึกษาได้ตรงตามหลักเกณฑ์จริงๆ ๕ ปี เราสามารถเรียกได้ว่ามีนิสัยที่เรียกว่า **“นิสัยมุตตะกะ”** คือไม่ต้องถือนิสัย

และจะไม่มีโทษด้วยนะ แต่คนที่ยังไม่มีความสามารถที่จะสอน หรือรู้แนวทางในการปฏิบัติดี ไม่มีปริยัติดีพอสมควร อันนี้จะมีโทษถ้าเราไม่ได้ถือนิสัย คือจะมีอาบัติทุกวัน

ข้อนี้เฉพาะของพระ พวกโยมไม่มีอาบัติหรอก โยมรักษาศีล ๕ ยึดมั่นในไตรสรณคมน์ และเป็นผู้ที่มีจาริตศีลสมบูรณ์ คือ ถ้ามีสามีก็ต้องดูแลสามี ถ้ามีพ่อแม่ก็ดูแลพ่อแม่ ถ้ามีลูกก็ดูแลลูก ต้องดูแลพวกเขาให้ดี มิฉะนั้นจาริตศีลของเราจะไม่ดี ทำให้อบรม เจริญไตรสิกขาต่อไปไม่ได้ด้วย ฉะนั้น **แต่ละคนจะต้องมีหน้าที่ของตนเอง และทำให้ดีที่สุด** อันนี้เป็นเบื้องต้นเลยนะ

ถามว่า ระหว่าง จาริตศีลกับวาริตศีล โยมว่าอันไหน รักษาได้ยากกว่ากัน?

ตอบว่า : **วาริตศีล** จะสำเร็จได้ด้วยการมีศรัทธา และงดเว้นไม่ทำในสิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงห้าม ส่วน **จาริตศีล** จะสำเร็จได้ด้วยศรัทธาและวิริยะ เพราะฉะนั้น ถ้าคนไม่ขยันนะ ก็จะไม่สามารถทำจาริตศีลได้ดี คนเกียจคร้าน คนไม่มีสัมปชัญญะ ไม่มีปัญญา ก็ไม่สามารถที่จะดูแลตนเอง ดูแลพ่อแม่ หรือจะอุปัฏฐากครูบาอาจารย์ได้ หรือว่าจะทำหน้าที่ที่เหมาะสมที่ตนเองควรทำ ฉะนั้นต้องมีวิริยะ มีทั้งสติและสัมปชัญญะด้วย จึงจะสามารถทำหน้าที่ได้ถูกต้อง ท่านจึงแสดงว่าสำหรับ**อาทิพรหม-จริยกสิกขา** (ศีลเบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์) เป็นวาริตศีล ส่วน**อภิสมาจาริกวัตร** (ข้อวัตรเพื่อการปฏิบัติให้ยิ่ง) เป็นจาริตศีล ต้องประพฤติ ภิกษุผู้ไม่ยังอภิสมาจาริกวัตรให้บริบูรณ์จะชื่อว่า ทำอาทิพรหมจรรย์ให้บริบูรณ์นั้นไม่ได้ ถ้าคุณยังขี้เกียจที่จะประพฤติวัตร คุณจะมารักษาศีลข้อใหญ่ๆ นั้น ยากที่จะเป็นไปได้ คือศรัทธาไม่พอ ดังนั้นต้องมีทั้งศรัทธา และวิริยะด้วย จึงจะสามารถรักษาพรหมจรรย์ ซึ่งเป็นสิ่งที่จะทำให้บรรลุมรรคผลได้ คือ ปาฏิโมกข์สังวร อบรมสมาธิ อบรมปัญญาต่อไป ก็ขอฝากไว้ในวันพระนี้นะ

อุฏฺเฐหิ ภิกขุ กิง เสสิ
โก อัตโถ สุปิเตนะ เต
อาตุรัสสะ หิ เต นิททา
สัลละวิทธัสสะ รุปปะโต
ยายะ สัทธายะ ปัพพะชิโต
อะคารัสฺมานะคาริยัง
ตะเมวะ สัทธัง พรูเหหิ
มา นิททายะ วะสัง คะมิ ฯ

อุปัฏฐานสูตร สคาถวรรค

ลุกขึ้นเถิด ภิกขุ ตื่นขึ้นเถิด
อย่าเพลินเพลิด ปล่อยจิต คิดเพ้อฝัน
กระสับกระส่าย กายร้อน กลับนอนวัน
ศรมารปั่น ปักกมล ทนกล้ำกลืน
บวชมาแล้ว จากเรือน ด้วยศรัทธา
บรรพชา แห่งสำนึก เพื่อฝึกฝืน
สติกล้า ศรัทธาตั้ง นั่งเดินยืน
ปล่อยวันคืน ย่อหย่อน นอนอยู่ไย ฯ

ปัญญาภิวัฒน์

ธรรมะ ๓๗

ธีรปัญโญ

ธรรมะของพระพุทธองค์นั้นส่งต่อและสอดรับกันเป็นกระบวนธรรมอย่างเป็นระบบระเบียบ ไม่ขาดไม่เกิน ใครที่ได้เข้ามาศึกษาแล้ว แม้ในเบื้องต้น ก็คงอดไม่ได้ที่จะประทับใจในความลงตัวของธรรม ตัวเลขที่เป็นหัวข้อธรรม ก็เป็นส่วนหนึ่งในระบบที่น่าอัศจรรย์นี้เช่นกัน และความที่เป็นตัวเลขนั่นแหละ จึงสามารถที่จะยักเยื้อง สื่อถึงธรรมได้หลากหลายนัยยะ ตามความแคบกว้างของเรื่องที่จะสื่อและตามความเหมาะสมของผู้ฟัง

สำหรับผู้ที่คุ้นเคยกับธรรมะอยู่แล้ว เมื่อเอ่ยถึงชื่อธรรม ๓๗ ประการ ก็มักจะนึกถึง **โพธิปักขิยธรรม ๓๗** เป็นอันดับแรก คำนี้มาจาก **โพธิ** (ความรู้) + **ปักขิย** (ฝ่ายหรือปีก) คือ หมวดธรรมะอันเป็นไปในฝักฝ่ายของการตรัสรู้ คือ เกื้อกูลแก่การตรัสรู้, ธรรมที่เกื้อหนุนแก่อริยมรรคที่พระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสรู้ยิ่งเอง (อภิญญา) และได้ทรงแสดงสอน (เทสิตธรรม) มาโดยตลอดพระชนมชีพของพระองค์ ทั้งได้ทรงเน้นย้ำเป็นพิเศษในช่วง ๓ เดือนสุดท้ายก่อนจะเสด็จดับขันธปรินิพพาน แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของธรรมที่พระพุทธองค์ทรงต้องการฝากไว้ให้กับพวกเรา

จะเห็นได้จาก แม้เมื่อมีกรณีความแตกต่างทางความเห็นในเรื่องของพระวินัยเล็กน้อยในบางข้อ หรือธรรมะปลีกย่อยในบางประการ แต่พระพุทธองค์ก็ได้เคยตรัสเอาไว้ว่า สำหรับชาวพุทธด้วยกันแล้ว **ไม่มีการเห็นต่างกันในเรื่องของโพธิปักขิยธรรมนี้เลย** ส่วนความเป็นมาของโพธิปักขิยธรรม สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้อธิบายไว้ว่า คำว่า โพธิปักขิยธรรมนี้ ตามที่มีทั่วไปในพระไตรปิฎก ตรัสไว้เพียงเป็นคำรวมๆ โดยไม่ได้ระบุชื่อองค์ธรรม นอกจากในสังยุตตนิกายแห่งพระสุตตันตปิฎก ที่มีพุทธพจน์ตรัสระบุไว้ว่า ได้แก่ อินทรีย์ ๕ และในคัมภีร์วิภังค์แห่งพระอภิธรรมปิฎก ซึ่งไขความว่า โพธิปักขิยธรรม ได้แก่ โพชฌงค์ ๗ ธรรมชุดนี้ เมื่อตรัสระบุชื่อทั้งชุดในพระสูตร ทรงเรียกว่าเป็น**อภิญญาเทสิตธรรม** คือเป็นอภิญญาเทสิตธรรม ๓๗ และในพระอภิธรรมท่านแสดงไว้ว่า ธรรม ๓๗ ประการนี้เป็น **สัทธรรม** นอกจากนี้ ธรรม ๓๗ ประการชุดนี้ ยังได้ชื่อว่าเป็น **สันติบท** คือ ธรรมที่เป็นไปเพื่อการบรรลุสันติ (รวมทั้งเป็น อมตบท และ นิพพานบท เป็นต้น และเป็น เสรีธรรม หรือ ธรรมเสรี ด้วย) ในพระวินัยปิฎก ท่านแสดงธรรม ๓๗ ประการนี้ไว้เป็นคำจำกัดความของคำว่า **มรรคภาวนา** ต่อมา ในคัมภีร์ชั้นอรรถกถา รวมถึงวิสุทธิมัคค์ จึงระบุ

และแจกแจงไว้ชัดเจนว่า โพธิปักขิยธรรม ๓๗ ประการ ได้แก่ธรรม ๗ หมวดเหล่านี้ คือ สติปัฏฐาน ๔, สัมมัปปธาน ๔, อิทธิบาท ๔, อินทรีย์ ๕, พละ ๕, โพชฌงค์ ๗, มรรคมีองค์ ๘ (ยังมีไวพจน์ของโพธิปักขิยธรรมเท่าที่หาพบในที่อื่นอีก เช่น ไตรสิกขา วิวัฏฏคามีกุศล และธรรมมาลา เป็นต้น)

ในบทความนี้จึงอยากขอเสนอความหมายของธรรม ๓๗ นี้ ในแง่อื่นๆ อีก เพื่อจะเป็นประโยชน์เกื้อกูลต่อการศึกษา และเพิ่มความกว้างขวางทางความคิดด้วย ว่าถึงความแตกฉานทางปัญญา ถ้าไม่นับพระพุทธเจ้าแล้วก็คงไม่มีใครเกินพระสารีบุตร ดังนั้นถ้าอยากเข้าใจอรรถะของธรรมะที่ลึกซึ้งคงต้องมาพึ่งท่าน โดยในเบื้องแรกนี้จึงขอนำเสนอข้อมูลจากปฏิสัมภิทามรรค และจากอรรถกถา (สัทธัมมปกาสินี) ซึ่งเป็นคำอรรถาธิบายที่ท่านพระสารีบุตรเถระได้กล่าวไว้อย่างละเอียดลึกซึ้งโดยพิสดาร นัยยะของธรรม ๓๗ เหล่านี้ พบอยู่ในคำอธิบายของคำว่า ตถาคต ซึ่งคำว่า **"ตถาคต"** นี้เป็นคำที่พระพุทธองค์ทรงใช้เรียกแทนพระองค์เองหลังจากที่ได้ตรัสรู้แล้วจนถึงปรินิพพาน คำว่า **"ตถาคต" นี้มีที่มาอย่างไร ? และจะเกี่ยวข้องกับตัวเลข ๓๗ อย่างไร ?** เราลองมาดูคำอธิบายของท่านพระสารีบุตรกัน

พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงพระนามว่า **ตถาคต** เพราะอรรถว่า **อาคต - เสด็จมาแล้ว + ตถา - เหมือนอย่างนั้น** เหมือนอย่างไหน? เสด็จมาเหมือนอย่างที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหลายแต่ปางก่อน ผู้ถึงความขวนขวายเสด็จมาแล้ว เพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่โลกทั้งมวล

ท่านอธิบายไว้อย่างไร ? อธิบายไว้ว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าทั้งหลายแต่ปางก่อนเสด็จมาแล้วด้วยอภินิหารใด, แม้พระผู้มีพระภาคเจ้าของเราทั้งหลายก็เสด็จมาแล้ว ด้วยอภินิหารนั้นเหมือนกัน

นัยแรก พระผู้มีพระภาคเจ้าแต่ก่อนทรงบำเพ็ญบารมี ๓๐ ถ้วน (คือ บารมี ๑๐ อุปบารมี ๑๐ ปรมัตถบารมี ๑๐ ได้แก่ ทาน ศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน เมตตา อุเบกขา), ทรงบริจาคมหาบริจาค ๕ เหล่านี้ คือ บริจาค อวัยวะ ๑ นัยน์ตา ๑ ทรัพย์ ๑ ราชสมบัติ ๑ บุตรภรรยา ๑ ทรงบำเพ็ญญาตัตถจริยาด้วยการทรงบอกธรรมอันควรประกอบในเบื้องต้นและควรประพฤติในเบื้องต้น ๑ แล้วถึงที่สุดแห่งพุทธจริยา ๑ เสด็จมาแล้ว, แม้พระผู้มีพระภาคเจ้าของเราทั้งหลายก็ทรงบำเพ็ญมาแล้ว เหมือนอย่างนั้น แล้วจึงเสด็จมา (ให้สังเกตว่า ๓๐ + ๕ + ๑ + ๑ = ๓๗)

นัยที่สอง พระผู้มีพระภาคเจ้าแต่ก่อนทรงเจริญ เพิ่มพูน สติปัฏฐาน ๔ สัมมัปปธาน ๔ อิทธิบาท ๔ อินทรีย์ ๕ พละ ๕ โพชฌงค์ ๗ อริยมรรคมีองค์ ๘ ฉันใด, แม้พระผู้มีพระภาคเจ้าของเราทั้งหลายก็เสด็จมาแล้ว ฉันนั้น เพราะเหตุนั้น จึงทรงพระนามว่า **ตถาคโต** (ให้สังเกตว่า ๔ + ๔ + ๔ + ๕ + ๕ + ๗ + ๘ = ๓๗)

นัยที่สาม พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงพระนามว่า **ตถาคต** เพราะอรรถว่า **คต เสด็จไปแล้ว + ตถา เหมือนอย่างนั้น** เหมือนอย่างไหน ? เสด็จไปแล้วเหมือนอย่างที่พระผู้มีพระภาคเจ้าแต่ปางก่อนที่ประสูติแล้วเสด็จไป ก็พระผู้มีพระภาคเจ้าเหล่านั้น ชื่อว่าเสด็จไปแล้วอย่างไร ? เพราะว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าเหล่านั้นประสูติแล้วประดิษฐานพระบาททั้งสองเสมอกันบนแผ่นดินหันพระพักตร์ไปทางทิศอุดรเสด็จดำเนินไปด้วย

ย่างพระบาท ๗ ก้าว สมดังที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ว่า "ดูก่อนอานนท์ พระโพธิสัตว์ที่ประสูติในบัดนี้ ประดิษฐานพระบาททั้งสองเสมอกันบนแผ่นดิน หันพระพักตร์ไปทางทิศอุดร เสด็จไปด้วยย่างพระบาท ๗ ก้าว เมื่อเทพบุตรกั้นเศวตรฉัตรตามเสด็จ พระโพธิสัตว์จะเหลียวดูทิศทั้งปวง แล้วทรงเปล่งพระวาจาอย่างผู้องอาจว่า '**อคฺโคหมสฺมิ โลกสฺส เชฏฺโฐหมสฺมิ โลกสฺส เสฏฺโฐหมสฺมิ โลกสฺส อยมนฺติมา ชาติ นตฺถิ ทานิ ปุนพฺภโว**'ติ ('เราเป็นผู้เลิศในโลก เราเป็นผู้เจริญที่สุดในโลก เราเป็นผู้ประเสริฐที่สุดในโลก ชาตินี้เป็นชาติสุดท้าย บัดนี้ภพใหม่จะไม่มีอีก')" การดำเนินไปของพระโพธิสัตว์นั้นได้ชื่อว่า เป็นความจริงแท้แน่นอน โดยเป็นบุพนิมิตแห่งการตรัสรู้ธรรมวิเศษมิใช่น้อย ข้อที่พระโพธิสัตว์นั้นประสูติในบัดนี้ ประดิษฐานพระบาทเสมอกันนี้ เป็นบุพนิมิตแห่งการได้**อิทธิบาท** (๔) ของพระโพธิสัตว์นั้น, การหันพระพักตร์ไปทางทิศอุดร เป็นบุพนิมิตแห่งความเป็น**โลกุตตระทั้งหมด** (๘) ของพระโพธิสัตว์, การย่างพระบาทเจ็ดก้าว เป็นบุพนิมิตแห่งการได้**โพชฌังครัตนะ** (๗),ส่วนการยกแส้จามรขึ้นดังกล่าวไว้ในบทว่า '**สุวณฺณ ทณฺฑา วีติปตนฺติ จามรา**' (จามรด้ามทองทั้งหลายค้อมลงมาพัดวีพระสรีระ) เป็นบุพนิมิตแห่งการ**ย่ำยีเดียรถีย์ทั้งหมด (ลัทธิครูทั้ง** (๖)) การกั้นเศวตฉัตรเป็นบุพนิมิตแห่งการได้เศวตฉัตรอันประเสริฐปราศจากมลทิน ด้วยการหลุดพ้นโดยใช้**อรหัตตมรรค** (๑) การเหลียวดูทิศทั้งหมด เป็นบุพนิมิตแห่งการได้ **อนาวรณญาณ** (๑๐) คือความเป็นพระสัพพัญญู*, การเปล่งอาสภิวาจาอันองอาจ เป็นบุพนิมิตแห่งการเป็นไปแห่ง**ธรรมจักร (๑)** อันประเสริฐที่ยังไม่เคยเป็นไป (ให้สังเกตว่า ๔ + ๘ + ๗ + ๖ + ๑ + ๑๐ + ๑ = (๓๗))

ชื่อว่า**สัพพัญญุตญาณ** เพราะ

๑) **รู้สภาวะที่รู้ยิ่งแห่งอภิญญา** ตลอดทั้งหมด...

๒) **รู้สภาวะที่กำหนดรู้แห่งปริญญา** ตลอดทั้งหมด...

๓) **รู้สภาวะที่ละแห่งปหานะ** ตลอดทั้งหมด...

๔) **รู้สภาวะที่เจริญแห่งภาวนา** ตลอดทั้งหมด...

๕) **รู้สภาวะที่ทำให้แจ้งแห่งสัจฉิกิริยา** ตลอดทั้งหมด...

๖) **รู้สภาวะที่เป็นกองแห่งขันธ์** ตลอดทั้งหมด...

๗) **รู้สภาวะที่ทรงไว้แห่งธาตุ** ตลอดทั้งหมด...

๘) **รู้สภาวะที่เป็นบ่อเกิดแห่งอายตนะ** ตลอดทั้งหมด...

๙) **รู้สภาวะที่ปัจจัยปรุงแต่งแห่งสังขตธรรม** ตลอดทั้งหมด...

๑๐) **รู้สภาวะที่ปัจจัยไม่ปรุงแต่งแห่งอสังขตธรรม**ตลอดทั้งหมด และชื่อว่า **อนาวรณญาณ** เพราะไม่มีเครื่องกั้นในญาณนั้น

***สัพพัญญุตญาณ** ญาณ คือ ความเป็นพระสัพพัญญู, พระปรีชาญาณหยั่งรู้สิ่งทั้งปวง ทั้งที่เป็นอดีต ปัจจุบัน และอนาคต (ได้ชื่อว่าอนาวรณญาณด้วย เพราะไม่มีเครื่องกั้นในญาณนั้น)

การประสูติของพระโพธิสัตว์ สรุปเป็นคาถาได้ว่า :

“มุหุตฺตชาโตว ควํปตี ยถา
สเมหิ ปาเทหิ ผุสี วสุนฺธรํ.
โส วิกฺกมี สตฺต ปทานิ โคตโม
เสตญฺจ ฉตฺตํ อนุธารยุํ มรูฯ
“คนฺตฺวาน โส สตฺต ปทานิ โคตโม
ทิสา วิโลเกสิ สมา สมนฺตโต.
อฏฺฐงฺคุเปตํ คิรมพฺภุทีรยิ
สีโห ยถา ปพฺพตมุทฺธนิฏฺฐิโต”ติฯ

“พระโพธิสัตว์ประสูติได้ครู่เดียวเท่านั้น ทรงสัมผัสแผ่นดินด้วยพระบาทอันเสมอกัน เหมือนโคอุสภะที่รองรับรัตนะด้วยเท้าที่เสมอกัน

พระโพธิสัตว์เหล่ากอแห่งพระโคดมนั้น ทรงย่างพระบาท ๗ ก้าว
และเหล่าทวยเทพพากันกั้นเศวตรฉัตร

พระโคดมนั้นเสด็จดำเนินไป ๗ ก้าว ทรงเหลียวแลดูทิศอย่างสม่ำเสมอโดยรอบ, ทรงเปล่งพระอาสภิวาจาประกอบด้วยองค์ ๘ ดุจสีหะยืนอยู่บนยอดเขาบันลือสีหนาท ฉะนั้น”

และ**นัยสุดท้าย** พระผู้มีพระภาคเจ้าแต่ปางก่อน ทรงละกิเลสเหล่าใด ด้วยธรรมเหล่าใด แล้วเสด็จไปฉันใด, แม้พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นี้ ก็ทรงละกิเลสเหล่านั้นๆ ด้วยธรรมเหล่านั้นๆ แล้วเสด็จไปฉันนั้นเหมือนกันคือ :

เสด็จไปแล้วเพื่อละกามฉันทะด้วย**เนกขัมมะ**...ละพยาบาทด้วย**อพยาบาท**...ละถีนมิทธะด้วย**อาโลกสัญญา**...ละอุทธัจจะด้วย**อวิกเขปะ**...ละวิจิกิจฉาด้วย**ธัมมววัตถาน**...ละอวิชชาด้วย**ญาณ...**ละอรติด้วย**ปามุชชะ...**ละนิวรณ์ด้วย**ปฐมฌาน...**ละวิตกวิจารด้วย**ทุติยฌาน**...ละปีติด้วย**ตติยฌาน**...ละสุขและทุกข์ด้วย**จตุตถฌาน**...ละรูปสัญญา ปฏิฆสัญญา นานัตตสัญญาด้วย**อากาสานัญจายตนสมาบัติ**...ละอากาสานัญจายตนสมาบัติด้วย**วิญญาณัญจายตนสัญญา**...ละวิญญาณัญจายตนสัญญาด้วย**อากิญจัญญายตนสมาบัติ...**ละอากิญจัญญายตนสัญญาด้วย**เนวสัญญานาสัญญายตนสมาบัติ...**ละนิจจสัญญาด้วย**อนิจจานุปัสสนา...**ละสุขสัญญาด้วย**ทุกขานุปัสสนา**...ละอัตตสัญญาด้วย**อนัตตานุปัสสนา**...ละนันทิด้วย**นิพพิทานุปัสสนา**...ละราคะด้วย**วิราคานุปัสสนา**...ละสมุทัยด้วย**นิโรธานุปัสสนา**...ละอาทานะด้วย**ปฏินิสสัคคานุปัสสนา**...ละฆนสัญญาด้วย**ขยานุปัสสนา**...ละอายูหนะด้วย**วยานุปัสสนา**...ละธุวสัญญาด้วย**วิปริณามานุปัสสน**...ละนิมิตด้วย**อนิมิตตานุปัสสนา**...ละปณิธิด้วย**อัปปณิหิตานุปัสสนา**...ละอภินิเวสด้วย**สุญญตานุปัสสนา**...ละสาราทานาภิเวสด้วย**อธิปัญญาธัมมวิปัสสนา**...ละสัมโมหาภินิเวสด้วย**ยถาภูตญาณทัสสนะ**...ละอาลยาภินิเวสด้วย**อาทีนวานุปัสสนา**...ละอัปปฏิสังขาด้วย**ปฏิสังขานุปัสสนา...**ละสัญโญคาภินิเวสด้วย**วิวัฏฏานุปัสสนา...**ละกิเลสที่ตั้งอยู่รวมกันกับทิฏฐิด้วย**โสดาปัตติมรรค**...ละกิเลสอย่างหยาบด้วย**สกทาคามิมรรค**...ละกิเลสอย่างละเอียดด้วย**อนาคามิมรรค**...ละกิเลสทั้งปวงด้วย**อรหัตตมรรค** (ถ้าลองนับดูจะได้ ละธรรม ๓๗ อย่าง ด้วยธรรมอีก ๓๗ อย่าง พอดี)

พระนามว่า **ตถาคต** เพราะ **คต** เสด็จไปแล้ว **ตถา** อย่างนั้น (อย่างที่พระพุทธเจ้าพระองค์ก่อนๆ ทรงละธรรม ๓๗ อย่าง มีกามฉันทะเป็นต้น จนถึงกิเลสทั้งปวง ด้วยธรรมะ ๓๗ ข้อ มีเนกขัมมะเป็นต้น ไปจนถึงอรหัตตมรรคเป็นที่สุดแล้ว) ด้วยประการฉะนี้

ตรงนี้ภาษาบาลีใช้ศัพท์ว่า **เนกฺขมฺมาทิ อรหตฺตมคฺคปริโยสาน สตฺตตึสธมฺมา**

จะเห็นได้ว่าตัวเลข ๓๗ นี้ มีความสัมพันธ์กับ ความหมายของคำว่า ตถาคต อยู่หลายนัย จึงสรุปความได้ว่า **ธรรม ๓๗** นี้ อาจมีชื่อเรียกอีกอย่างได้ว่า **ตถาคตธรรม** - ธรรมที่ทำให้เป็นพระตถาคต คือพระพุทธเจ้าทั้งหลายทั้งที่เคยมีมา ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และที่จะมีในอนาคต ก็ต้องประกอบด้วยธรรม ๓๗ ประการเหล่านี้แหละ และพระพุทธเจ้าทุกพระองค์จะเรียกชื่อแทนตัวพระองค์เองว่า ตถาคต เสมอ เพราะต่างก็มีสภาวะของนัยยะเหล่านี้ คือ

นัยที่ ๑ มีทานบารมีเป็นต้นจนถึงที่สุดแห่งพุทธจริยา

นัยที่ ๒ มีสติปัฏฐาน ๔ เป็นต้นจนถึงอริยมรรคมีองค์ ๘

นัยที่ ๓ มีกัตตุกัมมยตาฉันทาธิบาทเป็นต้นจนถึงการหมุนธรรมจักร

นัยที่ ๔ มีการละกามฉันทะด้วยเนกขัมมะเป็นต้นไป จนถึงละกิเลสทั้งหมดด้วยอรหัตตมรรค

จริงๆ แล้ว ตัวเลข ๓๗ ยังมีความหมายเกี่ยวพันกับพระอภิธรรมอยู่ด้วยคำว่าอภิ (ญญาเทสิต) ธรรม นั้นถ้าจะเรียกสั้นๆ ก็เรียกได้ว่า **อภิธรรม** และหากจะเชื่อมโยงทางตำนานการจัดลำดับชั้นของภพภูมิ ในจำนวนภพภูมิทั้งหมดซึ่งมีอยู่ ๓๑ ภพภูมินั้น มีชื่อภพภูมิที่เป็นชื่อของตัวเลขแค่สองภพภูมิเท่านั้นคือชั้น **จาตุมหาราชิกา** (สี่) กับ **ดาวดึงส์** (สามสิบสาม) รวมตัวเลขของทั้งสองชั้นเทพจะได้สามสิบเจ็ด เลข ๓๗ นี้ก็มาพ้องกับจำนวนของโพธิปักขิยธรรมทั้ง ๓๗ พอดี ทีนี้ ธรรม ๓๗ หรือโพธิปักขิยธรรม นอกจากจะหมายถึง สติปัฏฐานสี่จนถึง อริยมรรค ๘ ตามที่ได้อธิบายมาข้างต้นแล้ว **ธรรม ๓๗** ยัง อาจหมายถึง **โลกุตตรจิต ๑ + เจตสิก ๓๖ ที่ทำงานร่วมกับโลกุตตรจิต** ได้อีกด้วย เจตสิก ๓๖ เหล่านี้ ก็คือ ผัสสะ เวทนา สัญญา เจตนา เอกัคคตา ชีวิตินทรีย์ มนสิการ วิตก วิจาร อธิโมกข์ วิริยะ ปีติ ฉันทะ, สัทธา สติ หิริ โอตตัปปะ อโลภะ อโทสะ ตัตตรมัชฌัตตตา กายปัสสัทธิ จิตตปัสสัทธิ กายลหุตา จิตตลหุตา กายมุทุตา จิตตมุทุตา กายกัมมัญญตา จิตตกัมมัญญตา กายปาคุญญตา จิตตปาคุญญตา กายุชุกตา จิตตุชุกตา สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ ปัญญินทรีย์ (เจตสิก ๑๓ อย่างแรก ตั้งแต่ ผัสสะ ถึง ฉันทะ เรียกว่า **อัญญสมานาเจตสิก** ซึ่งสามารถไปประกอบทำงานร่วมกับธรรมฝ่ายอกุศลหรือกุศลก็ได้ ส่วน เจตสิก ๒๓ อย่างหลัง ตั้งแต่ สัทธา ไปจนถึง ปัญญินทรีย์ เรียกว่า **โสภณเจตสิก** ทำงานในฝ่ายกุศลเท่านั้น)

ซึ่งดูเหมือนว่า **ปัญญินทรีย์** (ความเป็นใหญ่คือปัญญาหรือจะแปลว่าพระอินทร์คือปัญญาก็คงได้) มิได้ทำงานผู้เดียว ต้องประกอบไปด้วยสหายแวดล้อมด้วย และเมื่อรวมทั้งหมด ๓๗ องค์ประกอบแล้ว จึงจะสามารถตัดทำลายกิเลสลงได้โดยสิ้นเชิง

เทวดาสองชั้นแรกคือชั้นจาตุมหาราชิกาและชั้นดาวดึงส์ มีความเกี่ยวพันกับมนุษย์มากที่สุด ซึ่งเทพสองชั้นนี้ สถิตอาศัยอยู่ที่เขาสิเนรุ ไทยเรานิยมเรียกว่าเขาสุเมรุ (จาตุมฯ อยู่ที่เชิงเขา ดาวดึงส์อยู่บนยอด) เทพชั้นสูงกว่าที่เหลือทั้งหมด ลอยอยู่เหนือเขาสิเนรุขึ้นไป

ทำไมสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกาและดาวดึงส์ต้องอยู่บนยอดเขาสิเนรุ ?

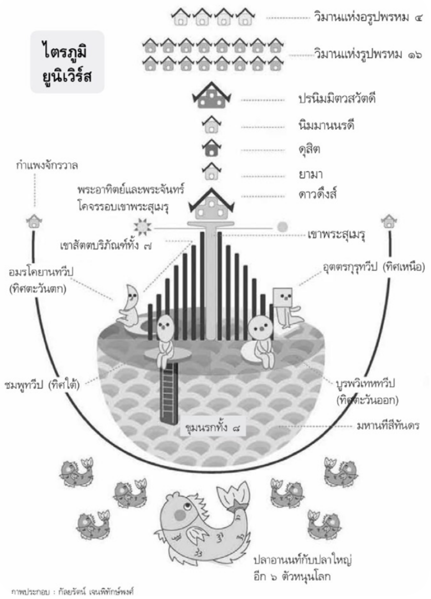

เราเชื่อกันมานานตามคติพราหมณ์ว่าเขาพระสุเมรุเป็นศูนย์กลางจักรวาลและเป็นที่อยู่ของทวยเทพ บ้างก็ว่าเป็นที่อยู่ของพระศิวะ พระมหากษัตริย์ถือกันว่าเป็นสมมติเทพ จุติมาจากสวรรค์ เวลาสวรรคต จะถวายพระเพลิงพระบรมศพที่พระเมรุมาศ (เมรุทอง) นี้เพื่อส่งเสด็จกลับคืนไปสู่สวรรค์ แต่โบราณกาลมาแม้ประชาชนชาวไทยทั่วไปก็รับคตินี้มาใช้ด้วยจากการที่มีการเผาศพที่ “เมรุ” เช่นกัน (อ่านว่า เมน) แต่เราเป็นชาวพุทธไม่ใช่พราหมณ์มานานแล้ว ชาวพุทธที่แท้นั้นอุดมคติของชีวิตหลังความตายคงมิใช่ไปรวมกับเทพเหมือนกับพวกพราหมณ์ แต่เป็นการเข้าถึงพระนิพพานในปัจจุบันชาติ คือนิพพาน (ดับ) กิเลสได้ แม้ในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่และปรินิพพานวางขันธ์ดับสนิทได้เมื่อสิ้นชีวิต

มาดูการวิเคราะห์คำว่าสิเนรุ ตามคติพุทธกันบ้าง

สิเนรุ เขาสิเนรุ เป็นราชาแห่งภูเขา ตั้งวิเคราะห์ศัพท์ได้ว่า **สินาติ สุจึ กโรติ เทเวติ สิเนรุ** ภูเขาที่ชำระพวกเทพให้สะอาด (**สินา** ธาตุ **โสเจยฺเย** ในความหมายว่าทำให้สะอาด **เอรุ** ปัจจัย) ธาตุ สินา นี้ ในภาษาไทยเรามาใช้ในคำว่า สรงสนานร่างกาย แปลว่า อาบน้ำชำระร่างกาย

แต่จริงๆ แล้ว ความหมายในที่นี้น่าจะหมายถึงการชำระจิตใจให้บริสุทธิ์ คือทำเทพให้สะอาดหมดจดนั่นเอง เทพมี ๓ ประเภท คือ **สมมติเทพ อุปปัตติเทพ** และ**วิสุทธิเทพ** ดังนั้นการชำระสมมติเทพ คือการชำระพวกมนุษย์ที่มีความเป็นอยู่แบบเทพ เช่น พระราชา หรือพวกมนุษย์ที่มีความรู้ในทางโลกต่างๆ ขั้นเทพ คือพวกมนุสสเทโวทั้งหลาย และการชำระอุปปัตติเทพ คือเทพทั้ง ๖ ชั้น ที่เป็นเทพโดยการอุบัติที่มาฟังพระสัทธรรม ให้เป็น วิสุทธิเทพ (เป็นเทพเพราะความบริสุทธิ์จากกิเลสเครื่องเศร้าหมอง) ก็คือให้เป็นพระอรหันต์นั่นเอง

สรุปได้ว่า อรรถที่หมายเอาในบทความนี้ คือ **สินาติ สุจึ กโรติ วิสุทธิเทเวติ สิเนรุ โพธิปกฺขิยธมฺมสมูโห** เรียกสิเนรุเพราะชำระ (ให้เป็น) วิสุทธิเทพ ก็คือการรวมกันของโพธิปักขิยธรรมนั่นเอง

ในมาติกาพระอภิธรรมมีหมวดธรรมอันหนึ่งซึ่งบ่งถึงเขาสุเมรุได้ดี หมวดธรรมนั้นก็คือ **อโนฆนิยา ธมฺมา (ธรรมที่โอฆะไม่ท่วมทับ)** ซึ่งองค์ธรรมก็คือ **โลกุตตรจิต ๑ + เจตสิก ๓๖** (รวมได้ ๓๗) และ**นิพพาน** ขอให้นึกถึงภาพของเขาพระสุเมรุ ที่โผล่ขึ้นพ้นจากมหาสมุทรแห่งห้วงทุกข์วัฏสงสาร ที่โอฆะ (กามโอฆะ ภวโอฆะ ทิฏฐิโอฆะ อวิชชาโอฆะ) ไม่สามารถท่วมทับได้ โอฆะ คือ ธรรมที่ท่วมทับ ยังบุคคลให้จมลงในวัฏฏะ

ส่วน อโนฆนิยา ธัมมา คือ ธรรมที่ไม่ถูกกิเลสท่วมทับ แบ่งเป็น**ภายใน** คือ โลกุตตรจิต ๑ เจตสิก ๓๖ และ**ภายนอก** คือ พระนิพพาน ภายในเป็นภาเวตัพพธรรม (ธรรมที่ต้องเจริญทำให้มีให้เป็นขึ้น) ส่วนภายนอกเป็นสัจฉิกาตัพพธรรม (ธรรมที่ต้องทำให้แจ้ง)

สำหรับผู้มีพื้นฐานของอภิธรรม การอธิบายองค์ธรรมตามนัยยะเหล่านี้ อาจทำให้เข้าใจความหมายของตัวเลข ๓๗ อันเป็นธรรมาธิษฐานกับเทวดาสองชั้นต้น อันเป็นบุคคลาธิษฐานได้ดีขึ้น

นัยแรก) **มัคคจิตตุปาท ๓๗** (คือ อัญญสมานาเจตสิก ๑๓ + โสภณเจตสิก ๒๓ และ มัคคจิต ๑) นัยนี้เอาเฉพาะขณะที่เกิดมัคคจิตซึ่งจริงๆ แล้วมิใช่มีแค่องค์มรรค ๘ เท่านั้นที่เกิดในมัคคจิต แต่ตามสภาวะแล้วมีการทำงานร่วมกันถึง ๓๗ สภาวะ (เหมือนเทพทั้งหมดคือ เทพชั้นจาตุมหาราชิกา ๔ กับ เทพชั้นดาวดึงส์ ๓๓ รวมเป็น ๓๗ มาทำงานร่วมกันเพื่อประหาณกิเลส โดยนัยนี้พระอินทร์ น่าจะเป็นตัวมัคคจิตเอง) ซึ่งตามหลักฐานในพระสูตร พระอินทร์เองสุดท้ายก็ได้เป็นพระโสดาบัน หลังจากได้ฟังธรรมะจากพระพุทธองค์ และได้ต่ออายุพระอมตธรรมจากเดิมที่กำลังจะหมดอายุลง

นัยที่ ๒) **กุศลจิต ๓๗** คือ มหากุศลจิต ๘ + มหัคคตกุศลจิต ๙ + โลกุตตรมัคคกุศลจิต ๒๐ (นับแบบละเอียด) นัยนี้กินความมากขึ้นไม่ใช่เฉพาะขณะมรรค แต่รวมกุศลทั้งหมดทั้งกามาวจร มหัคคตกุศล และโลกุตตรกุศลที่แจกอย่างละเอียด ในคาถาสรุป พระอภิธมฺมตฺถสงคห แสดงไว้ว่า **สตฺตตึสวิธํ ปุญฺญํ (บุญมี ๓๗ ประเภท)** ถ้าปฏิบัติได้พร้อมพรั่งทั้ง ๓๗ ดวง ก็ถือว่าได้ทำกุศลให้ถึงพร้อมแล้ว คือได้ **สพฺพกุสลสมฺปทา** ตามโอวาทปาติโมกข์นั่นเอง ถ้าโดยนัยนี้พระอินทร์ก็คือ ดวงจิตกุศลที่สูงที่สุด หรือ ดวงปัญจมฌานอรหัตตมรรค นั่นเอง

จึงพอจะเห็นได้ว่าทำไมพระพุทธเจ้าต้องเสด็จขึ้นไปตรัสสอนพระอภิธรรมบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เหตุผลหนึ่งก็เพื่อที่จะสื่อถึงธรรม ๓๗ ข้อนี้นั่นเอง

จริงๆ ยังมีนัยอื่นๆ อีกมาก ที่ผู้ที่เรียนอภิธรรมมาจะสนุกในการเชื่อมโยงองค์ธรรมเข้ากับตำนานเทพ แต่ในบทความนี้ขอพักเท่านี้ไว้ก่อน พอให้ได้เห็นเป็นแนวทาง

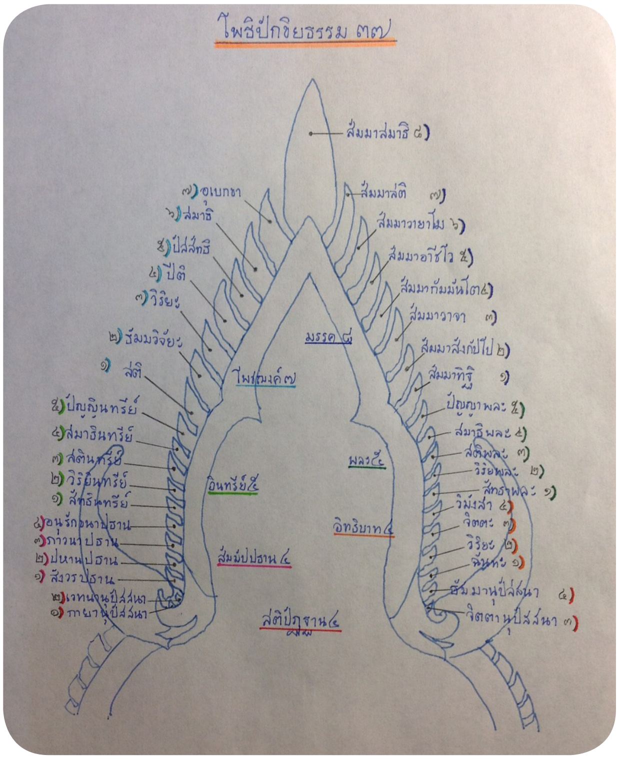

เรือนแก้วรัตนฆระ

"นี่แน่ะนายช่างปลูกเรือน เรารู้จักเจ้าเสียแล้ว เจ้าจักทำเรือนให้เราไม่ได้อีกต่อไป โครงเรือนของเจ้าเราหักเสียแล้ว ยอดเรือนเราก็รื้อเสียแล้ว จิตของเราถึงแล้วซึ่งสภาพที่อะไรปรุงแต่งไม่ได้อีกต่อไป มันได้ถึงแล้วซึ่งความสิ้นไปแห่งตัณหา"

....พระพุทธพจน์

เรือนชีวิต

วันเวลา	ผ่านไป	ใจสว่าง
จะสร้างบ้าน	ของชีวิต	อย่าผิดหลัง
'สามสิบเจ็ด	บุญ' รวม	ร่วมพลัง
เห็น 'ตัวสั่ง'	สร้างเขาเสร็จ	ก็เข็ดพอ ฯ

(โปรดติดตามอ่านตอนจบ ฉบับหน้า)

พระพุทธเจ้า เป็นมนุษย์หรือเทวดา ?

วิเทศทัยย์

วันวิสาขบูชาเวียนมาถึงอีกรอบ ถือว่าเป็นโอกาสอันดีที่เราชาวพุทธจะได้เฉลิมฉลองในฐานะวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเราต่างรู้กันว่าเป็นวันคล้ายวันประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพานขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่จะมีสักกี่คนที่รู้และเข้าใจความหมายอันแท้จริงของวันนี้ มิใช่เพียงแค่มีโอกาสเข้าวัดฟังธรรม หรือเดินเวียนเทียนรอบปูชนียสถาน แต่เราควรศึกษา ให้เข้าใจความสำคัญของวันนี้อย่างลึกซึ้ง เพื่อให้สอดคล้องกับคำว่า **"พุทธะ"** คือ ผู้รู้อย่างแท้จริง

เชื่อเหลือเกินว่าพวกเราชาวพุทธอย่างน้อยหนึ่งในสาม จะต้องผ่านการบนบานขอพรพระพุทธรูปองค์ใดองค์หนึ่งมาก่อน หรืออาจเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามสถานที่ทั่วไป อาจเป็นโอกาสสำคัญด้านการศึกษาเล่าเรียน ด้านครอบครัว ด้านธุรกิจการงาน หรือแม้แต่ด้านความรัก บางคนไม่เคยบนบานเลยสักครั้ง แต่พอถึงเวลาสารพัดปัญหารุมเร้าก็ไม่สามารถปฏิเสธได้ พระพุทธรูปองค์ไหนศักดิ์สิทธิ์ อยู่ไกลแค่ไหนเป็นต้องเดินทางไป เพราะเชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะเป็นที่พึ่งทางใจได้

ถามว่า การกระทำแบบนี้เป็นความเสียหายหรือไม่

ตอบว่า เป็นเรื่องปกติของมนุษย์สามัญ

หากเราย้อนกลับไปดูเรื่องราวในสมัยพุทธกาล ก็พบเห็นเรื่องราวแบบนี้หลายแห่ง ซึ่งมีลักษณะไม่แพ้เราท่านในสมัยปัจจุบันยุคแห่งข้อมูลข่าวสารเลย นั้นเพราะว่ามนุษย์เหล่านั้นยังไม่สามารถเข้าถึงสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจให้มั่นคงยั่งยืนได้

คราวหนึ่งพระพุทธเจ้าได้เสด็จจาริกไปยังเมืองอุกกัฏฐะและเสตัพยะ ด้วยอากาศร้อนระหว่างทางจึงแวะพักหลบเงาแดดตามต้นไม้ใหญ่ข้างทาง ขณะนั้นโทณพราหมณ์เดินตามมาข้างหลัง ได้เห็นรอยพระพุทธบาทเกิดความ

ประหลาดอัศจรรย์ใจ เพราะเชื่อว่ารอยเท้าเช่นนี้มิใช่รอยเท้ามนุษย์ ด้วยเห็นว่าผิดแปลกแตกต่างจากรอยเท้ามนุษย์ธรรมดาเดินดินมาก หลักฐานไม่ได้บอกไว้ว่าโทณพราหมณ์เป็นนักคณิตศาสตร์แบบคนไทยหรือไม่ และไม่ได้บอกอีกว่ามีการใช้อุปกรณ์ในการคำนวณหรือไม่ ทราบแต่เพียงว่าเกิดความอัศจรรย์ใจจึงเดินตามรอยเท้าจนได้พบพระพุทธเจ้า

จากนั้นจึงมีการสนทนาสอบถามกันหลายต่อหลายประโยค

พระพุทธเจ้าทรงอธิบายแก่โทณพราหมณ์ว่า พระองค์มิใช่เทวดาหรือผู้มีฤทธิ์ หรือมิใช่มนุษย์ คำตอบแบบนี้ทำให้โทณพราหมณ์งงงวยใหญ่ เพื่อแก้ความกังขาของโทณพราหมณ์ พระพุทธเจ้าจึงตรัสสรุปว่าพระองค์คือพระพุทธเจ้า เพราะ **"ทรงเกิดในโลก เติบโตขึ้นในโลก อยู่ครอบงำโลก อันโลกไม่แปดเปื้อน"** *(ดูเพิ่มเติมใน โทณสูตร อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต)*

อธิบายความว่า เราทั้งหลายเป็นเพียงมนุษย์สามัญยังไม่พอ ต้องพยายามก้าวข้ามไปให้ถึงพุทธะ หมายถึง เป็นผู้รู้ความจริงกล่าวคืออริยสัจ สามารถอยู่กับโลกโดยไม่ถูกโลกครอบงำ พูดแบบชาวบ้านคือ โลกวุ่นวายแต่ใจเราสงบ

กล่าวอีกนัยหนึ่ง **วิสาขบูชาเป็นวันแห่งการประกาศอิสรภาพ**

แต่ไหนแต่ไรมาเราเชื่อว่าเราเป็นผู้ต่ำต้อยด้อยกว่าพวกเทวดาน้อยใหญ่ เราอยู่ภายใต้อำนาจของเทวดาเหล่านั้น และเมื่อต้องการความสำเร็จทุกสิ่งอย่าง เราต้องทำพิธีเซ่นไหว้เริ่มตั้งแต่ดอกไม้ธูปเทียน สัตว์น้อยใหญ่ไปจนถึงสังเวยด้วยชีวิตคนที่เรารัก เพื่อให้เทวดาอารักษ์ยินดี แล้วประทานพรให้เราอยู่เย็นเป็นสุข ไม่มีอุปสรรคอันใดเข้ามาย่ำยีบีฑา

พระพุทธเจ้าเป็นบุคคลแรกที่ประกาศให้มนุษย์ทราบว่า ตัวเราเองนี้แหละเป็นผู้ที่มีศักยภาพมากมายมหาศาล หากเราสามารถค้นหาตัวเองอย่างถูกต้องตามหลักวิธี ย่อมมีขีดความสามารถและฤทธานุภาพมากกว่าเทวดาน้อยใหญ่ สุดท้ายเทวดาที่เราเคยบนบานศาลกล่าวก็ยอมค้อมเศียรเข้ามาอภิวาทเรา ตัวเราเองต่างหากที่ยอมตนเป็นทาสของเทวดาหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์เอง

พระพุทธองค์ทรงแสดงเรื่องนี้ไว้ ๔๕ พรรษา นับถึงปัจจุบันวันนี้ก็เกือบสามพันปีเข้าไปแล้ว เราทั้งหลายก็ยังปิดหูปิดตาปฏิเสธคำสอนของพระองค์ ต่างพากันยอมตนบนบานศาลกล่าวขอพรจากเทวดาน้อยใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นพระพุทธรูป เทพเจ้าฮินดู หรือแม้แต่พระโพธิสัตว์ของจีน

ในฐานะเราเป็นลูกของพระพุทธเจ้า คงถึงเวลาแล้วต้องมองดูพระพุทธจริยาวัตรเป็นแบบอย่าง และพยายามดำเนินตามแนววิถีของพระพุทธองค์อย่างแน่วแน่ เริ่มจากศึกษาเรียนรู้ ทำความเข้าใจพุทธประสงค์อย่างแท้จริง โดยเฉพาะนำเอาอุบาสกธรรมเข้ามาพิจารณาให้ถี่ถ้วน พยายามก้าวข้ามไปจนถึงความมั่นคงในพระรัตนตรัย กล่าวคือ พระพุทธ พระธรรมและพระสงฆ์ หากถึงจุดนั้นแล้วไซร้ เชื่อมั่น

ได้ว่าท่านก้าวเข้าสู่เส้นทางแห่งอริยะ ไม่เอนเอียงหลบออกนอกทาง มีเป้าหมายหนักแน่นคือพระนิพพานอย่างมั่นคง

อย่าให้วันนี้เป็นวันที่เราละทิ้งโอกาสอันสำคัญซึ่งพระพุทธเจ้าทรงหยิบยื่นให้แก่เราท่านทั้งหลายแล้ว อย่ายอมก้มหัวให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เรามองไม่เห็น แล้วเออออห่อหมกว่ามีพลังอำนาจเหนือมนุษย์ จนเราต้องยินยอมก้มหัวศิโรราบให้ ต้องคิดใหม่ว่า เราสามารถเป็นไทได้ เพราะพระพุทธเจ้าและเหล่าพระอรหันตสาวกได้ดำเนินทางเป็นแบบอย่างให้เห็นแล้ว หากเราต้องการเป็นไทจำต้องเร่งเดินทางเสียแต่วันนี้ เพราะพรุ่งนี้ไม่สามารถจักมั่นใจได้

ด้วยเหตุนั้น ความหมายของวันวิสาขบูชาอย่างแท้จริง ต้องเป็นวันประกาศอิสรภาพของมนุษย์ธรรมดาสามัญ โดยหลุดพ้นจากเทวดาหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ซึ่งเราต่างคิดกันเอง จำต้องพยายามทีละขั้นทีละตอน ดังพระพุทธเจ้าทรงสอนสั่ง เมื่อถึงจุดนั้นแล้ว เราจะเป็นอิสรภาพทางใจอย่างแท้จริง หากมัวงมงายกับเรื่องมงคลตื่นข่าว น้ำศักดิ์สิทธิ์ วัวสามขา หรือสุนัขพูดได้ ฯลฯ แล้วเมื่อไหร่ เราจะก้าวข้ามไปถึงความเป็นพุทธะ ดังพระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนเอาไว้

สำคัญคือ คำสอนของพระพุทธเจ้าไม่ได้ขึ้นอยู่กับกาลเวลา หมายความว่าไม่ได้เสื่อมสลายไปกับตัวผู้สอน แต่ยังทรงคุณค่าเป็นอัศจรรย์ชั่วกาลนาน ตราบใดที่เราท่านยังนำมาประพฤติปฏิบัติกันอยู่ และจะเกิดผลกับผู้ลงมือปฏิบัติเท่านั้น เรียกว่า ปัจจัตตัง เวทิตัพโพ

อย่าปล่อยให้วันวิสาขบูชาผ่านเลยไปโดยไม่เข้าใจความหมายและลงมือปฏิบัติ มิเช่นนั้นแล้วก็ไม่ได้ต่างอะไรกับการสมาทานเป็นพุทธศาสนิกชนแค่ลมปาก ผ่านเลยไปตามกระแสลมโดยไม่มีประโยชน์อันใด เวียนตายเวียนเกิด ซ้ำแล้วซ้ำอีก ไม่มีจุดจบ

กวีพฤษภา

"ท่านเป็นใคร ?"

ท่านเป็นพรหม เทพเทวา หรือมนุษย์
มหาบุรุษ ครบลักษณะ นะขอถาม
เราไม่ได้ เป็นอะไร เลยนะพราหมณ์
เขาเรียกนาม ตามสมญา ว่า ***'พุทโธ'***

ปปัญจา

เรื่องชุดพุทธบริษัท

พุทธบริษัท กับเรื่องน่ารู้เกี่ยวกับ พุทธวิสัย

พุทธสาวิกา

เรื่องชุด พุทธบริษัท ได้นำเสนอเป็นตอนๆ ในวารสารโพธิยาลัย โดยผู้เรียบเรียง มีความตั้งใจว่า จะเขียนต่อไปเรื่อยๆ ตามแต่จะนึกประเด็นใดประเด็นหนึ่งได้ ก็จะนำมาเล่าสู่กันฟัง เนื่องจากวารสารโพธิยาลัยฉบับนี้เป็นฉบับวิสาขบูชา จึงควรได้เขียนเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธเจ้าในแง่มุมที่น่าสนใจแต่พุทธบริษัทจำนวนมากอาจไม่รู้

๑. พระพุทธเจ้าของเรา มีพระนามเดิมว่า เจ้าชายสิทธัตถะ ทรงเป็นคนอินเดีย หรือที่เรานิยมเรียกกันว่า แขก นั่นเอง นักประวัติศาสตร์สันนิษฐานว่าทรงเป็นแขกขาว เผ่าอารยัน ซึ่งสืบเชื้อสายมาจากฝรั่ง มีผิวขาว จมูกโด่ง คนเยอรมันอ้างว่าพวกเขาเป็นเผ่าอารยัน ต่อมา มีนักวิชาการอีกสายหนึ่งบอกว่า พระพุทธเจ้าน่าจะเป็นชาวมองโกล เพราะในพระไตรปิฎกมีระบุว่า หนึ่งในมหาปุริสลักษณะ คือ พระองค์มีผิวดั่งทอง หรือ สุวรรณวัณโณ ก็น่าจะแปลว่าพระพุทธองค์ทรงมีผิวออกไปทางสีเหลืองสว่างดั่งทองคำ แบบอาเซียน อย่างไรก็ตาม ตามข้อสันนิษฐานทั้งสองแสดงว่า พระพุทธเจ้าไม่ได้มีผิวสีคล้ำเหมือนคนพื้นเมืองของอินเดีย ที่เรียกกันว่า มิลักขะ

๒. ในพระไตรปิฎกกล่าวว่า พระพุทธเจ้าทุกพระองค์จะบังเกิดในชมพูทวีป หมายถึงประเทศอินเดียเท่านั้น ทำไมต้องเป็นอินเดีย ไม่เป็นประเทศไทย หรือประเทศอื่นๆ คำตอบหนึ่งที่น่าคิดมาก คือ เพราะอินเดียเป็นดินแดนเทพเจ้า มีเทพมากมาย เช่น พระพรหม พระศิวะ พระนารายณ์ ฯลฯ มีความเชื่อเรื่องการขอพร

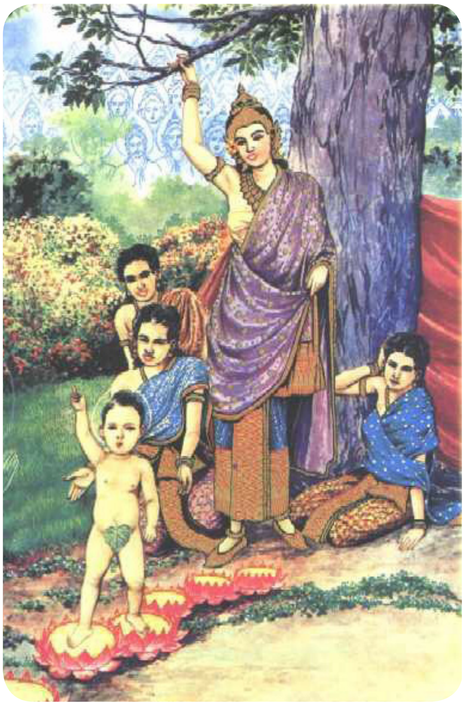

ให้เทพเจ้าช่วยเหลือมนุษย์ ซึ่งเป็นความเชื่ออย่างมั่นคง เหนียวแน่น สืบเนื่องยาวนานหลายพันปี พระพุทธศาสนามีคำสอนที่หักล้างคำสอนเหล่านี้อย่างเด่นชัด หากไปเกิดที่ดินแดนอื่น ความเชื่อเรื่องพระเจ้าจะไม่เด่นชัดเพียงพอ

๓. เจ้าชายสิทธัตถราชกุมาร เมื่อแรกประสูติ ณ สวนลุมพินีวัน ใต้ต้นสาละ พระนางสิริมหามายาทรงประทับยืน เมื่อพระกุมารเสด็จออกจากพระครรภ์ ทรงพระดำเนินได้เอง และทรงเปล่ง **อาสภิวาจา** ว่า **“เราเป็นเลิศแห่งโลก เราเป็นผู้ประเสริฐ เป็นพี่ใหญ่แห่งโลก การเกิดครั้งนี้ของเรา เป็นครั้งสุดท้าย ภพใหม่ต่อไปอีก ไม่มีสำหรับเรา”**

ในเรื่องนี้มีข้อถกเถียงกันมากมายว่าไม่น่าจะเป็นเรื่องจริง เพราะธรรมดาเด็กเกิดใหม่ ไม่สามารถเดินได้ ไม่สามารถพูดได้ ในประเด็นนี้ หลวงปู่อานันทไมตรีมหานายกเถร อดีตพระสังฆราช อมรปุระนิกายของประเทศศรีลังกา ได้ให้สัมภาษณ์ครั้งหนึ่งว่าพุทธประวัติตรงนี้มีศาสนิกในศาสนาอื่นโจมตีว่าเป็น เรื่องอภินิหารเกินจริง ท่านบอกว่าเรื่องบางอย่างไม่อยู่ในวิสัยที่เราจะไปตัดสิน

พระพุทธเจ้าทรงเป็นมหาบุรุษ บำเพ็ญบารมีมานานแสนนาน ที่กล่าวกันว่าสี่อสงไขยกับอีกแสนกัป บุญบารมีของพระองค์ย่อมใกล้เต็มแล้ว รอการบรรลุพระโพธิญาณ ด้วยกำลังแห่งบุญบารมีที่สั่งสมมานานขนาดนั้น การที่พระองค์จะมีอะไรพิเศษกว่ามนุษย์ธรรมดาย่อมไม่ใช่เรื่องแปลก แม้ในโลกนี้ก็เคยมีบันทึกถึงเรื่องราวมหัศจรรย์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับเด็กเกิดใหม่ ครั้งหนึ่งที่ประเทศฝรั่งเศส เด็กคนหนึ่งเกิดมาสามารถพูดได้ ไม่ได้พูดได้แค่ภาษาเดียว พูดได้หลายภาษา เด็กบางคนระลึกชาติได้ ว่าชาติก่อนตนเคยเป็นใคร เด็กบางคนเกิดมายังไม่ได้เรียนหนังสือ อายุแค่ขวบเศษ สามารถสวดมนต์ยาวๆ ได้อย่างถูกต้อง เรื่องเหล่านี้ท่านเก็บสถิติเอาไว้ เพื่อยืนยันว่าเรื่องของเจ้าชายสิทธัตถะไม่ใช่เรื่องแปลก

กรณีเด็กที่เกิดมาแล้วมีอะไรพิเศษกว่าเด็กทั่วไป มีให้เห็นเป็นที่ประจักษ์อยู่เสมอ อย่างที่ฝรั่งเรียก Child prodigy หรือเด็กอัจฉริยะนั่นเอง ซึ่งแต่ละกรณีก็จะมีความพิเศษแตกต่างกันไปตามภูมิหลัง มีข่าวปรากฏให้เห็นอยู่เสมอ บางคนเกิดมา ฟังภาษาออกและพูดได้ตั้งแต่อายุไม่กี่เดือน มีความสามารถในการเรียนรู้สูง เล่นดนตรี เรียนคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ได้อย่างรวดเร็ว ตัวอย่างเช่น นายรามานุจัน ชาวอินเดีย วรรณะจัณฑาล ไม่เคยเรียนคณิตศาสตร์เป็นเรื่องเป็นราว แต่สามารถคิดคำนวณคณิตศาสตร์ในระดับสูง จนกระทั่งถูกขอให้ไปสอนที่มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ หรืออย่างกรณีของ วูล์ฟกัง อะมาดิอุส โมสาร์ท นักดนตรีเอก

ของโลกในยุคคลาสสิค ซึ่งเล่นดนตรีเป็นตั้งแต่สองขวบ คุณพ่อพาตระเวนแสดงดนตรีทั่วยุโรป นอกจากนั้น ยังสามารถแต่งเพลงได้เองตั้งแต่อายุ ๔ ขวบ พออายุ ๙ ขวบ แต่งซิมโฟนีได้ เป็นความสามารถพิเศษที่โลกต้องจารึกไว้ว่าเขาสามารถทำได้จริงๆ

๔. เจ้าชายสิทธัตถะทรงมีมหาปุริสลักษณะ ๓๒ ประการ พร้อมอนุพยัญชนะอีก ๘๐ ประการ ซึ่งไม่มีบุคคลใดมีได้เสมอเหมือน ด้วยเหตุนี้ เมื่อพระเจ้าสุทโธทนะทรงให้โหราจารย์มาพยากรณ์ชะตาชีวิตของพระโอรส ปรากฏมีนัย ๒ ประการ คือ หากครองราชย์จะเป็นมหาราชผู้ยิ่งใหญ่ หากเสด็จออกผนวชจะได้เป็นศาสดาเอกของโลก เรื่องมหาปุริสลักษณะ เป็นการดูนรลักษณ์ของบุคคล ที่มีมานานหลายพันปี และไม่ได้มีแต่ในประเทศอินเดีย ในจีนก็มีตำราดูนรลักษณ์ ที่เรียกกันว่าโหงวเฮ้งนั่นเอง

๕. เมื่อพระชนมายุได้ ๗ พรรษา ขณะที่เจ้าศากยะทั้งปวงกำลังทำพิธีแรกนาขวัญ พระราชกุมารทรงประทับนั่งใต้ร่มไม้ ทรงเจริญสมาธิ ปรากฏว่าทรงได้ฌานตั้งแต่บัดนั้น พระราชบิดามาพบเห็นภาพนี้เข้า ทรงก้มลงกราบพระลูกเจ้าด้วยความเลื่อมใส

๖. ตามพุทธประวัติว่า เจ้าชายสิทธัตถะนั้นเป็นผู้มีกำลังมหาศาล สามารถยิงสหัสถามธนู ซึ่งเป็นธนูที่หนักมาก ไม่มีใครสามารถยิงได้ แต่เจ้าชายสิทธัตถะยิงได้อย่างแม่นยำ นอกจากจะมีพละกำลังมหาศาลแล้ว ยังทรงมีสติปัญญาเฉลียวฉลาด สามารถเรียนศิลปวิทยา ๑๘ ประการได้จนจบครบหมด ตั้งแต่พระชนมายุเพียง ๑๘ พรรษา

๗. ทรงอภิเษกสมรสกับพระนางพิมพา-ยโสธรา ซึ่งเป็นคู่บุญบารมีของพระองค์มาโดย

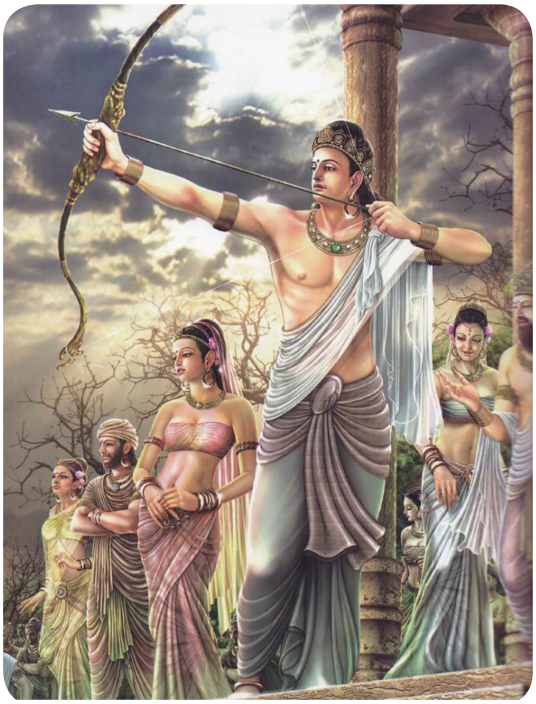

ตลอดในอดีตชาติ ทรงเสด็จออกมหาภิเนษ-กรมณ์เมื่ออายุ ๒๙ พรรษา ในวันที่พระโอรส คือพระราหุลประสูติ ทรงไปศึกษาเล่าเรียนที่สำนักอาหารดาบสและอุทกดาบส จนจบฌาน-สมาบัติชั้นสูง เมื่อทรงเห็นว่าไม่ใช่ทางพ้นทุกข์ จึงปลีกพระองค์ไปแสวงหาโมกขธรรมด้วยพระองค์เอง ทรงบำเพ็ญทุกรกิริยา ๖ ปี จนร่างกายทรุดโทรมใกล้สิ้นลม แต่ไม่ทรงเห็นทางพ้นทุกข์ จึงทรงละเลิก แล้วมาบำเพ็ญเพียรทางจิต จนได้บรรลุอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณในที่สุด

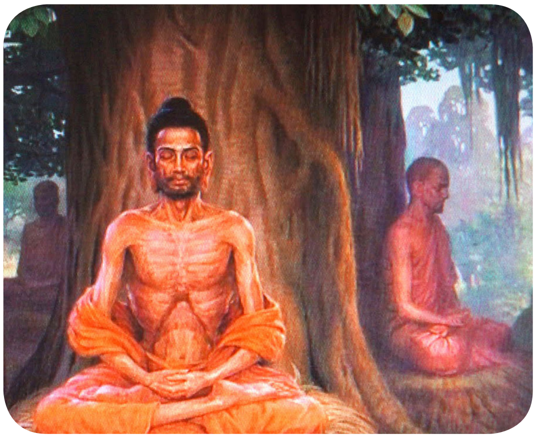

๘. พร้อมกับอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ ทรงถึงพร้อมด้วยสัพพัญญุตญาณ ซึ่งไม่มีในพระสาวกอื่นใด ด้วยแสงสว่างแห่งปัญญาตรัสรู้ ทำให้พระองค์สามารถเปล่งฉัพพรรณรังสีได้ในยามที่ทรงประสงค์ เป็นแสงเรืองรองสว่างไสว ที่ไม่มีในพระสาวกอื่นใดอีกเช่นกัน การตรัสรู้ของพระพุทธองค์ทำให้ทรงคุณวิเศษต่างๆ เหนือพระสาวกทั้งปวง ซึ่งจะค่อยๆ กล่าวถึงต่อไป

๙. พระพุทธเจ้าสามารถตัดวงจรแห่งวาสนาได้หมดสิ้น แต่พระอรหันตสาวกแม้จะเป็นพระอรหันต์แล้วก็ตาม ก็ไม่สามารถกำจัดวาสนาที่ติดมาจากชาติภพก่อนได้หมด

๑๐. ทรงปราบช้างนาฬาคิรีที่กำลังตกมันและถูกกรอกเมรัยจนเมามาย พระเทวทัตหมายใจจะปลงพระชนม์พระพุทธองค์ โดยลอบไปสั่งควาญช้างให้มอมเหล้าช้างนาฬาคิรีที่กำลังตกมันให้วิ่งไปตามถนน ขณะที่พระพุทธเจ้ากับพระสงฆ์สาวกกำลังเสด็จบิณฑบาต เมื่อพระอานนท์ที่ตามเสด็จด้วยเห็นดังนั้นก็รีบเอาตัวตนเองเข้ามาบังพระพุทธองค์ หวังให้ช้างนาฬาคิรีทำร้ายตัวท่านแทน แต่พระพุทธเจ้าตรัสบอกให้พระอานนท์ถอยออกไป แล้วตรัสว่า ไม่ใช่วิสัยของเธอที่จะปราบช้างนาฬาคิรีได้ จากนั้นพระพุทธองค์ทรงแผ่พระเมตตาให้ช้างนาฬาคิรี กระแสแห่งพระเมตตาทำให้นาฬาคิรีสงบลง ยอมหมอบลง กราบถวายความเคารพแก่พระพุทธองค์ พุทธประวัติตอนนี้ผู้เขียนประทับใจมากที่พระอานนท์นั้นมีศรัทธาสูงสุดต่อพระศาสดา พร้อมที่จะสละชีวิตเพื่อพระองค์ได้ โดยไม่มีความลังเลแต่อย่างใด แน่วแน่และมั่นคง แม้ในขณะนั้นพระอานนท์เองยังไม่ได้เป็นพระอรหันต์

ความรู้พิเศษสูงสุดในพระพุทธศาสนาชื่อว่า ญาณ มีหลายประการ แต่ญาณพิเศษที่มีในพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเท่านั้น ไม่มีในพระอรหันตสาวกมี ๖ อย่างคือ

๑. **อินทริยปโรปริยัตตญาณ** ปรีชาหยั่งรู้ความยิ่งและหย่อนแห่งอินทรีย์ของสัตว์ทั้งหลาย คือ รู้ว่าสัตว์นั้นๆ มีคุณธรรมภายในตน เช่น ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา แค่ไหน เพียงใด มีกิเลสมาก กิเลสน้อย มีอินทรีย์อ่อน หรือแก่กล้า สอนง่ายหรือสอนยาก มีความพร้อมที่จะตรัสรู้หรือไม่

๒. **อาสยานุสยญาณ** พระญาณที่ทรงรู้อัธยาศัยคือความโน้มเอียง หรือ อธิมุติ ของสัตว์ทั้งหลาย และทรงรู้อนุสัย คือกิเลสที่แอบอาศัยในสันดานของสัตว์ทั้งหลาย ทำให้พระองค์สามารถแจกธรรมและโปรดสัตว์ทั้งหลายได้เหมาะสม ทรงสามารถบริหารจัดการได้ทั้ง ๓๑ ภพภูมิ

๓. **ยมกปาฏิหาริย์** ปาฏิหาริย์ที่แสดงเป็นคู่ๆ อันเป็นปาฏิหาริย์พิเศษที่เฉพาะพระพุทธเจ้าเท่านั้นทรงกระทำได้ ไม่สาธารณะกับพระสาวกทั้งหลาย เช่น ให้เปลวไฟกับสายน้ำพวยพุ่งออกไปจากพระวรกาย ต่างส่วนต่างด้านพร้อมกันเป็นคู่ๆ ให้ลำเพลิงพวยพุ่งจากพระวรกายข้างขวา พร้อมกับอุทกธาราพวยพุ่งจากพระวรกายข้างซ้าย และสลับกันบ้าง ให้ลำเพลิงพวยพุ่งจากพระเนตรข้างขวา พร้อมกับอุทกธาราพวยพุ่งจากพระเนตรข้างซ้าย และสลับกันบ้าง จากพระโสต พระนาสิก พระอังสา พระหัตถ์ พระบาท ขวา - ซ้าย ตลอดจนช่องพระองคุลี และขุมพระโลมา ก็เช่นเดียวกัน เป็นปาฏิหาริย์ที่พระพุทธเจ้าทรงกระทำที่ต้นมะม่วงซึ่งเรียกว่า คัณฑามพพฤกษ์ ที่กรุงสาวัตถี

๔. **มหากรุณาสมาบัติ** พระญาณที่ทรงแผ่ไป เพื่อตรวจดูสัตว์โลก ว่ามีใครที่มีอาสวะกิเลสน้อย เมื่อได้ฟังธรรมแล้วจะสามารถบรรลุธรรมได้

๕. **สัพพัญญุตญาณ** พระปรีชาญาณหยั่งรู้ สิ่งทั้งปวง ทั้งที่เป็นอดีต ปัจจุบัน และอนาคต และถือว่า การที่พระบรมศาสดาทรงบัญญัติพระวินัยสิกขาบทให้พระสงฆ์ได้ประพฤติปฏิบัติพัฒนาตนเพื่อเข้าถึงความเป็นอริยบุคคล รวมถึงการกำหนดโทษและวิธีให้ล่วงพ้นจากโทษของพระภิกษุ ก็ด้วยความรู้ที่ชื่อว่าสัพพัญญุตญาณนี้ด้วย เพราะเหตุนี้ คณะสงฆ์ฝ่ายเถรวาท จึงให้ความเคารพ รักษาสิกขาบทที่ทรงบัญญัติไว้ทั้งหมดไม่กล้า ถอนสิกขาบทแม้เล็กน้อย แม้จะทรงอนุญาตไว้ก่อนจะปรินิพพานก็ตาม

๖. **อนาวรณญาณ** พระปรีชาหยั่งรู้ไม่มีอะไรกีดกั้นกำบัง รู้ทะลุปรุโปร่ง

๑๑. พระพุทธเจ้าทรงประกอบด้วยพระคุณ ๓ ประการคือ พระปัญญาคุณ พระบริสุทธิคุณ และ พระกรุณาคุณ ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้ทำให้พระองค์สามารถเผยแผ่พระธรรมได้อย่างสัมฤทธิผล แผ่ไพศาลกว้างไกล ยาวนานจวบจนปัจจุบัน และอนาคตกาลข้างหน้า

๑๒. ทรงประกอบด้วยพระพุทธคุณ ๙ ประการ ดังปรากฏในบทสวด บูชาพระคุณของพระพุทธเจ้า คุณของพระพุทธเจ้ามี ๙ ประการ โดยย่อ คือ ๑. **อรหํ** - เป็นพระอรหันต์ ๒. **สมฺมาสมฺพุทฺโธ** - ตรัสรู้เองโดยชอบ ๓. **วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน** - ถึงพร้อมด้วยวิชชาและจรณะ ๔. **สุคโต** - เสด็จไปดีแล้ว ๕. **โลกวิทู** - เป็นผู้รู้แจ้งโลก ๖. **อนุตฺตโรปุริสทมฺมสารถิ** - เป็นสารถีฝึกคนที่ฝึกได้ไม่มีใครยิ่งกว่า ๗. **สตฺถาเทวมนุสฺสานํ** - เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ๘. **พุทฺโธ** - เป็นผู้ตื่นและเบิกบานแล้ว ๙. **ภควา** - เป็นผู้มีโชค

คุณลักษณะและคุณสมบัติดังกล่าวข้างต้นนี้ มีอยู่ในเฉพาะองค์พระพุทธเจ้าเท่านั้น มิได้มีในพระสาวกอื่นใด แม้แต่พระอรหันตสาวกก็ไม่ได้มีคุณสมบัตินี้ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นพร้อมกับความเป็นพระพุทธเจ้า บุคคลผู้สูงสุดยิ่งแล้วในสามโลก ไม่มีบุคคลใดยิ่งกว่า จึงเป็นเรื่องที่เราชาวพุทธควรได้ศึกษาเรียนรู้ไว้ เพื่อประดับสติปัญญา เพื่อเจริญศรัทธาในองค์พระศาสดาของเรา และเชื่อมั่นในพระรัตนตรัย ยึดถือเป็นที่พึ่งที่ระลึกอย่างมั่นคงและไม่หวั่นไหว แม้ว่าเส้นทางสู่พระนิพพานจะยาวไกลแค่ไหน หากเราพยายาม สักวันหนึ่งเราก็จะต้องถึงเป้าหมายดั่งพระพุทธเจ้า พระบรมศาสดาของเรา ได้ทรงกระทำให้เห็นมาแล้ว

ในประสบการณ์

ชุติปญฺโญ

พระรัตนตรัย
อยู่ในพระไตรปิฎก

ในช่วงที่ผ่านมา ตั้งแต่วันที่ ๖ เมษายน ได้มีพระภิกษุกลุ่มหนึ่งมารวมตัวกันเพื่อศึกษาเล่าเรียนคัมภีร์อภิธัมมัตถสังคหะกับพระอาจารย์ ที่ท่านใช้นามปากกาว่า **"ภิกษุรูปหนึ่ง"** ในพระทั้งหมด ๑๐ รูป มีพระ ๕ รูป ได้ผ่านการเรียนภาษาบาลีเพื่อพระไตรปิฎก หลักสูตร ๓ ปี จากทางวัดจากแดงมาแล้ว

อภิธัมมัตถสังคหะ แปลว่า การรวบรวมเนื้อหาของอภิธรรม เป็นคัมภีร์ที่ถูกแต่งขึ้นประมาณปี พ.ศ. ๙๐๐ โดยพระอนุรุทธาจารย์ พระเถระชาวอินเดีย โดยท่านสรุปย่อเนื้อหาจากพระอภิธรรมปิฎกทั้ง ๗ คัมภีร์ เหลือไม่ถึง ๘๐ หน้ากระดาษ กลายมาเป็นวิชาพื้นฐานก่อนศึกษาพระไตรปิฎก

พระอภิธรรม หรืออีกความหมายหนึ่ง คือ **นามรูปปริเฉทกถา** หมายความว่า คัมภีร์เป็นเครื่องกล่าวการแยกนามรูป ปัจจุบันในประเทศไทยมีหลายสำนักศึกษากันอยู่ ตามหลักสูตรแล้วจะใช้เวลาประมาณ ๗ - ๙ ปี แต่ด้วยครั้งนี้ พระนักศึกษาแต่ละรูปต้องแยกย้ายเข้าพรรษาตามสำนักของตน ระยะเวลาเรียนจึงถูกย่นย่อเหลือเพียง **๒ เดือนครึ่ง**เท่านั้น

ด้วยข้อจำกัดของเวลา ลักษณะการเรียนจึงต้องย้อนไปเหมือนสมัยโบราณ คือลูกศิษย์พำนักอยู่กับพระอาจารย์ เชื่อฟังคำสอนท่านอย่างเคร่งครัด กล่าวคำขอเป็นศิษย์ตามธรรมวินัยแม้ว่ารูปใดมีพรรษามากกว่าก็ต้องให้ความเคารพพระอาจารย์ในภูมิความรู้

คงเพราะประสบการณ์กว่า ๓๐ ปีของพระอาจารย์ จึงทำให้ท่านไม่เป็นกังวลกับเรื่องเวลา ท่านจะถามย้ำถึงเหตุผลและเป้าหมายว่าแต่ละรูปมาเรียนทำไม ขอให้มั่นใจว่าความรู้

ที่ท่านจะถ่ายทอดไปนั้น ผู้รับจะนำไปปฏิบัติขัดเกลากิเลส เพื่อความพ้นทุกข์ ไม่ใช่เรียนเพื่อหวังไปพูดเทศน์ แสวงหาลาภสักการะ นั้นเรียกว่า **อลคัททูปมปริยัติ** หรือการเรียนแบบจับงูพิษที่หาง ส่งผลร้ายแก่ผู้เรียนเอง อาจารย์ก็จะพลอยเป็นเหมือนหยิบยื่นอาวุธให้ลูกศิษย์ไปทำร้ายตนเองและพระศาสนา

เบื้องต้นพระทุกรูปต้องจ่ายค่าสมัครเป็นจตุปาริสุทธิศีล ๔ คือ

๑. **ปาติโมกขสังวร** สำรวมระวังในพระวินัย ๒๒๗ ข้อ ทั้งสิกขาบทนอกปาติโมกข์และข้อวัตรต่างๆ พระทุกรูปต้องรักษาวินัยกันอย่างเคร่งครัด รูปใดมีเงินทองก็ต้องสละ ท่านสำทับว่า หากเรียนจบไปแล้ว ก็ต้องตั้งใจว่าจะไม่รับเงินรับทองตามประเพณีอีก เพราะการรับเงินทองเป็นอาบัตินิสสัคคิยปาจิตตีย์ ผู้ที่ทำผิดวินัยก็ย่อมเปิดทางให้ตนเองตกไปสู่อบาย คิดเพียงว่าเป็นวินัยเล็กน้อย หรืออาบัติเล็กน้อย ผิดคงไม่เป็นอะไร เช่นนี้จะกลายเป็นอุปนิสัยของผู้ไม่ละอาย กลายเป็นผู้เห็นผิดจากคำสอนของพระพุทธเจ้าไป นอกจากตักเตือนแล้ว ท่านยังเสนอทางแก้ไข วิธีออกจากอาบัติ และแนะนำเรื่องทรัพย์สินเงินทอง ว่าพระควรจะเข้าไปเกี่ยวข้องแค่ไหนอย่างไร จึงจะถูกต้องตามวินัยและสอดคล้องกับยุคสมัย

ในส่วนของข้อวัตร ทุกรูปก็ต้องช่วยกันกวาดวัด ถูศาลา ไม่มีมารยา หลบเลี่ยง ไม่สูบบุหรี่ หรือรวมกลุ่มกันพูดคุยเรื่องไร้สาระ พระอาจารย์ท่านจะสอนพระวินัยสอดแทรกระหว่างคาบเรียน และเพิ่มเติมให้ในวันพระ รูปใดมีข้อสงสัย ท่านก็ปวารณาตัวว่าสามารถถามได้ทุกเมื่อ ไม่เว้นแม้แต่เวลาจำวัด

ด้วยความที่ท่านพูดจริงทำจริง ทำให้ดูเป็นตัวอย่าง ตอบคำถามได้ชัดเจน มีที่มาทั้งพยัญชนะและเหตุผล พระทุกรูปจึงถือปฏิบัติตามอย่างเต็มใจ สีหน้าสดชื่นราวกับถูกชุบชีวิตใหม่ด้วยธรรมวินัย

๒. **อินทริยสังวร** สำรวมระวัง ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เมื่อมาอยู่รวมกันเพื่อเรียน พระทุกรูปก็ต้องสนใจแต่การเรียน การกระทำ คำพูด และความคิดก็ต้องเป็นไปเพื่อธรรมะ พยายามตัดสิ่งรบกวนต่างๆ อย่างเช่น อินเตอร์เน็ต หรือไลน์ ถือเอาสมณสัญญา เตือนตนเองว่าเป็นพระภิกษุแล้ว พฤติกรรมต้องไม่เหมือนฆราวาส คอยดูแลอากัปกิริยาของตน ให้เรียบร้อยน่าเลื่อมใส

๓. **อาชีวปาริสุทธิ** พระที่มาอยู่ที่นี่ต้องบิณฑบาต เพราะบางวันโยมก็ไม่ได้มาถวายอาหาร แม้ว่าพระพุทธเจ้าจะทรงอนุญาตให้พระฉันอาหาร อันเกิดจากศรัทธาของญาติโยมได้ ถึงกระนั้นอาหารบิณฑบาตก็นับว่าเป็นอาหารที่บริสุทธิ์ยิ่ง และเนื่องด้วยโยมส่วนใหญ่เคยเรียนกับพระอาจารย์มาก่อนแล้ว การถวายปัจจัย ๔ จึงทำได้ถูกต้อง ไม่ผิดธรรมวินัย

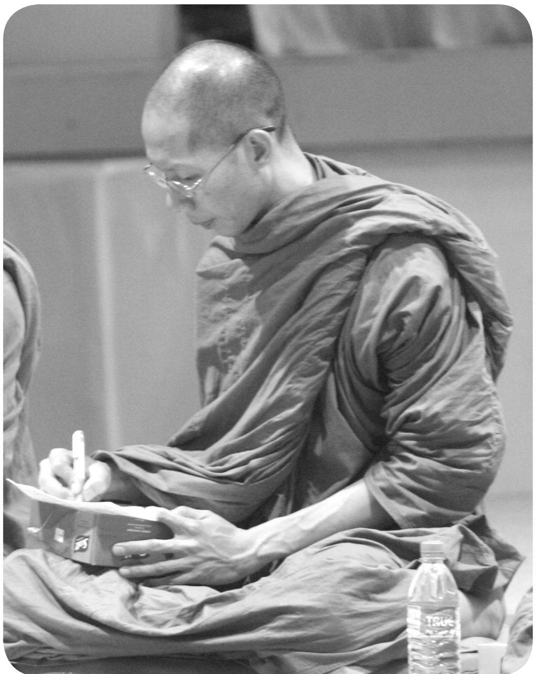

๔. **ปัจจยสันนิสสิต** "ชีวิตของเราเนื่องแล้วด้วยผู้อื่น" เป็นสิ่งที่ภิกษุต้องพิจารณาเนืองๆ ไม่ว่าจะเป็นจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ หรือเภสัช สิ่งใดๆ ก็ตาม พระควรจะต้องพิจารณาก่อนว่าใช้เพื่ออะไร มีประโยชน์อย่างไร พระอาจารย์ท่านจะนำพุทธพจน์มาย้ำเตือนอยู่เสมอ แม้สิ่งเล็กน้อย อย่างการล้างบาตร ว่าใช้น้ำอย่างไรจึงจะคุ้มค่ามากที่สุด ถือเป็นการฝึกสติสัมปชัญญะ ระลึกรู้และพิจารณาในทุกๆ รายละเอียด เช่นนี้แล้ว การฉันการใช้ของพระภิกษุผู้พิจารณา ก็ย่อมไม่ทำให้เป็นหนีกิเลส

เวลาผ่านไปไม่ถึงหนึ่งสัปดาห์ พระที่มาจากหลากหลายวัด ที่แตกต่างทั้งความรู้ความสามารถ กลายเป็นสังคมที่อยู่ร่วมกันอย่างผาสุก มีความสามัคคีกลมเกลียวกัน ทั้งพระเถระ มัชฌิมะ นวกะ อยู่ร่วมกันด้วยความรู้สึกอบอุ่นใจ สบายใจ เพราะทุกรูปที่นี่ได้ปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า เห็นตามพระพุทธดำรัสว่า **"สุขา สงฺฆสฺส สามคฺคี ความสามัคคีของหมู่ นำมาซึ่งความสุข"**

อีกด้านหนึ่ง บรรยากาศการเรียนในห้องนั้นเป็นไปอย่างเข้มข้นเกือบ ๖ ชั่วโมงต่อวัน เช้าเริ่มเรียน ๙.๔๕ - ๑๒.๐๐ น. พักกลางวัน ๑ ชม. บ่ายเรียน ๑๓.๐๐ - ๑๕.๐๐ น. พักเปลี่ยนอิริยาบถครึ่งชั่วโมง และเข้าเรียนอีกรอบตอน ๑๕.๓๐ - ๑๗.๐๐ น.

ช่วงหัวค่ำประมาณ ๑ ทุ่ม พระส่วนใหญ่จะมานั่งทบทวนสิ่งที่ได้เรียนมาในแต่ละวันด้วยกัน ใครตามไม่ทันก็แยกกันช่วยทบทวน ใครจำได้มากหน่อยก็คอยแนะนำเพื่อนๆ พระอาจารย์ก็เมตตาออกมาตอบคำถามที่ยากๆ ถ้าหากยังไม่ชัดเจน ก็แยกย้ายกันไปค้นคว้าหาหลักฐานตามพระไตรปิฎก อรรถกถา และฎีกา

แม้แต่ตอนเช้าหลังกลับจากบิณฑบาตแล้ว ไม่มีใครปล่อยเวลาให้เสียเปล่า บางรูปกลับมาอ่านหนังสือ เดินท่องหนังสือ ตระเตรียมเนื้อหาใหม่ ส่วนไหนต้องจำให้ได้ ก็จะสนทนาถามตอบกันจนจำได้ ฉันเสร็จมาเข้าห้องเรียน ก็พร้อมรับข้อมูลใหม่จากพระอาจารย์แล้ว

จากเนื้อหาทั้งหมด ๙ ปริเฉท ท่านจึงใช้เวลาเพียง ๕ - ๖ วัน ต่อ ๑ ปริเฉท ส่วนปริเฉทที่ ๘ เรื่องปฏิจจสมุปบาทและปัจจัย ๒๔ อัน เป็นยาขมของเหล่านักอภิธรรม ท่านก็ให้เวลามากขึ้นเป็น ๒ สัปดาห์ ทั้งนี้ท่านไม่ได้มุ่งจะสอนแบบเน้นเร็วอย่างเดียว ยังเตรียมคำถามไว้ให้ทบทวนบทเรียนกว่า พันข้อ ให้นักเรียนผลัดเปลี่ยนกันตอบทีละองค์ เกิดการซ้ำย้ำทวน สร้างแง่มุมใหม่ๆ ให้ได้คิด วิเคราะห์ เชื่อมโยง ชัดเจน แม่นยำในความเข้าใจยิ่งขึ้น

แม้จะมีความเหนื่อยล้า กดดัน และความเครียด เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา แต่ด้วยกำลังใจที่เหล่าพระมีให้กัน บวกกับความเชื่อมั่นศรัทธาในพระรัตนตรัย พระทุกรูปก็สามารถผ่านพ้นช่วงเวลาเหล่านั้นไปได้ด้วยความภูมิใจ ถือเป็นการจ่ายค่าเรียนตามที่พระอาจารย์ท่านขอไว้ คือต้องพากเพียร มุ่งมั่น ค้นคว้า ไม่เหลาะแหละ

ในปริเฉทสุดท้ายเรื่องกรรมฐาน ท่านให้นักเรียนตั้งใจวางระบบความคิดตนเองใหม่ก่อนจะทำอะไร ให้พิจารณาทุกครั้งว่าทำไปทำไม มีประโยชน์อะไร เป็นไปตามธรรมวินัยหรือไม่ การเรียนในห้องก็แบ่งเป็นช่วงเวลาทำกรรมฐานโดยนำมาผสานกับความรู้ที่ได้เรียนมาทั้งหมด ค่อยๆ เพิ่มเวลาภาวนาจากครึ่งชั่วโมงเป็น ๑ ชั่วโมง พอถึงวันสุดท้ายก็ให้ถือปฏิบัติเนสัชชิก คือไม่นอน ปฏิบัติบูชา ศึกษาธรรมะกันตลอดทั้งคืน

ตลอดระยะเวลาของการเรียน ท่านเน้นย้ำว่า การศึกษาพระธรรมคำสอนต้องมีหลักแน่นอน ต้องศึกษาทั้งพระวินัย พระสูตร พระอภิธรรม ค้นคว้าทั้งอรรถกถา ฎีกา ภาษาบาลี โดยยกตัวอย่างว่า พระอภิธรรมเหมือนอุปกรณ์เครื่องยนต์ แต่วิธีใช้เครื่องยนต์นั้นมีรวมอยู่ในพระสูตร หากสงสัย ก็ต้องรู้จักเทียบเคียงพระบาลีจะศึกษาธรรมะที่สูงขึ้นได้ต้องอาศัยศีลเป็นบาทฐานรองรับจิตใจเอาไว้ พระวินัยจึงมีความสำคัญด้วย ถ้าเราไม่ให้ความสำคัญกับพระธรรมวินัย พระธรรมวินัยในตัวเราก็จะลดลงไปด้วย เพราะหากยังไม่มีศีลก็เจริญสติขั้นสมถะไม่ได้ ผลสำเร็จของการปฏิบัติสมาธิวิปัสสนาก็เป็นไปได้ยาก ดังนั้นสัจจะ ความจริงใจ ความซื่อตรงต่อพระธรรมวินัย และมีเป้าหมายที่ชัดเจนในการบวชเพื่อขัดเกลาและพัฒนาตน จึงเป็นสิ่งสำคัญมาก

ถึงแม้จะยุ่งยากและมากเกินความจำเป็น แต่หากได้ใคร่ครวญดีๆ จะเห็นได้ว่า สิ่งที่พระอาจารย์ท่านแนะนำล้วนคู่ควรแล้วกับพระภิกษุที่จะดำรงพระศาสนาไว้ได้ หลังพุทธกาล ๒๖๐๐ ปี ครูบาอาจารย์ที่มีความรู้ค่อยๆ เลือนหายไป แยก**ปริยัติ**ออกจาก**ปฏิบัติ** แยก**พุทธพจน์**ออกจาก**อรรถกถา** แยก**ธรรมะ**ออกจาก**วินัย** แยก**พระไตรปิฎก**ออกจาก**ชีวิต** จะหาคนเชื่อมโยง วิเคราะห์ด้วยเหตุผลได้น้อยเต็มที กระแสแห่งยุคสมัยกลับไปให้ความสำคัญกับสิ่งที่ไม่ใช่ธรรมวินัย พระศาสนาก็พลอยสูญสิ้นจากจิตใจคนไปด้วย

การบวชจะเป็นการบวชที่มีอานิสงส์มากก็ด้วยความจริงใจของพระภิกษุสามเณร ธรรมวินัยจะรักษาไว้ได้ต้องมีผู้นำที่ดี มีเป้าหมายที่ตรง เป็นพหูสูต กล้าว่ากล่าวตักเตือน ถูกก็ว่าตามถูก ผิดก็ว่าตามผิด ผู้ตามก็ต้องเป็นคนว่าง่ายอ่อนโยน รู้คุณของครูอาจารย์ เคารพในพระรัตนตรัย พัฒนาตนไปตามสติกำลัง จากสุตตมยปัญญา รู้จักฟังและจดจำคำสอน เป็นข้อมูลให้เกิดการใคร่ครวญพิจารณาตามเหตุผลมาเป็นจินตามยปัญญา กระทั่งนำไปเจริญให้มากปฏิบัติให้มาก จนเป็นภาวนามยปัญญา ฉะนั้นแล้ว พระภิกษุไม่ควรทอดธุระในการศึกษาทั้ง ๓ ปิฎก รวมถึงอรรถกถา ซึ่งล้วนเป็นเหมือนสะพานเชื่อมกาลเวลา ให้เข้าถึงคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

เพียงระยะเวลา ๒ เดือนครึ่ง ได้พิสูจน์ความเป็นหนึ่งเดียวกันของปริยัติสัทธรรม และปฏิบัติสัทธรรม ด้วยความวิริยะอุตสาหะ และพุทธิปัญญาของ **“ภิกษุรูปหนึ่ง”** ส่งต่อเป็นความเชื่อมั่นศรัทธาให้กับภิกษุหลายรูป หนทางอันประเสริฐที่นำออกจากวัฏฏทุกข์ หากผู้ใดได้สัมผัสแล้ว ก็ย่อมเข้าใจความหมาย ที่ท่านพระครูธรรมธรสุมนต์ เจ้าอาวาสวัดจากแดง ท่านสอนว่า **“พระรัตนตรัยอยู่ในพระไตรปิฎก”** นี่คือสรณะอันประเสริฐ และจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของการออกบวช

ปัญญารัตนะ

วศิน อินทสระ

สัลเลขธรรม ตอน ๑
(ธรรมเป็นเครื่องขัดเกลา)

(จาก สัลเลขสูตร เล่ม ๑๒ ข้อ ๑๐๐ - ๑๐๙)

พระผู้มีพระภาคเจ้าประทับ ณ เชตวนาราม เมืองสาวัตถี ตรัสสอนภิกษุทั้งหลายเกี่ยวกับเรื่อง ธรรมอันเป็นเหตุให้อยู่เป็นสุขในปัจจุบัน ธรรมอันเป็นเครื่องอยู่สงบสงัด และธรรมเป็นเครื่องขัดเกลากิเลส มีเรื่องโดยย่อดังนี้

พระมหาจุนทะทูลถามว่า มีทิฏฐิหรือทรรศนะต่างๆ ในโลกที่เกี่ยวกับตนบ้าง เกี่ยวกับโลกบ้าง บุคคลย่อมยึดมั่นทิฏฐิที่เกี่ยวกับตนและเกี่ยวกับโลก (คือมีทรรศนะที่เกี่ยวกับตัวตนและเกี่ยวกับโลกต่างๆ กันไป) การละทิฏฐิเหล่านั้นจะมีได้ด้วยอุบายวิธีอย่างไร พระพุทธองค์ตรัสตอบว่า ทิฏฐิเหล่านั้นเกิดขึ้นในอารมณ์ใดหรือในเรื่องใด แนบสนิทอยู่ในเรื่องใด ท่องเที่ยวอยู่ในเรื่องใด (อันเป็นเหตุให้ยึดมั่นถือมั่น) ภิกษุ (หรือใครๆ ก็ตาม) พึงเห็นอารมณ์นั้นด้วยปัญญาอันชอบตามความเป็นจริงว่า **"นั่นมิใช่ของเรา เรามิได้เป็นนั่น นั่นมิใช่ตัวตนของเรา"** การละทิฏฐิย่อมมีได้ด้วยอุบายวิธีอย่างนี้

แปลว่า เมื่อเกิดทิฏฐิหรือทรรศนะที่จะยึดมั่นถือมั่นในสิ่งใดในอารมณ์ใดก็พึงใช้โยนิโสมนสิการด้วยปัญญาว่า ไม่ใช่เรา ไม่ใช่ของเรา ไม่ใช่ตัวตนของเรา ก็จะปล่อยวางทิฏฐินั้นๆ ได้ ต่อจากนั้น ทรงแสดงฌาน ๔ เบื้องต้นว่าเป็นธรรมสำหรับอยู่เป็นสุขในปัจจุบัน ไม่ใช่ธรรมสำหรับขัดเกลากิเลส ทรงแสดงฌาน ๔ เบื้องปลายว่าเป็นธรรมเครื่องอยู่สงบระงับ (สันตวิหาร)

ธรรมสำหรับขัดเกลานั้น มีดังนี้คือ (๑) **กุศลกรรมบถ ๑๐** คือ เว้นจากการเบียดเบียนสัตว์...เว้นจากความเห็นผิด มีความเห็นถูกต้อง (๒) **สัมมัตตะ** คือ ความถูกต้อง ๑๐ คือ ความเห็นชอบ...ความหลุดพ้นชอบ (๓) **การละนิวรณ์ ๕** ได้ (๔) **การละอุปกิเลส ๑๖** ได้ (๕) **การมีสัทธรรม ๗** คือ มีศรัทธา ละอายต่อบาป สะดุ้งกลัวต่อผลของบาป ได้ยินได้ฟังมาก มีความเพียรสม่ำเสมอ มีสติมั่นคง มีปัญญา

ทรงแสดงว่า นี่คือธรรมอันเป็นเครื่องขัดเกลากิเลส ตรัสสอนไม่ให้ยึดมั่นถือมั่นในทิฏฐิของตน ไม่ให้ถือไว้อย่างเหนียวแน่น ให้ถือไว้เพียงหลวมๆ เพื่อสละคืนได้ง่าย ตรัสอุปมาว่า "ดูก่อนจุนทะ ผู้มีตนเองจมอยู่ในเปือกตมอันลึกแล้ว จักยกบุคคลอื่นซึ่งอยู่ในเปือกตมอันลึกขึ้นได้อย่างไร ผู้ที่ไม่ฝึกตน ไม่แนะนำตน ตนเองยังรุ่มร้อนอยู่ จะฝึกสอนผู้อื่น แนะนำผู้อื่น ยังผู้อื่นให้สงบเย็นได้อย่างไร แต่ผู้ที่ฝึกตนแล้ว แนะนำตนดีแล้ว ดับความรุ่มร้อนได้แล้ว ย่อมจักฝึกสอนผู้อื่นให้เป็นเช่นนั้นได้"

ทรงสอนให้นำเอาธรรมเครื่องขัดเกลาประเภทต่างๆ นั้นเองมาเป็นเครื่องฝึกตน อบรมสั่งสอน แนะนำตนและดับความเร่าร้อนของตน และตรัสในตอนหนึ่งว่า "ดูก่อนจุนทะ แม้เพียงมีความคิดเกิดขึ้น ในการที่จะทำความดี ก็มีอุปการะมากเสียแล้วในกุศลธรรมทั้งหลาย จะกล่าวไปใยถึงการทำทางกายหรือวาจาให้สำเร็จลุล่วงไปได้ เพราะเหตุนี้แหละ จุนทะ เธอทั้งหลายพึงคิดอยู่เสมอว่า แม้คนเหล่าอื่นจะเป็นผู้เบียดเบียนกัน เราจะเป็นผู้ไม่เบียดเบียน...ดูก่อนจุนทะ ธรรมเครื่องขัดเกลาเราได้แสดงแล้วแก่เธอทั้งหลาย กิจอันใดที่ศาสดาผู้มุ่งประโยชน์แก่สาวก ผู้เอ็นดู มุ่งอนุเคราะห์สาวกจะพึงกระทำ กิจนั้นเราได้ทำแล้วแก่เธอทั้งหลาย ดูก่อนจุนทะ นั่นโคนไม้ นั่นสุญญาคาร (ที่ห่างไกลจากบ้านเรือน) เธอทั้งหลายจงเพ่งพินิจ อย่าประมาท อย่าต้องเดือดร้อนใจในภายหลัง นี่คือคำสอนของเราต่อเธอทั้งหลาย"

ฌาน ๔ นั้น พระพุทธองค์ทรงแสดงว่า เป็นเพียงธรรมเพื่ออยู่เป็นสุขในปัจจุบัน ส่วนฌานที่ ๕ - ๘ นั้นเพื่อความสงบระงับอันประณีตขึ้นไป แต่มิใช่ธรรมเพื่อขัดเกลากิเลส ข้อนี้สาธุชนที่เป็นพุทธบริษัทควรคำนึงและตระหนักให้ดี สำหรับคนทั่วไปนั้น กุศลกรรมบถ ๑๐ คือ เว้น

จากการเบียดเบียนกันจนถึงมีความเห็นถูกต้อง เป็นธรรมเครื่องขัดเกลา มรรคมีองค์ ๘ ก็เป็นธรรมเครื่องขัดเกลา การละอุปกิเลส ๑๖ มีความโลภอยากได้ของผู้อื่นเป็นต้น ก็เป็นธรรมเพื่อความขัดเกลา มนุษย์เราจะเลวกว่ากันหรือประเสริฐกว่ากันแค่ไหนเพียงไรก็อยู่ที่การขัดเกลาได้มากน้อยเพียงไรนั่นเอง

คำอธิบายสัลเลขสูตร

พระสูตรนี้มีเนื้อหาดีมากตลอดทั้งพระสูตร ขออธิบายขยายความหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า เป็นธรรมเครื่องขัดเกลา คือขัดเกลาทั้งกิเลสและอุปนิสัยให้ประณีต ดีงาม ทรงแสดงไว้ ๕ หมวดด้วยกัน คือ

๑. กุศลกรรมบถ ๑๐
๒. สัมมัตตะ ๑๐
๓. การละนิวรณ์ ๕ ได้
๔. การละอุปกิเลส ๑๖ ได้
๕. สัทธรรม ๗

ขออธิบายเป็นเรื่องๆ ไป ดังนี้

๑. **กุศลกรรมบถ ๑๐** กุศลกรรมบถ แปลว่า ทางแห่งกุศล ทางแห่งการบำเพ็ญคุณงามความดี ทรงสอนให้เว้นอกุศลทางกาย ๓ อย่าง คือ ๑. *เว้นปาณาติบาต* การฆ่าสัตว์รวมทั้งฆ่ามนุษย์

ด้วย แม้ไม่ถึงกับฆ่าแต่เป็นการเบียดเบียนให้เจ็บปวดเดือดร้อนก็อนุโลมเข้าในข้อนี้ เมื่อเว้นอย่างนี้แล้วก็ให้มีเมตตากรุณาต่อสรรพสัตว์

๒. *เว้นจากการลักทรัพย์* รวมไปถึงการยักยอกฉ้อโกงเป็นต้นด้วย ให้มีการเฉลี่ยแบ่งปันเอื้อเฟื้อช่วยเหลือผู้อื่นในเรื่องทรัพย์สินตามกำลังตามสมควร

๓. *เว้นจากการประพฤติผิดในกาม* คือการล่วงละเมิดทางเพศในภรรยาของผู้อื่น รวมถึงการประพฤติอนาจารทางเพศ เช่น การข่มขืนสตรี เป็นต้น ให้มีสทารสันโดษ คือพอใจในคู่ครองของตน ประพฤติธรรมตามหลักของทิศ ๖ ในภรรยาหรือสามีของตน เช่น ยกย่องนับถือว่าเป็นภรรยา เป็นต้น

๔. *เว้นจากทุจริตทางวาจา* หรือที่เรียกว่าวจีทุจริต ๔ อย่าง คือ ๑. เว้นจากพูดเท็จ และอื่นๆ ที่อนุโลมเข้ากับการพูดเท็จ เช่น อำความเป็นต้น ให้พูดคำจริงที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม รู้จักกาลที่ควรพูด ๒. เว้นจากการพูดส่อเสียด คือเจตนาพูดยุยงให้เขาแตกกัน แต่ให้พูดคำที่เป็นไปเพื่อความสามัคคี ประพฤติดีต่อกัน มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่ทะเลาะวิวาทกัน ๓. เว้นจากการพูดคำหยาบ แต่ให้พูดคำอ่อนหวาน ดูดดื่มใจ ฟังแล้วสบายหู ที่ท่านเรียกว่า พูดเหมือนดอกไม้หอม หรือพูดเหมือนน้ำผึ้ง ๔. เว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ คือคำพูดเหลวไหล ไร้สาระ แต่ให้พูดคำมีประโยชน์ ผู้ปฏิบัติตามแล้วได้ประโยชน์

เว้นจากทุจริตทางใจ ๓ อย่าง คือ ๑. ความคิดโลภอยากได้ทรัพย์สินของผู้อื่นโดยไม่ชอบธรรม แต่ให้คิดในทางบริจาคแบ่งปัน คิดหาช่องทางอยู่เสมอที่จะใช้ทรัพย์สินของตนให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ๒. เว้นจากความคิดพยาบาท ปองร้ายผู้อื่น แต่ให้คิดในทางเมตตากรุณาต่อสรรพสัตว์ ๓. เว้นจากความคิดอันเป็นมิจฉาทิฏฐิ คือเห็นผิดจากทำนองคลองธรรม เช่น เห็นว่าทำดีไม่ได้ดี ทำชั่วไม่ได้ชั่ว บุญบาปไม่มีแต่ให้คิดว่าบุญบาปมีจริง ทำดีย่อมได้รับผลดี ทำชั่วย่อมได้รับผลชั่ว

ในมงคล ๓๘ ข้อที่ว่าด้วย **“ธรรมจริยา”** การประพฤติธรรม ท่านขยายออกมาเป็นการประพฤติในกุศลกรรมบถ ๑๐ ว่าเป็นมงคลอันสูงสุดประการหนึ่ง กุศลกรรมบถเป็นวิถีชีวิตที่สำคัญของชาวพุทธผู้ต้องการจะประพฤติธรรมในชีวิตประจำวัน เป็นศีลที่ครอบคลุมไปถึงใจด้วย โดยปกติ ศีล ๕ หรือศีล ๘ นั้นควบคุมเฉพาะกายกับวาจา อีกประการหนึ่ง การทำความดีโดยไม่เว้นความชั่วเสียก่อนนั้นเป็นการทำความดีที่คละเคล้าไปด้วยความชั่ว ทำให้ความดีแปดเปื้อนไม่สะอาด เหมือนการนำเอาอาหารที่สะอาดไปใส่ในภาชนะที่สกปรก ทำให้อาหารนั้นพลอยแปดเปื้อนไปด้วย ผู้ฉลาดย่อมไม่ทำเช่นนั้น การประพฤติคุณงามความดีต้องทำด้วยความฉลาดรอบคอบ จึงจะมีผลมาก มีอานิสงส์มาก กุศลกรรมบถ ๑๐ นี้เป็นธรรมเครื่องขัดเกลา กาย วาจา ใจ ให้เรียบร้อย

(โปรดติดตามอ่านต่อ ฉบับหน้า)

เดินตามพระ

เมล็ดพันธุ์บาลีใหญ่ งอกงาม ที่กัมพูชา

มโนรถปูรณี

ปลายเดือนมีนาคมที่ผ่านมา พวกเราเหล่าศิษย์ของ**พระอาจารย์มหาธิติพงษ์ อุตตมปัญโญ (พระอาจารย์ต่วน)** วัดจากแดง เกือบ ๒๐ ชีวิต ได้ติดตามท่านพระอาจารย์เดินทางไปธรรมสัญจรที่ประเทศกัมพูชาหลังปิดภาคเรียน ตามคำเชิญของคณะศิษย์ที่โน่น พระสงฆ์อีกรูปที่เป็นศิษย์ติดตามไปดูแลท่านคืออาจารย์ของเรา พระครูประคุณสรกิจ (พระมหาการุณย์ กุสลนันโท) วัดญาณเวศกวัน นครปฐม ซึ่งท่าน

มาศึกษาบาลีใหญ่ จบหลักสูตร ๓ ปี รุ่นที่ ๒ กับพระอาจารย์ต่วนที่วัดจากแดง ฆราวาสที่นำคณะนี้คือ **อ.ณัฐศักดิ์ ตันตยานุพนธ์** และมี **สามเณรตุลา สีลวํส** ชาวกัมพูชาและคณะศิษย์ที่นั่นอีกหลายรูป คอยต้อนรับและอำนวยความสะดวกตลอดการเดินทาง

ก่อนเดินทางไปก็นึกวาดภาพกัมพูชาไว้อย่างเกรงๆ คิดว่าคนที่นั่นคงจะดุ อากาศคงจะร้อนมาก และการเดินทางคงจะลำบาก แต่เมื่อไปพบความจริงจึงรู้ว่าคิดผิดทุกเรื่อง ทราบเพียงว่าจะมีการจัดงานมุทิตา ต้อนรับพระอาจารย์ที่วัดแห่งหนึ่งในกรุงพนมเปญ และได้ยินว่าในช่วงเวลาที่เดินทางครั้งนี้ เป็นช่วงวันคล้ายวันเกิดของพระอาจารย์ด้วย โปรแกรมคร่าวๆ คือวันแรกมีงานต้อนรับที่วัด แล้ววันต่อไปก็จะพาเที่ยวชมโบราณสถานและธรรมชาติป่าเขา ใช้เวลาทั้งสิ้น รวม ๖ วัน

เดินทางถึงสนามบินกรุงพนมเปญก็มีคณะสงฆ์ชาวกัมพูชาซึ่งล้วนเป็นศิษย์ของพระอาจารย์พากันมาต้อนรับ แม้ภาษากัมพูชาจะฟังยากมาก แต่หมู่สงฆ์จำนวนมากหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสน้อมนำมาลัยดอกไม้สวยงามเข้ามากราบปฏิสันถารพระอาจารย์ เห็นแล้วปลื้มใจ ถือเป็น First impression พอออกจากสนามบิน เณรตุลาก็เริ่มทักทายแนะนำคำภาษาถิ่นและบรรยากาศทั่วไป พูดคุยสนุกและเป็นกันเองมาก บรรยากาศในเมืองหลวงเมื่อผ่านไปก็ดูคับคั่งวุ่นวายด้วยผู้คนและยวดยานที่สัญจร เห็นได้ว่าเจริญไม่แพ้เมืองใหญ่ๆ ในบ้านเรา

วัดสุวรรณปทุม ตั้งอยู่ในหมู่บ้านจอมบอกเมียส ต.แซงโรยจังวา อ.บากแขง จ.กัณดาล กรุงพนมเปญ เจ้าอาวาสชื่อ**พระสุวรรณโชโต อุจสุขอน** วัดอยู่ห่างจากสนามบิน ประมาณ ๓๐ กิโลเมตร วัดนี้มีพระหลายรูปที่เคยมาเรียนบาลีใหญ่กับพระอาจารย์ต่วนที่วัดจากแดง เป็นศิษย์รุ่น ๒ (๒๕๕๔ - ๒๕๕๖) แล้วกลับไปพัฒนาการศึกษาบาลีใหญ่ที่บ้านเกิด เช่น พระมหาตีนา พระมหาณำรงค์ พระมหาคุณธิม และเณรราตะ เณรตุลา เป็นต้น ปัจจุบันที่วัดสุวรรณปทุมมีการเปิดโรงเรียนสอนหลักสูตรบาลีใหญ่ ตามแนวการสอนของพระอาจารย์ต่วน มีพระมหาตีนาและพระมหาณำรงค์เป็นอาจารย์สอน และมีพระรูปอื่นๆ ประมาณ ๘ รูป เป็นทีมช่วยสอน วัดนี้มีพระสงฆ์และสามเณร รวมประมาณถึง ๑๒๐ รูป นับเป็นวัดใหญ่และเป็นสำนักเรียนธรรมที่สัปปายะ เจ้าอาวาสให้การสนับสนุนเต็มที่ ทั้งคณะศิษย์ที่มาเป็นครูผู้สอนก็ร่วมใจทำงานกันจริงจัง

พูดถึงวัฒนธรรมต่างๆ ในละแวกภูมิภาคนี้แต่โบราณมา ทั้งไทย พม่า และกัมพูชา ถือว่าไม่ได้แตกต่างกันมากนัก รวมถึงการศึกษาของคณะสงฆ์ ก็มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันสมัยก่อนมีการเรียนการสอนเข้มข้นจริงจังทั้งบาลีสนามหลวงและบาลีใหญ่ แต่ยุคปัจจุบันดูเหมือนระบบการศึกษาสงฆ์ที่พม่าจะเข้มแข็งกว่าของบ้านเรา ส่วนในกัมพูชาก็น่าจับตาไม่น้อย โดยในยุคก่อนๆ ก็มีการเรียนการสอนบาลีใหญ่ ต่อมายุคเขมรแดงครองอำนาจได้เผาทำลายตำราเรียนไปสิ้น การเรียนบาลีใหญ่จึงขาดช่วงไปอย่างน่าเสียดาย ต่อเมื่อพระสงฆ์รุ่นใหม่ชาวกัมพูชามีศรัทธาเดินทางมาศึกษาบาลีใหญ่กับพระอาจารย์ต่วนที่สำนักวัดจากแดง ได้รับความรู้ และประสบความสำเร็จในการศึกษา ด้วยความเสียสละทุ่มเทของพระอาจารย์ที่ยากหาใครเทียบได้ ทำให้พระนักศึกษาชาวกัมพูชาที่จบหลักสูตรแล้ว เกิดแรงบันดาลใจกลับไปรื้อฟื้นและบุกเบิกระบบการเรียนการสอนบาลีใหญ่ที่กัมพูชาให้กลับคืนมา นับเป็น

นิมิตหมายที่ดีที่เมล็ดพันธุ์แห่งบาลีใหญ่จะกลับมาเจริญงอกงามอีกครั้ง เท่าที่ทราบตอนนี้กัมพูชามีสำนักเรียนบาลีใหญ่ ๒ แห่งแล้ว

พอถึงวัดสุวรรณประทุม ได้เห็นความร่มรื่นเป็นระเบียบเรียบร้อย บริเวณกว้างขวาง น้ำจิตน้ำใจของชาววัดที่อบอุ่นคุ้นเคย คล้ายวิถีไทยในต่างจังหวัด ได้เห็นความศรัทธาในพระศาสนาที่มีชีวิตจริง เริ่มด้วยขบวนต้อนรับ ตั้งแถวรอสองข้างทางจากหน้าประตูวัดมาจนถึงศาลา เสียงขับร้องประกอบดนตรีไพเราะแม้จะเป็นภาษาที่ไม่คุ้น (ถ้าเป็นภาษาลาวคงฟังง่ายกว่า) มีพระสงฆ์ถือสัปทน (ร่มคันใหญ่ทำด้วยผ้าแพรสีต่างๆ) ยืนสำรวมรอรับพระอาจารย์จากรถเดินเข้ามายังศาลา หลายท่านโรยกลีบดอกไม้ลงบนพรมที่ปูลาดผ่านแถวชาววัดสองข้างทาง

ถึงหน้าศาลา พระลูกศิษย์อีก ๓ – ๔ ท่านเข้ามาช่วยกันล้างเท้าเช็ดเท้าให้พระอาจารย์ด้วยความเคารพ ในศาลาใหญ่จัดไว้อย่างงามผนังด้านหลังติดข้อความต้อนรับด้วยอักษรสีทองทั้งภาษาไทยและภาษาเขมร พระอาจารย์นั่งเด่นสง่าอยู่กลางศาลา สามเณรสองรูปยืนถือพัดใหญ่ คอยพัดวีให้และสนทนาแนะนำพระอาจารย์ด้วยภาษาบาลีที่ไม่ติดขัด (พระอาจารย์เล่าให้ฟังภายหลัง)

คณะศิษย์ทยอยเข้ามาแสดงความเคารพพระอาจารย์ เหมือนญาติผู้ใหญ่จากแดนไกล

ได้เดินทางกลับมาถึงบ้าน เป็นภาพที่อบอุ่น คณะศิษย์ที่วัดสุวรรณปทุมกล่าวต้อนรับพระอาจารย์กล่าวขอบคุณ (มีแปลไทยเป็นเขมร) ตอนบ่ายก็มารวมกันที่ศาลาอีกครั้ง (มีการจัดขบวนรับ มีสัปทนกั้น โปรยดอกไม้ ล้างเท้าเช็ดเท้าให้พระอาจารย์ทุกครั้งที่เดินมาเข้าพิธี) พระอาจารย์สัมโมทนียกถาน่าประทับใจ ตัวแทนคณะศิษย์กล่าวสรรเสริญพระคุณ พระอาจารย์ได้จับใจนัก ศิษย์เณรน้อยกลุ่มหนึ่ง

สวดปาติโมกข์เป็นภาษาเขมรอย่างคล่องแคล่ว ถวายอาจริยบูชา และมีการทำตัวรูปนามถวาย (ปทรูปสิทธิ) ฯลฯ

ได้เห็นการแสดงมุทิตาต่อพระอาจารย์ที่บรรจงจัดอย่างดีเยี่ยม คาดไม่ถึง พวกเราคณะศิษย์ชาวไทยก็พลอยปลื้มใจ น้อมรับความยิ่งใหญ่ของ **“ครู”** ผู้เสียสละ ผู้ให้ที่แท้จริง ไม่มีถ้อยคำใดที่จะบรรยายได้ว่าคณะศิษย์วัดสุวรรณปทุมมีความเคารพศรัทธาและรำลึกในพระคุณของพระอาจารย์เพียงไร พอตกบ่ายแก่ยังมีพิธีสรงน้ำซึ่งจัดปะรำพิธีกลางแจ้ง จีวรพระอาจารย์ชุ่มโชก เปียกปอนไปทั้งองค์ ตั้งแต่ศีรษะจรดปลายเท้า ดุจน้ำใจชุ่มฉ่ำราดรดทุกอณูแห่งดวงจิต ทุกใบหน้ามีรอยยิ้มเปี่ยมสุข

น่าภูมิใจแทนคณะศิษย์ชาวกัมพูชาที่พระอาจารย์ท่านประกาศชมออกไมค์ในศาลาว่า ที่กัมพูชานี้ ท่านมีความหวังว่าจะประสบความสำเร็จในการสอนที่สุด เพราะมีศิษย์หลายท่าน ที่ทุ่มเท สามัคคี แข็งขัน จริงจังในการขยายการศึกษาบาลีใหญ่ ท่านหวังว่าที่นี่จะพัฒนาการเรียนการสอนได้อีกไกล เห็นชัดว่าความเมตตาของพระอาจารย์ไม่ได้จำกัดเฉพาะในแดนเขตประเทศไทยหรือเฉพาะคนไทยเท่านั้น แต่ความเมตตาอันไม่มีประมาณนี้ได้แผ่ขยายไปทั่วภูมิภาคนี้ ไม่ว่าจะเป็นกัมพูชา เวียดนาม หรือ ลาว ล้วนได้รับโอกาสทางการศึกษาจากพระอาจารย์ไม่แตกต่างกัน เป็นมหาเมตตาอันบริสุทธิ์ กราบอนุโมทนาในบารมีของพระอาจารย์ที่ได้หว่านเมล็ดพันธุ์แห่งธรรมไว้ในผืนนามากมาย และที่กัมพูชานี้ก็พิสูจน์แล้วว่าหลายท่านทำได้ดีกว่าศิษย์ชาวไทย

คณะเราค้างคืนที่วัดสุวรรณปทุม ชาววัดต้อนรับอบอุ่นกันเอง แม้จะต่างชาติต่างภาษา แต่น้ำใจที่สัมผัสได้นั้นเป็นสากล วันรุ่งขึ้นก่อนเดินทางกลับยังมีพิธีกราบลาพระอาจารย์ พระอาจารย์กล่าวชื่นชมเจ้าอาวาสที่ได้สนับสนุนการสอนบาลีใหญ่ ให้มีการจัดตั้งสำนักเรียนที่วัดอย่างเป็นระบบ ระเบียบ น่าปลื้มใจเมื่อเห็นหมู่สงฆ์งดงามเหลืองอร่ามเป็นทิวแถวรอรับโอวาทก่อนจากลา พระเณรและฆราวาสพร้อมใจมาส่งจนพระอาจารย์ขึ้นรถ รอจนรถเคลื่อนออกจากวัด ไม่เว้นแม้แต่ท่านเจ้าอาวาส

วันต่อๆ มาเป็นการท่องเที่ยวชมธรรมชาติและอารยธรรมเก่าแก่ของชาวกัมพูชาที่เสียม-เรียบ ไม่ว่าจะเป็นนครวัด นครธม และปราสาทต่างๆ ที่รายรอบเป็นระยะ ร่มรื่น เขียวขจีด้วยไม้ป่านานาพันธุ์ อากาศจึงไม่ร้อนอย่างที่คิดไว้ ปราสาทหินนครวัดของกัมพูชายิ่งใหญ่อลังการสร้างมาตั้งแต่สมัยอาณาจักรเขมรครองอำนาจช่วงศตวรรษที่ ๙ กระทั่งอาณาจักรเขมรล่มสลายลงช่วงศตวรรษที่ ๑๕ หรือราวปี ค.ศ. ๑๖๐๐ ที่นี่ได้รับการขึ้นบัญชีมรดกโลกของสหประชาชาติ (ยูเนสโก) ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๕ ถือเป็นสัญลักษณ์ความภาคภูมิใจของชาวกัมพูชา จึงมีรูปปราสาทอยู่บนผืนธงชาติกัมพูชาจนถึงปัจจุบัน มาเห็นด้วยตาแล้วยิ่งอัศจรรย์ใจในความพากเพียรของมนุษย์ สงสัยว่าคนโบราณที่นี่คงมีเรี่ยวแรงมหาศาล และวันๆ ก็คงจะว่างมาก จึงก้มหน้าก้มตานั่งแกะสลักหินก้อนโตๆ ได้สวยงาม หินแต่ละก้อนขนาดใหญ่มหึมาสามารถยกมาเรียงกันให้ต่อภาพแกะสลักได้งดงามลงตัวโดยไม่ต้องมีลิ่มสลักใดๆ ช่างน่าอัศจรรย์สมเป็นมรดกโลกจริงๆ นอกจากชื่นชมความอลังการแห่งน้ำมือมนุษย์ในการ

สร้างสรรค์ศิลปกรรม การสร้างปราสาทหินเหล่านี้มีส่วนดีที่ช่วยทำให้กัมพูชาได้อนุรักษ์ป่าไม้ และชีวิตสัตว์ป่าไว้ในเขตปราสาทต่างๆ ตามกฎหมายรัฐบังคับ ทราบจากพระอาจารย์ว่า ไทยยังต้องนำเข้าพวกสัตว์น้ำ เช่น กบ เขียด ปลาแห้ง จากกัมพูชา ซึ่งมีแหล่งน้ำสมบูรณ์ที่สุดในภูมิภาคนี้

แต่พอมานึกถึงค่าเข้าชมโบราณสถานมรดกโลกอันเลื่องชื่อครั้งนี้ นับว่าแพงระยับ ค่าใช้จ่ายคนละ ๓๗ ดอลลาร์ต่อวัน (๑,๓๐๐ บาท) ไม่เว้นพระภิกษุสามเณร คณะเราจองตั๋วแบบราย ๓ วัน จึงเสียค่าตั๋วคนละ ๖๒ ดอลลาร์ (๒,๒๐๐ บาท) การซื้อตั๋วก็ต้องไปเข้าคิวกันแต่เช้า มีการถ่ายรูปติดไว้บนบัตร จะมาทำและใช้แทนกันไม่ได้ มีการตรวจบัตรเข้มทุกทางเข้าปราสาท เรื่องค่าตั๋วนี้ แม้แต่พระภิกษุชาวกัมพูชาท่านยังรู้สึกว่าแพงเกินไป เกรงว่านักท่องเที่ยวจะหายหมด แต่แม้จะมีเสียงโวยว่าแพงเกินเหตุ อยู่บ้านดูรูปโปสการ์ดเอาก็ได้ แต่คณะเราไปรอบนี้ ตอนขึ้นถึงจุดสูงสุดยอดปราสาทนครวัดก็ยังต้องเข้าคิวกันยาวเกือบชั่วโมง ช่างเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสุดฮอตจริงๆ ซึ่งคาดว่าอัตราการท่องเที่ยวจะขยายตัวมากขึ้นเรื่อยๆ ภายหลังการรวมประชาคมอาเซียนมาตั้งแต่ต้นปี ๒๕๕๙ (ซึ่งในปีดังกล่าว มีนักท่องเที่ยวมากถึง ๒.๑ ล้านคนต่อปี)

กลับมาพูดถึงพระอาจารย์ต่วน ท่านวางองค์สบายๆ เป็นกันเอง และเมตตาพวกเรามาก มีวันหนึ่งที่เป็นวันคล้ายวันเกิดของท่าน ท่านก็เป็นเจ้าภาพเลี้ยงอาหารพวกเราถึง ๒ มื้อ และคอยแนะนำให้ข้อมูล อย่างมีน้ำใจอาทรยิ่ง คณะศิษย์ทุกคนมีความสุขและได้รับประโยชน์มากมาย ในการติดตามพระอาจารย์มาจาริกกัมพูชาครั้งนี้ เป็นความประทับใจที่ไม่รู้ลืม และเมื่อรำลึกว่าวาระนี้เป็นวันคล้ายวันเกิดของพระอาจารย์ พวกเราก็เชื่อว่าเรื่องราวที่ประทับใจในครั้งนี้ คือของขวัญจากใจคณะศิษย์ที่แสดงมุทิตาคารวะต่อพระอาจารย์ที่เคารพ ที่จะอยู่ในความทรงจำของท่านไปแสนนาน

วันสุดท้ายก่อนจะเดินทางกลับ คณะเราเดินทางไปเยือนวัดเขาเต่าที่เสียมเรียบ ซึ่งเป็นวัดของลูกศิษย์พระอาจารย์ที่เคยมาศึกษาที่วัดจากแดงเช่นกัน เช่น พระมหารัตน์ พระมหาสาวุฒิ และที่วัดนี้ก็มีการเปิดสำนักเรียนบาลีใหญ่อีกแห่งในกัมพูชา เราไปถึงวัดตอนเย็นก็มีพิธีต้อนรับพระอาจารย์อีกครั้ง ชาววัดจัดที่พักให้พวกเราสะดวกสบาย ฉันพี่น้องศิษย์อาจารย์เดียวกัน บรรยากาศที่วัดเขาเต่าสัปปายะมาก มีโรงเรียนสอนพระปริยัติเตรียมเปิดสอน

สงบงาม ท่ามกลางธรรมชาติ เหมาะที่จะปลีกวิเวกมาปฏิบัติภาวนา พอตกค่ำเณรน้อยหลายรูปนอนเปลญวนในมุมมืดสลัวท่องตำราบาลีแข่งกัน เป็นบรรยากาศของสำนักเรียนที่น่าชื่นชม อุโบสถน้อย สงบงามอยู่บนยอดเขา บางท่านไปนั่งสมาธิ เดินจงกรม ชมดาว เช้าตรู่ยังได้ชมแสงอรุณที่หน้าอุโบสถนี้ ทางวัดจัดถวายภัตตาหารเช้า จากนั้นคณะเราจึงจำใจอำลาชาววัด เพื่อเดินทางกลับเมืองไทย

การเดินทางติดตามพระอาจารย์ต่วน ไปเยือนสำนักเรียนบาลีใหญ่และโบราณสถานมรดกโลกของกัมพูชาครั้งนี้ พวกเรารู้สึกประทับใจในความเมตตาที่พระอาจารย์มีต่อเหล่าศิษย์ไม่ว่าใกล้ไกล ซึ่งสะท้อนกลับมาด้วยพิธีมุทิตาสักการะพระอาจารย์ที่คณะศิษย์วัดสุวรรณ-ปทุมได้จัดพิธีอย่างน่าประทับใจ แบบเอาหัวใจมาถวายตอบแทนพระคุณ รู้สึกสำนึกในพระ-มหากรุณาธิคุณขององค์สมเด็จพระสัมมา-สัมพุทธเจ้า ความยิ่งใหญ่ของพระสัทธรรมที่สืบทอดกว่า ๒๖๐๐ ปี โดยมีครูบาอาจารย์คอยจุดประทีปต่อๆ กันมา และเมื่อศิษย์กตัญญูได้สำเร็จการศึกษาก็ไม่ลืมบ้านเกิด กลับไปสร้างสานงานธรรมในถิ่นฐานเดิม ตามแนวทางและปฏิปทาที่พระอาจารย์ได้สอนมา

น้อมรำลึกถึงพุทธดำรัส ที่ว่า “ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงเที่ยวจาริกไป เพื่อประโยชน์แก่ชนเป็นอันมาก เพื่อความสุขแก่ชนเป็นอันมาก เพื่ออนุเคราะห์สัตว์โลก เพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อความสุข แก่เทพดาและมนุษย์ทั้งหลาย แต่อย่าได้ไปทางเดียวกันสองรูป เธอทั้งหลายจงแสดงธรรม งามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถะ พร้อมทั้งพยัญชนะ บริสุทธิ์บริบูรณ์สิ้นเชิง เพราะในโลกนี้ สัตว์ที่มีกิเลสเพียงดังธุลีในจักษุเบาบาง ยังมีอยู่”

การเดินทางย่อมมีวันสิ้นสุด ไม่ว่าเราจะสุขจะเศร้า จะประทับใจเพียงไร ในที่สุด ก็เหลือเพียงความทรงจำ และแรงบันดาลใจที่จะทำหน้าที่ของพุทธบริษัทที่ดี โดยมุ่งประโยชน์สูงสุดในการเกิดเป็นมนุษย์ มีโอกาสพบพระพุทธศาสนา และมีกัลยาณมิตรผู้ประเสริฐเช่นครูบาอาจารย์ผู้ทรงคุณทรงธรรม แต่...การเดินทางยาวไกลในสังสารวัฏแม้จะยังไม่สิ้นสุดก็คงถึงจุดหมายปลายทางในไม่ช้า ขอเพียงเรามีความจริงใจที่จะปฏิบัติบูชา กลับมาจากกัมพูชาครั้งนี้ พลังแห่งศรัทธาในธรรมผลิบานในใจ ขอพระธรรมอันประเสริฐจงเป็นดวงประทีปที่ส่องสว่างในดวงจิตแห่งเวไนยสัตว์ นำทางสู่ฝั่งนิรทุกข์จงทั่วกัน

ชวนอ่านหนังสือ

ประวัติพระพุทธเจ้าที่น่าสนใจในหนังสือภาษาอังกฤษ

เล่ม Gotama Buddha : A Biography Based on the Most Reliable Texts 2 Volumes

นริศ จรัสจรรยาวงศ์

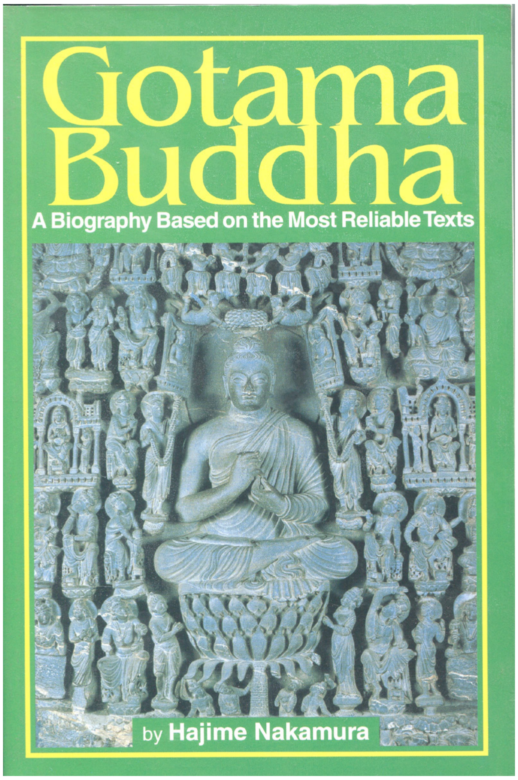

ชีวประวัติของพระพุทธเจ้ายังมีอะไรให้ศึกษาอีก ? ตามปกติชาวพุทธเราเวลาอ่านประวัติของพระพุทธองค์ มักจะเป็นเรื่องคละเคล้าของแหล่งที่มา จากคัมภีร์ชั้นต่างๆ ตั้งแต่ชั้นต้นดังพระไตรปิฎกบาลี จนถึงคัมภีร์ชั้นรอง เช่น อรรถกถา และพงศาวดารต่างๆ ฯลฯ ซึ่งเมื่อ

การณ์ที่ท่านพุทธทาสดำริ นำพุทธภาษิตเฉพาะในส่วนประวัติตรัสเล่าต่างๆ ที่แสดงเฉพาะในคัมภีร์พระไตรปิฎกมาเผยแพร่ โดยให้ชื่อหนังสือว่า **"พุทธประวัติจากพระโอษฐ์"** เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๗ นั้น ท่านเคยยกคำกล่าวของ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ที่ท่านเคยทรงพบเหตุแห่งความไม่สะดวกข้อนี้ ดังที่ตรัสไว้ ในคำปรารภ เมื่อครั้งที่จัดพิมพ์หนังสือพุทธประวัติเล่ม ๑ ของพระองค์ว่า :-

"...น่าเสียดายว่า เรื่องพุทธประวัตินั้น ไม่ปรากฏในบาลีที่ขึ้นสู่สังคีติจนตลอดเรื่องสักแห่งเดียว มีมาในบาลีประเทศนั้นๆ เพียงเป็นท่อนๆ เช่นเรื่องประสูติมาในมหาปทานสูตร แห่งทีฆนิกาย มหาวรรค, เรื่องครั้งยังทรงพระเยาว์ มาในติกนิบาต อังคุตตรนิกาย, เรื่องตั้งแต่ปรารภเหตุที่เสด็จออกบรรพชา จนภิกษุปัญจวัคคีย์สำเร็จพระอรหัตตผล มาในปาสราสิสูตร แห่งมัชฌิมนิกาย มูลปัณณาสก์, เรื่องเสด็จออกบรรพชาแล้ว บำเพ็ญทุกรกิริยา และจนถึงได้ตรัสรู้ มาในมหาสัจจกสูตร แห่งมัชฌิมนิกาย มูลปัณณาสก์, เรื่องตั้งแต่ตรัสรู้แล้วจนถึงอัครสาวกบรรพชา มาในมหาวรรค แห่งวินัย, การ

ทรงบำเพ็ญพุทธกิจนั้นๆ มาในพระสูตรต่างๆ หลายสถาน, ตอนใกล้จะปรินิพพานจนถึงปรินิพพานแล้ว มัลลกษัตริย์ในกุสินาราทำการถวายพระเพลิงพระพุทธสรีระ แล้วแบ่งพระสารีริกธาตุไว้บ้าง แจกไปในนครอื่นบ้าง มาในมหาปรินิพพานสูตร แห่งทีฆนิกาย มหาวรรค เป็นอย่างนี้ เข้าใจว่าพระคันถรจนาจารย์มุ่งจะกล่าวเทศนาบางอย่าง จึงชักเรื่องมากล่าวพอเป็นเหตุปรารภเทศนา ที่เรียกว่า "อัตถุปป์ตติ" อีกอย่างหนึ่ง ได้เรื่องมาเพียงใดก็รจนาไว้เพียงนั้นเป็นคราวๆ เพราะเหตุนี้ ในปกรณ์เดียวควรจะเรียงเรื่องไว้ในสูตรเดียวกัน ก็ยังเรียงกระจายกันไว้..."

โดยหนังสือพุทธประวัติที่เรียบเรียงจากคัมภีร์ชั้นต้นสุดอย่างพระบาลีของท่านพุทธทาสเล่มนี้ ท่านได้ทยอยปรับปรุงเรื่อยมา จนสิ้นสุดในปี พ.ศ. ๒๔๙๘ รวมเวลาทั้งสิ้น ๒๒ ปี โดยท่านกล่าวใจความสำคัญไว้ในย่อหน้านี้ว่า

"ข้าพเจ้ากล้ายืนยันเฉพาะในส่วนนี้ว่า ยังไม่เคยมีใครที่ได้แต่งหนังสือพุทธประวัติเล่มใดได้นำเอาเรื่องราวตอนที่เป็นการค้นคว้าทดลองก่อนการตรัสรู้ของพระผู้มีพระภาคเจ้า มาแสดงไว้อย่างครบถ้วนเหมือนที่ข้าพเจ้านำมาแสดงไว้ในหนังสือเล่มนี้เลย ทั้งนี้ได้แก่ข้อความตั้งแต่หน้า ๔๙ ถึงหน้า ๑๐๔ แห่งหนังสือเล่มนี้ และเป็นข้อความที่ตรัสเองล้วน โดยไม่มีคำของพระสังคีติกาจารย์และอรรถกถาเข้ารวมอยู่ด้วย"

ในบทความนี้ ผู้เขียนขอแนะนำหนังสือพอสังเขปในฉบับภาษาอังกฤษเล่มหนึ่ง ชื่อว่า **"Gotama Buddha"** โดย ศาสตราจารย์ชาวญี่ปุ่น **ฮาจิเมะ นากามูระ** (Hajime Nakamura ค.ศ. 1912 - 1999) ท่านถือเป็นผู้เชี่ยวชาญอินเดียศึกษาที่สำคัญมากของญี่ปุ่น โดยมีความรอบรู้ในภาษาต่างๆ ที่ใช้ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาทุกชนิด ในหนังสือเล่มที่ยกมากล่าวในวันนี้ มี "วิธีวิทยา" ในการนำแหล่งคัมภีร์พุทธศาสนาจากทุกภาษาในโลก นับแต่บาลีที่เราๆ ทราบอยู่ จนถึงคัมภีร์สันสกฤต จีน ทิเบต ฯลฯ ที่อยู่ในชั้นต้น มาประกอบเป็นชุดหนังสือ ๒ เล่มหนาเขื่องกว่า ๑,๐๐๐ หน้า

แน่นอนว่าเดิมหนังสือเล่มนี้ถูกเขียนขึ้นเป็นภาษาญี่ปุ่นในปี ค.ศ. 1968 และปรับปรุงขยายเพิ่มเติมใน ค.ศ. 1991 ชุดหนังสือดังว่าถูกนำมาแปลเป็นภาษาอังกฤษเสร็จสมบูรณ์ในปี ค.ศ.2000 โดยสำนักพิมพ์ Kosei

การ "สอบหลักฐาน" ดังว่า ให้ภาพฐานะของพระพุทธองค์ในแบบ "บุคคลในประวัติศาสตร์" ถึงจะมีลักษณะการวิเคราะห์วิพากย์ แต่ให้อรรถรสในการอ่านที่ลึกซึ้ง และเพิ่มศรัทธาปสาทะให้พระพุทธองค์ในแง่มุมที่หลุดกรอบความคิดเดิมได้อย่างน่าอัศจรรย์ใจ ซึ่งนอกจากในมุมของคัมภีร์ ศ.นากามูระ ยังใช้ข้อมูลประวัติศาสตร์ของอินเดียต่างๆ ทั้งการค้นพบทางโบราณคดีเนื่องด้วยพระพุทธองค์ในที่ต่างๆ มาอ้างอิงจำนวนมหาศาล โดยในเล่มแรกแบ่งออกเป็น ๖ บท จะกล่าวถึงตั้งแต่ครั้งประสูติ ชีวิตในวัยเยาว์ การออกบวชค้นหาสัจธรรม กระทั่งบรรลุอรหัตตผล ต่อเนื่องถึงช่วงที่พระพุทธองค์ทรงเผยแผ่อริยสัจ และพบปะบุคคลร่วมสมัยหลากหลายท่าน ฯลฯ ศ.นากามูระ ได้แยกแยะประเด็นของข้อเท็จจริงเชิงประวัติศาสตร์กับตำนานเล่าขานได้สนุกสนานยิ่ง ในขณะที่เล่มที่สองเกือบทั้งหมด เป็นการกล่าวแจกแจงถึงช่วงสุดท้ายและการปรินิพพานของพระองค์ได้อย่างลึกซึ้งพิสดาร จนต้องแนะนำให้หามาอ่าน

ความแตกต่างระหว่าง Historical (ประวัติศาสตร์) และ Mythological (ตำนาน) หลักในการค้นคว้าทั่วไปของเล่มนี้ ให้ประเด็นไว้

๑. ใช้คัมภีร์ที่เก่าแก่ที่สุด ซึ่งแน่นอนมีพระบาลีของเถรวาท และคัมภีร์ในชั้นเดียวกัน แต่ต่างนิกายในภาษาอื่นๆ เท่าที่พบ เช่น สันสกฤต จีน และ ทิเบต พึงเข้าใจว่า ในคัมภีร์พุทธศาสนาของทั้งจีนและทิเบต ได้แปลนิกายหลากหลายที่ยังอยู่ในชั้น "พุทธเดิม" (๑๘ - ๒๑ นิกาย) ก่อนการก่อเกิดมหายานไม่น้อย ทั้งนี้ เพียงพอยกตัวอย่างเช่น สังยุกตาคม < จ๋าอาหัน **雜阿含** > มัธยามาคม < จงอาหัน **中阿含** > ทีรฆาคม < ฉางอาหัน **長阿含** > ๓ พระสูตรนี้ ถือได้ว่าเป็นพระสูตรที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกับพระบาลีของเรา อันได้แก่ สังยุตตนิกาย มัชฌิมนิกาย และ ทีฆนิกาย ถือว่าเป็นพระสูตรในยุคต้นก่อนการก่อเกิดมหายาน โดย ๒ พระสูตรแรกเป็นของนิกายสรวาสติวาทิน และสูตรสุดท้ายเป็นของนิกายธรรมคุปต์ อนึ่ง คัมภีร์ต้นฉบับสันสกฤตปัจจุบัน "แทบจะ" เรียกได้ว่าไม่เหลือแล้ว ส่วนฉบับพากย์จีนได้รับการแปลในระยะ ๘๐๐ - ๑,๐๐๐ ปีหลังพุทธกาล แต่ยังคงถือเป็นคัมภีร์รุ่นต้นที่นักวิชาการพุทธทั่วโลกใช้อ่านเทียบเคียงกับพระบาลีเสมอมา

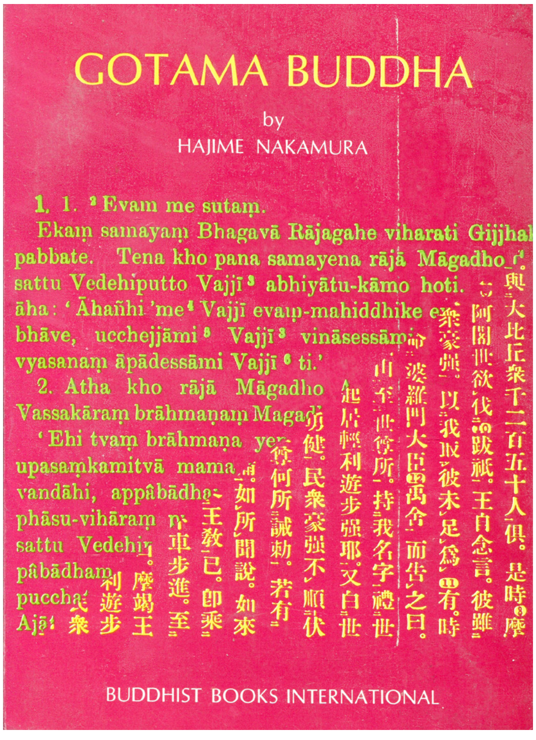

๒. ผู้วิจัยมิได้ละเลยเรื่องเล่าหรือประวัติเชิงปรัมปราแนวเหนือมนุษย์ทั้งหมดเสียทีเดียว คุณสมบัติเหล่านี้ล้วนปรากฏอยู่ในคัมภีร์ชั้นต้นไม่น้อย ทั้งนี้ท่านเองเชื่อมโยงเข้ากับสภาพภูมิประเทศ โบราณวัตถุที่หลงเหลือ เช่น การศึกษาจากโบราณสถาน เช่น สถูปสาญจีและนาคารชุนโกณฑะ

๓. สุดท้าย เนื่องด้วย ดร.นากามูระ เป็นผู้เชี่ยวชาญอินเดียศึกษาอย่างยิ่งยวด ท่านมีการเทียบเคียงคัมภีร์ของอินเดียต่างศาสนาต่างความเชื่อ เช่น นำคัมภีร์ของศาสนาเชน หรือคัมภีร์อุปนิษัทของพราหมณ์ในชั้นกาลานุกรมเดียวกัน

ยกตัวอย่างบางข้อมูลภายหลังการตรัสรู้ หากว่าเฉพาะพระบาลี ท้าวสหัมบดีพรหมอาราธนาพระพุทธองค์แสดงธรรม ในส่วนนี้ไม่สามารถพบได้ในคัมภีร์รุ่นเดียวกันของที่อื่นเป็นต้น อย่างไรก็ดี นากามูระ ถือว่าพระพุทธองค์มีความกล้าหาญองอาจในการทำลายประเพณีในยุคสมัยนั้นที่ผู้นำทางจิตวิญญาณหรือนักปรัชญาเผยแผ่ธรรมอยู่เฉพาะวงแคบๆ โดยภายหลังจากพิชิตมารและได้รับอาราธนาจากท้าวสหัมบดีพรหม ท่านสามารถกระจายคำสอนเข้าถึงผู้คนวงกว้าง ซึ่งถือว่าไม่ธรรมดาในยุคนั้น หรืออย่างเช่น "ธัมมจักกัปปวัตนสูตร" Dhammacakka-Pavattana-Sutta..**轉法輪經** คัมภีร์เท่าที่มีให้ศึกษา "อย่างน้อย" มี ๑๗

เวอร์ชั่น แบ่งเป็นพระบาลี ๓ (๒ ในสังยุตนิกาย + ๑ ในมหาวรรค) พากย์จีน ๔ ในพระสูตรอาคม **阿含** 2 ในวินัย **律藏** สันสกฤต ๓ ทิเบต 5 = 3+4+2+3+5 ในรายละเอียดมีแตกต่างกันบ้างเล็กๆ น้อยๆ แต่หลักๆ ลงรอยกันในเรื่องหลักธรรม

ศาสตราจารย์ ฮาจิเมะ นากามูระ ชาตะ ๒๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๕๕ ณ เมือง Matsue จบปรัชญาอินเดียและวรรณคดีสันสกฤต คณะอักษรศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยโตเกียว ในปี พ.ศ. ๒๔๗๙ ดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ ในปี พ.ศ. ๒๔๙๗ และเป็นคณบดีประจำระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๐๗ - ๒๕๐๙ ภายหลังการเกษียณอายุได้รับการแต่งตั้งเป็นศาสตราจารย์เกียรติคุณ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๖ และได้รับเกียรติประวัติสูงสุดด้วยการเป็นสมาชิก Japan Academy ใน พ.ศ. ๒๕๒๖ ศาสตราจารย์ท่านนี้ มีความเชี่ยวชาญลึกซึ้งเป็นพิเศษในปรัชญาต่างๆ ของอินเดีย ทั้งเป็นนักนิรุกติศาสตร์ที่เลื่องชื่อของศตวรรษที่ ๒๐ ในเฉพาะพระพุทธศาสนา ท่านทำงานวิจัยแนวพุทธเบื้องต้นไว้ถึง ๘ เล่ม ทั้งพจนานุกรมพุทธศาสนา ๓ เล่ม และพุทธมหายานอีก ๔ เล่ม และยังมีบรรณานุกรมเกี่ยวกับคัมภีร์พุทธอีกมากมาย ซึ่งถึงแม้จะอยู่ในภาษาญี่ปุ่น อย่างน้อยหนังสือภาษาอังกฤษขนาดใหญ่เนื่องด้วยชีวประวัติของพระพุทธเจ้าก็ได้รับการแปลมาให้ร่วมอนุโมทนา

ศ.ท่านนี้ นอกเหนือจากความเชี่ยวชาญอินเดียศึกษาแล้ว ความสนใจของท่านยังครอบคลุมทั้งจีน และหลากหลายอารยธรรมของโลก สะท้อนผ่านผลงานแปลภาษาอังกฤษ เช่น The Ways of Thinking of Eastern Peoples (Tokyo: The National Commission

for UNESCO, 1960); Ways of Thinking of Eastern Peoples: India, China, Tibet, Japan, ed. by Philip P. Wiener (revised edition, Honolulu: East-West Center Press, 1964). Sekai Shisoshi (History of World Thought)

ศ.ฮาจิเมะ นากามูระ ท่านลาจากโลกในวัย ๘๗ ปี เมื่อ ๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๒ งานศพของท่านได้รับการสนับสนุนปัจจัยจากพระจักรพรรดิและจักรพรรดินี พร้อมพวงหรีดจากพระบรมวงศานุวงศ์ โดยมีผู้ร่วมงานกว่า ๑,๒๐๐ ท่าน ทั้งมีการสวดมนต์ตามแบบพุทธในพระสูตรสำคัญต่างๆ ด้วย

อาจกล่าวได้ว่า ชุดหนังสือ ๒ เล่มนี้ หากใครที่มีฉันทะใฝ่ศึกษาเรื่องราวของพระพุทธองค์ในเชิงกายเนื้อกายหนัง และในแง่ที่เป็นบุคคลในประวัติศาสตร์ผู้ได้รับการนับถืออย่างสูงในฐานะศาสดาของพระพุทธศาสนา ถือได้ว่าเป็นงานแนววิชาการที่ดีที่สุด และละเอียดลออที่สุดเล่มหนึ่งในบรรณพิภพ

ทัศนะ

ผู้เดินทาง

คัมภีร์แผนที่นิรวาน

แผนที่...ก็คือแผนที่บอกทางเดิน เครื่องสังเกตระหว่างทางและเป้าหมาย **แผนที่** โดยตัวมันเองไม่ใช่เป้าหมายหรือผล ผู้ยึดถือแผนที่หรือผู้จำแผนที่ได้แม่นยำ หรือผู้เข้าใจแผนที่ได้ลึกซึ้ง

ด้วยความฉลาด ใช่ว่าจะเป็นผู้ถึงเป้าหมายแล้ว หรือสำเร็จผลแล้ว แผนที่หลายฉบับเพี้ยน ทำให้คนเดินตกหลุมตกบ่อตกเหว เข้ารกเข้าพง หรือมัวหลงชมติดสวนดอกไม้ วิมานริมทาง

มีแผนที่ดี แต่ไม่ยอมเดิน ก็ไม่ถึงที่หมาย เดินโดยไม่มีแผนที่ คิดว่าข้าแน่หรือลองผิดลองถูกเองก็คงถึงหรอก ถ้ามีบารมีมากพอจริงๆ เป้าหมายที่ว่าถึงแล้ว สูงแล้ว สุดแล้ว อาจยังไม่ใช่เพราะหลงเข้าใจผิดไป **แผนที่**...คือ **พระไตรปิฎก** ทำไมจะไม่สำคัญสำหรับคนสามัญอย่างเราๆ เพราะนำพาคนเข้าถึงเป้าหมายจริงมามากแล้ว **เป้าหมายสูงสุด** ของใครของมัน เมื่อเดินถึงแล้ว มีทางเดียวที่ถ่ายทอดได้ดีที่สุดสำหรับคนทั่วไป ก็คือแผนที่ สำคัญที่สุด คือมีแผนที่ดีแล้ว เดิน

บ้าง อู้บ้าง นอนเล่นจนเพลินบ้าง ก็ไม่รู้จะถึงเป้าหมายเมื่อไหร่สักที

คัมภีร์แผนที่นิรวาน หลายที่มีแต่ชื่อไม่มีรายละเอียด หลายที่ซ่อนปริศนาไว้หลายระดับชั้น หลากแง่มุม มากนัยยะ มีอรรถะความหมายเป็นอเนก ไม่ได้มีอรรถะแค่พยัญชนะชั้นเดียวตื้นๆ เผินๆ ตรงๆ ซื่อๆ อาจมากถึงร้อยอรรถนัย ซึ่งการตีความก็อาจไม่ผิดในแต่ละชั้น แต่มีความถูกต้องมากน้อยกว่ากัน มีความลึกซึ้งลึกล้ำ และการนำไปใช้ประโยชน์ต่างกัน ขึ้นกับภูมิปัญญา อาจกล่าวได้ว่า อรรถใดสามารถสื่อและนำพาคนๆ นั้นไปสู่กิจในอริยสัจจ์ได้มากที่สุด อรรถนั้นก็มีประโยชน์เกื้อกูลมากที่สุด เป็นไปเพื่อความสุขมากที่สุดสำหรับคนนั้น เหมือนการเข้าใจสื่อสัญลักษณ์ในแผนที่ แปลแล้วสามารถนำพาไปทางตรงสั้นสู่เป้าหมายได้จริง, หลายที่เว้นไว้หรือขาดหายไป ต้องเชื่อมโยงต่อเอาเองเหมือนจิ๊กซอว์, หลายที่ถ้าไม่เคยเดินทางไปจริง ไม่เคยถึงที่นั้นจริง เอาแต่คิดตามตรรกะตามพยัญชนะ แม้จะแสนฉลาดเก่งกาจในวิชาแผนที่ แต่ก็มีทางเพี้ยนผิดพลาดได้มาก อาจถึงขั้นดูถูกหัวเราะเยาะคนที่เคยเดินทางไปถึงแล้วจริงๆ

คนเดินทางถึงแล้ว แต่ไม่เก่ง ไม่ได้เรียนวิชาแผนที่มามาก อาจกล่าวสภาวธรรมที่ตนได้ตนถึงไม่ตรงตามภาษาบัญญัติในวิชาแผนที่ เพราะ **สภาวพุทธธรรม**แท้นั้น ทั้งสุขุมลึกซึ้ง (**คมฺภีรา**) เห็นได้ยาก (**ทุทฺทสา**) รู้ตามได้ยาก (**ทุรนุโพธา**) สงบ (**สนฺตา**) ประณีต (**ปณีตา**) คาดคะเนเดาไม่ได้ (**อตกฺกาวจรา**) ละเอียด (**นิปุณา**) รู้ได้เฉพาะบัณฑิต (**ปณฺฑิตเวทนียา**)

(ที.สี. ๙/๒๖ "พรหมชาลสูตร")

จะเรียนให้รู้เรื่อง เข้าใจ เข้าถึง เข้า**นิพพาน** ต้องเดินทางปฏิบัติไปตามลำดับด้วย ถ้าเอาแต่อ่านอย่างเดียว ไม่ยอมเดินทางจริง ก็จะไม่ได้ประสบการณ์จริง และไม่อาจถึงเป้าหมายที่แท้จริงได้เลย ๛

ปริยัติ-ปฏิบัติ-ปฏิเวธ-ปาฬิ-ปาพจน์

❁ **ปริยัติ**เรียนเพื่อค้น หนทาง
ต้องแม่นชัดจัดวาง ไป่เพี้ยน
ปฏิบัติที่สายกลาง อริย - มัคคา
สติปัฏฐานรานเสี้ยน ตื่นรู้บรรเทา

❁ เพียรเพ่งเผาเพื่อล้าง อกุศล
บาปชั่วอย่ามั่วปน จิตแท้
กุศลให้ก่อใจดล ทุกชั่ว ขณะเทียว
ปฏิเวธลดปลดแก้ ปล่อยสิ้นธุลี

❁ **บาฬี**ควรคู่ค้ำ ปริยัติ
จะซ่านซึ้งถึงอรรถ ถี่ถ้วน
พุทธพจน์ท่านทรงตรัส สอนสั่ง
คำแห่งบาฬีล้วน แหล่งรู้เรียนธรรม ๛

ความลึกซึ้งของพระไตรปิฎก ๓

วินโย กิจฺจคมฺภีโร อภิธมฺโม สภาวโต
สุตฺตนฺโต อตฺถคมฺภีโร อิเม ตโย สุคมฺภีรา ฯ

(วชิรสารัตถสังคหะ)

พระวินัยลึกซึ้งโดย**กิจ** **พระอภิธรรม**ลึกซึ้งโดย**สภาวะ** **พระสูตร**ลึกซึ้งโดย**อรรถ**

พระวินัย เป็น **สังวราวรกถา** ว่าด้วยความสังวรระวังสำรวมน้อยใหญ่

พระสูตร เป็น **ทิฏฐิวินิเวฐนกถา** ว่าด้วยการถ่ายถอนให้ออกจากความเห็นผิด

พระอภิธรรม เป็น **นามรูปปริจเฉทกถา** ว่าด้วยการจำแนกแยกแยะความต่างแห่งนามรูป

(อภิ.สํ.อฏฺฐ. ๗๕ /น.๔๙,๕๒ - ๕๓ ฉ.มหามกุฏฯ)

อัปปสุตสูตร

ดูกรภิกษุทั้งหลาย บุคคล ๔ จำพวกนี้ มีปรากฏอยู่ในโลก ๔ จำพวกเป็นไฉน ? คือ

๑. บุคคลผู้มีสุตะน้อย ทั้งไม่เข้าถึงด้วยสุตะ
๒. บุคคลผู้มีสุตะน้อย แต่เข้าถึงด้วยสุตะ
๓. บุคคลผู้มีสุตะมาก แต่ไม่เข้าถึงด้วยสุตะ
๔. บุคคลผู้มีสุตะมาก ทั้งเข้าถึงด้วยสุตะ

ดูกรภิกษุท. ก็บุคคลผู้มีสุตะน้อย ทั้งไม่เข้าถึงด้วยสุตะ เป็นอย่างไร ?

คือบุคคลบางคนในโลกนี้ มีสุตะ คือ สุตตะ เคยยะ เวยยากรณะ คาถา อุทาน อิติวุตตกะ ชาดก อัพภูตธรรม เวทัลละน้อย ทั้งเขาก็หาได้รู้อรรถรู้ธรรมแห่งสุตะน้อยนั้นแล้วปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมไม่ บุคคลผู้มีสุตะน้อย ทั้งไม่เข้าถึงด้วยสุตะ เป็นอย่างนี้แล

ดูกรภิกษุท. ก็บุคคลผู้มีสุตะน้อย แต่เข้าถึงด้วยสุตะ เป็นอย่างไร ?

คือบุคคลบางคนในโลกนี้มีสุตะ คือ สุตตะ เคยยะ ฯลฯ เวทัลละน้อย แต่เขารู้อรรถรู้ธรรมแห่งสุตะน้อยนั้น แล้วปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม บุคคลผู้มีสุตะน้อย แต่เข้าถึงด้วยสุตะเป็นอย่างนี้แล

ดูกรภิกษุท. ก็บุคคลผู้มีสุตะมาก แต่ไม่เข้าถึงด้วยสุตะ เป็นอย่างไร ?

คือบุคคลบางคนในโลกนี้ มีสุตะ คือ สุตตะ เคยยะ ฯลฯ เวทัลละมาก แต่เขาหาได้รู้ทั่วถึงอรรถรู้ทั่วถึงธรรมแห่งสุตะมากนั้นแล้วปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมไม่ บุคคลผู้มีสุตะมาก แต่ไม่เข้าถึงด้วยสุตะ เป็นอย่างนี้แล

ดูกรภิกษุท. ก็บุคคลผู้มีสุตะมาก ทั้งเข้าถึงด้วยสุตะ เป็นอย่างไร ?

คือบุคคลบางคนในโลกนี้ มีสุตะ คือ สุตตะ เคยยะ ฯลฯ เวทัลละมาก ทั้งเขาก็รู้ทั่วถึงอรรถรู้ทั่วถึงธรรมแห่งสุตะมากนั้นแล้วปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม บุคคลผู้มีสุตะมาก ทั้งเข้าถึงด้วยสุตะ เป็นอย่างนี้แล

ดูกรภิกษุท. บุคคล ๔ จำพวกนี้แล มีปรากฏอยู่ในโลก

๑. ถ้าบุคคลมีสุตะน้อย ทั้งไม่ตั้งมั่นแล้วในศีล นักปราชญ์ทั้งหลายย่อมติเตียนเขา ทั้งโดยศีลและสุตะทั้งสอง **๒.** ถ้าบุคคลแม้มีสุตะน้อย แต่ตั้งมั่นแล้วในศีล นักปราชญ์ย่อมสรรเสริญเขาโดยศีล แต่สุตะของเขาไม่สมบูรณ์ **๓.** ถ้าบุคคลแม้มีสุตะมาก แต่ไม่ตั้งมั่นแล้วในศีล นักปราชญ์ย่อมติเตียนเขาโดยศีล แต่สุตะของเขาสมบูรณ์ **๔.** ถ้าบุคคลมีสุตะมาก ทั้งตั้งมั่นดีแล้วในศีล นักปราชญ์ย่อมสรรเสริญเขา ทั้งโดยศีลและสุตะทั้งสอง ใครควรเพื่อจะติเตียนเขาผู้เป็นพหูสูต ผู้ทรงธรรม เป็นพุทธสาวกผู้มีปัญญา ผู้เป็นประดุจแท่งทองชมพูนุท แม้เทวดาก็ย่อมชมเชย แม้พรหมก็สรรเสริญ ฯ

(องฺ. จตุกฺก. ๒๑ / ๖)

สรุป ถึงแม้เรียนรู้ปริยัติธรรมน้อย แต่มีศีล และปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม นักปราชญ์ย่อมสรรเสริญ, เรียนรู้ปริยัติมากแต่ไม่มีศีล ปฏิบัติธรรมไม่สมควรแก่ธรรม นักปราชญ์ย่อมติเตียน, เรียนรู้ปริยัติมากด้วย ทั้งมีศีลและปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมด้วย ย่อมได้รับการสรรเสริญเพียงส่วนเดียว

ข้อสังเกตว่าแผนที่ไหนผิดเพี้ยน เปรียบเทียบ**บาลีสยามรัฐ** กับ **ฉัฏฐสังคายนาบาลีพม่า**

๒. อปฺปสฺสุโตปิ เจ โหติ, สีเลสุ สุสมาหิโต; สีลโต นํ ปสํสนฺติ, <u>นาสฺส</u> สมฺปชฺชเต สุตํ	**๒.** อปฺปสฺสุโตปิ เจ โหติ, สีเลสุ สุสมาหิโต; สีลโต นํ ปสํสนฺติ, <u>ตสฺส</u> สมฺปชฺชเต สุตํ
แปล ถ้าบุคคลแม้มี**สุตะน้อย**, แต่ตั้งมั่นแล้วในศีล; นักปราชญ์ย่อมสรรเสริญเขาโดยศีล, **แต่สุตะของเขา<u>ไม่</u>สมบูรณ์**	**แปล** ถ้าบุคคลแม้มี**สุตะน้อย**, แต่ตั้งมั่นแล้วในศีล; นักปราชญ์ย่อมสรรเสริญเขาโดยศีล, **สุตะของเขาย่อมสมบูรณ์**
๓. พหุสฺสุโตปิ เจ โหติ, สีเลสุ อสมาหิโต; สีลโต นํ ครหนฺติ, <u>ตสฺส</u> สมฺปชฺชเต สุตํ	**๓.** พหุสฺสุโตปิ เจ โหติ, สีเลสุ อสมาหิโต; สีลโต นํ ครหนฺติ, <u>นาสฺส</u> สมฺปชฺชเต สุตํ
แปล ถ้าบุคคล**แม้มีสุตะมาก**, แต่ไม่ตั้งมั่นแล้วในศีล; นักปราชญ์ย่อมติเตียนเขาโดยศีล, **แต่สุตะของเขาสมบูรณ์** *(บาลีสยามรัฐ)*	**แปล** ถ้าบุคคล**แม้มีสุตะมาก**, แต่ไม่ตั้งมั่นแล้วในศีล; นักปราชญ์ย่อมติเตียนเขาโดยศีล, **สุตะของเขาย่อม<u>ไม่</u>สมบูรณ์** *(ฉัฏฐสังคายนาบาลีพม่า)*

อรรถกถา อธิบายข้อ ๒ ว่า ตั้งมั่นแล้วในศีล หมายถึงพระขีณาสพ, บทว่า **ตสฺส สมฺปชฺชเต สุตํ** ความว่า สุตะของบุคคลนั้น ชื่อว่าสมบูรณ์ เพราะเหตุที่กิจคือศีลและสุตะอันเขาทำแล้วด้วยสุตะนั้น, บทว่า **นาสฺส สมฺปชฺชเต** ความว่า สุตกิจ ชื่อว่าไม่สมบูรณ์ เพราะกิจคือศีลและสุตะอันเขามิได้ทำด้วยสุตะที่เขาเรียนมา จึงไม่สำเร็จกิจ นี่เป็นตัวอย่างของ<u>พยัญชนะที่ตั้งไว้ผิด</u> <u>อรรถะก็ย่อมผิดไป</u> อรรถะต่างกันแสดงถึงการให้ความสำคัญแก่คุณค่าการปฏิบัติปฏิเวธต่างกัน บาลีพม่าให้คุณค่าความสำคัญการปฏิบัติปฏิเวธมากกว่าปริยัติหรือสุตะอย่างเดียวอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อเทียบกับบาลีไทย เท่านี้ยังอาจวินิจฉัยฟันธงไม่ได้เด็ดขาดว่าใครผิดถูก แต่เมื่อเจอ **อุมมังคสูตร** ทุกคนก็ตัดสินใจได้เองว่าบาลีไทยหรือพม่าเพี้ยน เพราะนี่เป็นคำตอบยืนยันจากบาลีไทยเองที่แสดงความขัดแย้งในตัวเอง " พ. ดูก่อนภิกษุ เราแสดงธรรมเป็นอันมาก คือ สุตตะ.. .เวทัลละ ถ้าแม้ภิกษุรู้ทั่วถึงอรรถ รู้ทั่วถึงธรรมแห่งคาถา ๔ บาทแล้ว เป็นผู้ปฏิบัติ ธรรมสมควรแก่ธรรมไซร้ ก็ควรเรียกว่า เป็นพหูสูต เป็นผู้ทรงธรรม." *(องฺ.จตุกฺก ๒๑/๑๘๖)* นี้แสดงว่าพระพุทธเจ้ายกย่องผู้ปฏิบัติปฏิเวธสำเร็จว่าเป็นพหูสูตแม้จะเรียนน้อยแค่ ๑ คาถาเท่านั้น ยิ่งถ้ามาดูคำจำกัดความของ **ปทปรมะ**ยิ่งชัดเจน "บุคคลใดฟังพุทธพจน์ก็มาก กล่าวก็มาก ทรงจำไว้ก็มาก บอกสอนก็มาก แต่ไม่มีการบรรลุมรรคผลในชาตินั้น บุคคลนี้เรียกว่า บุคคลผู้ปทปรมะ" *(อภิ.ปุ. ๓๖/๑๐๘)*

แผนที่มีโอกาสคลาดเคลื่อนได้ตามวันเวลา ยิ่งเป็นคู่มืออ่านแผนที่ยิ่งมีโอกาสเพี้ยนตามภูมิปัญญาและกิเลสผู้เขียน ดังที่พุทธองค์ตรัสใน **อาณิสูตร** *(สํ.นิ.๑๖/๖๗๒-๓)* เปรียบเทียบกับกลอง

อานกะว่า "พวกภิกษุในอนาคตกาล เมื่อเขากล่าวพระสูตรที่ตถาคตกล่าวแล้ว อันลึกมีอรรถอันลึก เป็นโลกุตตระ ประกอบด้วยสุญญตธรรม อยู่ จักไม่ปรารถนาฟัง จักไม่เข้าไปตั้งจิตเพื่อรู้ และจักไม่สำคัญธรรมเหล่านั้น ว่าควรเล่าเรียน ควรศึกษา แต่ว่าเมื่อเขากล่าวพระสูตรอันนักปราชญ์รจนาไว้ อันนักปราชญ์ร้อยกรองไว้ มีอักษรอันวิจิตร เป็นของภายนอก เป็นสาวกภาษิต อยู่ จักปรารถนาฟังด้วยดี จักเงี่ยโสตลงสดับ จักเข้าไปตั้งไว้ซึ่งจิตเพื่อรู้ และจักสำคัญธรรมเหล่านั้น ว่าควรเรียน ควรศึกษา" ฯ ทุกวันนี้พระเราเรียนพุทธพจน์หรือพระไตรปิฎกโดยตรงน้อยมาก มักศึกษาตำราข้างเคียงอ้อมๆ เป็นหลัก ถึงขั้นเป็นหลักสูตรกระแสหลัก และยึดมั่นเป็นความถูกต้องอย่างจริงจัง แทนที่จะเอาพระไตรปิฎกเป็นหลักเริ่มต้นก่อน แล้วค่อยเอาตำราอื่นมาประกอบ อธิบายขยายความตามเพื่อความเข้าใจ ดังนั้นเราจึงไม่รู้ว่าตำรานั้นขัดแย้งหรือไม่สอดคล้องกับพุทธพจน์หรือพระไตรปิฎกหรือไม่

ปริยัติ ๓ ประเภท

๑. อลคัททูปมปริยัติ เรียนเหมือนจับงูพิษที่หาง ย่อมถูกแว้งกัดเอา อันตรายถึงชีวิต หรือทุกข์ปางตาย เรียนแล้วไม่ใคร่ครวญเนื้อความแห่งธรรมเหล่านั้นด้วยปัญญา จึงไม่เข้าถึงเนื้อความที่แท้จริง เข้าใจผิดตีความผิด เกิดการโต้แย้ง คัดค้าน ไม่ปฏิบัติตาม หรือเรียนเพื่อโต้เถียงโอ้อวด หรือเพื่อลาภยศสักการะ ชื่อเสียง เป็นต้น

๒. นิสสรณัตถปริยัติ เรียนเพื่อพ้นทุกข์ เพื่อลดละกิเลส

๓. ภัณฑาคาริกปริยัติ เรียนเพื่อช่วยศาสนา เพื่อสืบทอดเผยแผ่ สำหรับผู้เป็นพระอรหันต์ เปรียบด้วยขุนคลัง

(อภิ.สํ.อฏฺฐ. ๗๕ /น.๕๒ ฉ.มหามกุฏฯ)

เหตุแห่งสัทธรรมเสื่อม ๕ ประการ

[๑๕๔] ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ธรรม ๕ ประการนี้ ย่อมเป็นไปเพื่อความลบเลือนเสื่อมสูญแห่งสัทธรรม ธรรม ๕ ประการเป็นไฉน คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ๑.ไม่ฟังธรรมโดยเคารพ ๒. ไม่เล่าเรียนธรรมโดยเคารพ ๓. ไม่ทรงจำธรรมโดยเคารพ ๔. ไม่ใคร่ครวญอรรถแห่งธรรมที่ทรงจำไว้โดยเคารพ ๕. รู้อรรถรู้ธรรมแล้วไม่ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมโดยเคารพ ๑ ฯ

(องฺ.ปญฺจก. ๒๒/๑๕๔ "สัทธรรมสัมโมสสูตร")

❀ **พุทธศาสน์** ยาตร์ยืนยง คงห้าพัน
ไตรปิฎก ยันยืนยาว แน่แท้
ทนท้าทาย อย่างยืนหยัด เผยแผ่
ปฏิบัติปฏิเวธแล้ ย้ำยืน ยันธรรม ๑

ก.ใน**บรรพชิตอภิณหปัจจเวกขณ์** พระพุทธองค์ให้เรา **ทบทวน** อยู่เสมอว่า เราถึง **เป้าหมาย** แล้วหรือยัง และสามารถเป็นประจักษ์พยานยืนยันถึงความมีคุณค่าแท้จริงอันสูงสุดของพุทธศาสนาได้ไหม แม้ในยุคกาลสมัยนี้ เพื่อพิสูจน์ความเป็นอกาลิโก

[๔๘] ดูกรภิกษุท. ธรรม ๑๐ ประการนี้อันบรรพชิตพึงพิจารณาเนืองๆ ๑๐ ประการเป็นไฉน บรรพชิตพึงพิจารณาเนืองๆ ว่า ญาณทัสนะวิเศษอันสามารถกำจัดกิเลส เป็นอริยะ คือ อุตริมนุสธรรมอันเราได้บรรลุแล้ว มีอยู่หรือหนอ ที่เป็นเหตุให้เราผู้อันเพื่อนพรหมจรรย์ถามแล้ว จักไม่เป็นผู้เก้อเขินในกาลภายหลัง

(องฺ.ทสก.๒๔/๔๘ "อภิณหปัจจเวกขณธรรมสูตร")

ข. พระพุทธองค์ได้กล่าว**ยืนยันมรรคผล**ในพุทธศาสนาหลายที่ดังนี้ เช่น

๑) มหาปรินิพพานสูตร ดูกรสุภัททะ ในธรรมวินัยนี้ มีอริยมรรคประกอบด้วยองค์ ๘ ในธรรมวินัยนี้เท่านั้น มีสมณะที่ ๑ ที่ ๒ ที่ ๓ หรือที่ ๔ ลัทธิอื่นๆ ว่างจากสมณะผู้รู้ทั่วถึง ก็ภิกษุเหล่านี้พึงอยู่โดยชอบ โลกจะไม่พึงว่างจากพระอรหันต์ทั้งหลาย ฯ

(ที.ม. ๑๐/๑๓๘)

๒) สติปัฏฐานสูตร ผลแห่งการเจริญสติปัฏฐาน

[๑๕๑] ดูกรภิกษุท. ก็ผู้ใดผู้หนึ่ง พึงเจริญสติปัฏฐาน ๔ นี้ อย่างนี้ ตลอด ๗ ปี เขาพึงหวังผล ๒ ประการ อย่างใดอย่างหนึ่งคือ พระอรหัตตผลในปัจจุบัน หรือเมื่อยังมีอุปาทิเหลืออยู่เป็นพระอนาคามี, ๗ ปี ยกไว้ ผู้ใดผู้หนึ่งพึงเจริญสติปัฏฐาน ๔ นี้ อย่างนี้ตลอด ๖ ปี ๕ ปี ๔ ปี ๓ ปี ๒ ปี ๑ ปี ... ๑ ปี ยกไว้ ผู้ใดผู้หนึ่งพึงเจริญสติปัฏฐาน ๔ นี้อย่างนี้ ตลอด ๗ เดือน เขาพึงหวังผล ๒ ประการ อย่างใดอย่างหนึ่ง คือพระอรหัตตผลในปัจจุบัน หรือเมื่อยังมีอุปาทิเหลืออยู่เป็นพระอนาคามี, ๗ เดือน ยกไว้ ผู้ใดผู้หนึ่ง พึงเจริญสติปัฏฐาน ๔ นี้ อย่างนี้ ตลอด ๖ เดือน ๕ เดือน ๔ เดือน ๓ เดือน ๒ เดือน ๑ เดือน กึ่งเดือน ... กึ่งเดือนยกไว้ ผู้ใดผู้หนึ่ง พึงเจริญสติปัฏฐาน ๔ นี้ อย่างนี้ ตลอด ๗ วัน เขาพึงหวังผล ๒ ประการอย่างใดอย่างหนึ่ง คือ พระอรหัตตผลในปัจจุบัน หรือเมื่อยังมีอุปาทิเหลืออยู่เป็นพระอนาคามี

(ม.ม. ๑๒/๑๕๑)

สรุป ถ้าปฏิบัติสติปัฏฐานได้อย่างถูกต้องต่อเนื่องด้วยความเพียรเป็นเครื่องเผากิเลส มีสัมปชัญญะและสติ กำจัดอภิชฌาและโทมนัส ความยินดียินร้ายในโลกเสียได้ (**อาตาปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌา โทมนสฺสํ** *(ที.ม.๑๐/๒๗๓ "มหาสติปัฏฐานสูตร")* ก็หวังผลอริยะขั้นสูงได้ อย่างช้าใน ๗ ปี

๓) มิจฉาทิฏฐิ ๑๐ เป็นอย่างไร คือความเห็นว่า ๑. ทานที่ให้แล้วไม่มีผล ...ฯลฯ... ๑๐. สมณพราหมณ์ผู้ประพฤติปฏิบัติชอบทำให้แจ้งโลกนี้และโลกหน้าด้วยปัญญาอันยิ่งเอง แล้วสอนผู้อื่นให้รู้แจ้ง ก็ไม่มีในโลก(**นตฺถิ โลเก สมณพฺราหฺมณา สมฺมคฺคตา สมฺมาปฏิปนฺนา เย อิมญฺจโลกํ ปรญฺจ โลกํ สยํอภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา ปเวเทนฺตีติ**)

(ม.อุ. ๑๔/๒๕๕ "มหาจัตตารีสกสูตร")

ค. **<u>สรุปกิจหลัก</u>**อันแท้จริงเพื่อการแสวงหาคุณค่าอันยิ่งใหญ่ในคัมภีร์แผนที่พระไตรปิฎกนี้ คือ**กิจในอริยสัจจ์ ๔**

◉ *ทุกขอริยสัจนั้น* ควรกำหนดรู้

(ทุกฺขํ อริยสจฺจํ ปริญฺเญยฺยํ)

◉ *ทุกขสมุทยอริยสัจ* (ต้นเหตุแห่งทุกข์) นั้นควรละ.

(ทุกฺขสมุทโย อริยสจฺจํ หาตพฺพํ)

◉ *ทุกขนิโรธอริยสัจ* (ความดับทุกข์) นั้นควรกระทำให้แจ้ง.

(ทุกฺขนิโรโธ อริยสจฺจํ สจฺฉิกาตพฺพํ)

◉ *ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจ* (ทางปฏิบัติถึงความดับทุกข์) นั้นควรเจริญ.

(ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทา อริยสจฺจํ ภาเวตพฺพํ)

(วินย. ๔/๑๕ "ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร")

❀ **วินัย**คือ อายุ พุทธศาสน์
ธรรมประสาธน์ เนื้อหา คำพร่ำสอน
มรรคผลคือ แก่นสาร ศานต์อมร
สรรพสุนทร **พุทธพจน์** บทพึงเรียน ๛

กำเนิดธงฉัพพรรณรังสี

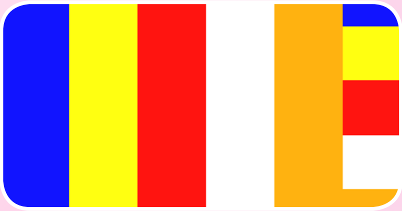

สืบเนื่องจากการโต้วาทีระหว่างพระสงฆ์กับบาทหลวงชาวคริสต์ เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๑๖ (ค.ศ.1873) เป็นเหตุให้มีการตื่นตัวครั้งใหญ่ระหว่างพี่น้องชาวพุทธทั่วเกาะลังกา เพื่อเรียกร้องความเท่าเทียมกันทางศาสนาจากอังกฤษผู้เป็นเจ้าอาณานิคม ด้วยการรวมตัวกันเป็นองค์กรชาวพุทธในนามว่าคณะกรรมการโคลัมโบ (The Colombo Community) อันมีพระเถระชั้นแนวหน้ากล่าวคือพระฮิกกดุเว ศรีสุมังคลเถระ และพระมิเกฏฏุวัตเต คุณานันทเถระ เป็นหัวเรือใหญ่ในการเรียกร้องความเป็นธรรมและกดดันเพื่อความเสมอภาคทางศาสนา ต่อมาอังกฤษเจ้าอาณานิคมได้อนุญาตให้ชาวพุทธลังกาสามารถจัดศาสนพิธีตามความเชื่อทางศาสนาแห่งตนได้ ตรงกับปีพุทธศักราช ๒๔๒๘ (ค.ศ.1885)

ครั้นแล้วคณะกรรมการโคลัมโบทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ได้ปรึกษาหารือและลงมติว่า เห็นควรให้มีการจัดงานเฉลิมฉลองเทศกาลวิสาขบูชา อันเป็นนัยบ่งถึงการชำนะหมู่มารและการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า แต่งานดังกล่าวจำเป็นต้องมีสัญลักษณ์อย่างหนึ่ง เพื่อแสดงถึงการประกาศเอกราชทางศาสนาอย่างแท้จริง ในที่ประชุมคราวนั้น พันเอกเฮนรี สตีล ออลคอตต์ ได้แนะนำว่าควรทำสัญลักษณ์อย่างหนึ่ง ซึ่งแสดงถึงความเป็นหนึ่งเดียวของชาวพุทธทั้งมวล แม้หลายกลุ่มหลายชนชั้น เสมือนรัศมีของพระพุทธเจ้าเปล่งประกายไม่มีขีดจำกัด

มติที่ประชุมจึงเป็นอันตกลงกันว่าควรทำธงฉัพพรรณรังสีเป็นสัญลักษณ์แห่งการประกาศเอกราชทางศาสนา โดยมอบหมายให้ นายคาโรลิส ปูชิตะ คุณวรรธนะ (Carolis Pujitha Gunawardena) เป็นผู้ออกแบบ และคณะกรรมช่วยกันปรับแก้จนกลายเป็นธงฉัพพรรณรังสี ตามแนวความคิดของออลคอตต์

พื้นธงฉัพพรรณรังสีนั้นแบ่งเป็น ๕ สีหรือแถบ ๑) **นีละ** สีฟ้าเหมือนไพลิน ๒) **ปีตะ** เหลืองเหมือนหรดาลทอง ๓) **โลหิตะ** แดงเข้ม ๔) **โอทาตะ** ขาวเหมือนแผ่นเงิน ๕) **มัญเชฐ** สีส้ม ส่วนสีสุดท้ายคือ**ประภัสสร** ทำเป็นลายตัดผสมกับสีทั้งห้า ต่อมาออลคอตต์แนะนำว่าขนาดของธงเป็นทางยาวไม่เหมาะสม จึงให้ปรับเป็นขนาดธงชาติ ดังปรากฏเห็นในปัจจุบัน

ธงฉัพพรรณรังสีได้มีการชักขึ้นสู่ยอดเสาเป็นครั้งแรกที่วัดทีปทุตตมาราม กลางเมืองโคลัมโบ เมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๔๒๘ โดยพระมิเกฏฏุวัตเต คุณานันทเถระเป็นประธานในพิธี ถือได้ว่าเป็นการประกาศเอกราชทางศาสนาเป็นทางการครั้งแรก หลังจากเกาะลังกาตกเป็นอาณานิคมของชาวตะวันตกเกือบห้าศตวรรษ

ธงฉัพพรรณรังสีเป็นที่รู้จักของชาววิเทศเป็นครั้งแรกคือประเทศญี่ปุ่น โดยท่านอนาคาริกธรรมปาละ ได้นำไปเสนอแก่ชาวพุทธญี่ปุ่น เมื่อปี พ.ศ.๒๔๓๒ (ค.ศ.1889) ได้รับการต้อนรับอย่างดียิ่ง ปีถัดมาคือประเทศพม่า โดยการเชิญของออลคอตต์

ธงฉัพพรรณรังสีได้มีการยอมรับเป็นทางการในฐานะเป็นธงของชาวพุทธทั่วโลก โดยการแนะนำเชิญชวนของศาสตราจารย์ คุณปาละ ปิยเสนะ มาลาลาเสเกรา (G.P. Malalasekera) สมัยท่านเป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก (The World Fellowship of Buddhists)

(วิเทศทัยย์)

- ปุจฉา – วิสัชนาธรรม :
  มหาสีหนาทสูตร
- พระธรรมเทศนา :
  กรณียเมตตสูตร ตอนจบ
- พระสูตรแนวปฏิบัติ : ลุกขึ้นเถิด
- ปัญญาภิวัฒน์ : ธรรม ๓๗
- มุมมอง : พระพุทธเจ้า
  เป็นมนุษย์หรือเทวดา
- กวีพฤษภา : ท่านเป็นใคร ?
- เรื่องชุดพุทธบริษัท :
  เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับพุทธวิสัย
- ในประสบการณ์ :
  พระรัตนตรัยอยู่ในพระไตรปิฎก
- ปัญญารัตนะ :
  สัลเลขธรรม ตอน ๑
- เดินตามพระ : เมล็ดพันธุ์-
  บาลีใหญ่ งอกงามที่กัมพูชา
- ชวนอ่านหนังสือ : ประวัติพระพุทธเจ้า
  ที่น่าสนใจในภาษาอังกฤษ
- ทัศนะ :
  คัมภีร์แผนที่นิรวาน